

370.64
Γ' ΓΥΜ
ΛΑΤ

1105

Μεταμορφώσεις Όβιδίου

Σχόλια.

Διὰ τῶν Ἑδαιμονίων.

ΕΚ ΤΩΝ

1105

ΟΒΙΔΙΟΥ ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΕΩΝ

ΕΚΛΟΓΑΙ

ΕΙΣ ΕΡΜΗΝΕΙΑΝ ΕΝ Τῆ Γ' ΤΑΞΕΙ ΤΩΝ ΓΥΜΝΑΣΙΩΝ

ΕΚΛΕΧΘΕΙΣΑΙ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑΣΘΕΙΣΑΙ

ΥΠΟ

ΘΕΟΦΑΝΟΥΣ Α. ΚΑΚΡΙΔΗ

Τιμᾶται μετὰ τοῦ βιβλιοσήμου δρ. 2.80

(Ἀξία βιβλιοσήμου δρ. 0.55)

Ἀριθμὸς ἐγκριτικῆς ἀποφάσεως 29431

Ἀριθμὸς ἀδείας κυκλοφορίας 407, 12 Ὀκτωβρίου 1920

ΕΚΔΟΣΙΣ ΠΡΩΤῆ

ΕΝ ΑΘΗΝΑΙΣ

ΕΚΔΟΤΗΣ ΙΩΑΝΝΗΣ Δ. ΚΟΛΛΑΡΟΣ

ΒΙΒΛΙΟΠΩΛΕΙΟΝ ΤΗΣ "ΕΣΤΙΑΣ,"

44—ΕΝ ΟΔῶ ΣΤΑΔΙΟΥ—44

1920

ΣΥΝΟΠΤΙΚΗ ΓΡΑΜΜΑΤΟΛΟΓΙΚΗ

ΕΙΣΑΓΩΓΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΟΒΙΔΙΟΝ

Ὁ Πόπλιος Ὀβίδιος* Νάσων (P. Ovidius Naso) ἐγεννήθη τῇ 20 Μαρτίου τοῦ ἔτους 43 π. Χ. εἰς τὴν πόλιν Sulmo (γεν. Sulmōnis), νῦν Sulmona, περὶ τὰ 90 ῥωμαϊκὰ μίλια πρὸς ἀνατολὰς τῆς Ῥώμης ἀπέχουσαν.

Ἡ οἰκογένειά του ἀπὸ πολλῶν γενεῶν ἀνῆκεν εἰς τὴν τάξιν τῶν ἱππέων (ordo equester)· εἶχεν ἀδελφὸν πρεσβύτερον κατὰ ἓν ἀκριβῶς ἔτος, ἀλλ' ἐθρήνησεν αὐτὸν ἀποθανόντα πολὺ νέον, εἰκοσαετῆ περίπου.

Μετὰ τοῦ ἀδελφοῦ εἶχε σταλῆ ἔνωρις ὑπὸ τοῦ πατρὸς εἰς Ῥώμην, ἵνα ἀκούσῃ ἠστορικὴν καὶ πολιτικὰς ἐπιστήμας. Ἄλλ' ἢ ἓν Ῥώμῃ τότε παρεχομένη παιδείουσις δὲν ἤρκει εἰς τοὺς διψῶντας εὐρύτεραν μόρφωσιν, καὶ ὁ Ὀβίδιος, ἀκολουθῶν τὸ παράδειγμα τῶν ἄλλων (Κικέρωνος, Ὀρατίου...), ἐν ἡλικίᾳ 17 ἐτῶν ἦλθεν εἰς τὴν Ἑλλάδα (Ἀθήνας καὶ Μικρὰν Ἀσίαν), ἵνα γνωρίσῃ καλύτερον τὴν ἑλληνικὴν γλῶσσαν καὶ φιλολογοίαν.

Μετὰ διετῆ περίπου ἐν Ἑλλάδι διαμονὴν ἐπιστρέφων εἰς Ἰταλίαν διέτριψε χρόνον τινὰ καὶ ἐν Σικελίᾳ. Εἰς Ῥώμην ἐπανῆλθε μετὰ τριετῆ σχεδὸν ἀποδημίαν καὶ ἔλαβεν ὕστερον μόνον κατώτερα πολιτικὰ ἀξιώματα· διότι, ὡς ὁ ἴδιος λέγει, ἡ μούσα ἔσυρεν αὐτὸν ληληθότως πρὸς τὴν ποίησιν. Ὁ ποιητὴς ἤθελε νὰ ἀκολουθήσῃ τὰς συμβουλὰς τοῦ πρακτικωτέρου πατρὸς του, ὅστις ἀποτρέπων αὐτὸν ἀπὸ τῆς ποιήσεως συχνὰ του ἔλεγεν ὅτι ὁ Ὅμηρος μὲ ὄλην τὴν ποίησίν του «nullas reliquit opes», οὐδεμίαν ἀφῆκε περιουσίαν· ἀλλὰ ἐν ᾧ παρεσκεύαζε λόγους ἠστορικοὺς πεζοὺς, ἵνα ἀσκηθῆ διὰ τὸ πολιτικὸν στάδιον, πᾶν ὅτι ἔγραφεν ἦτο στίχος! Τόσον μεγάλη ἦτο ἡ περὶ τὴν στιχοῦ-

* Ἀκριβέστερον Ὀουίδιος.

γίαν εὐχέρειά του καὶ ἡ πρὸς τὴν ποίησιν κλίσις του, ἡ ὁποία καὶ ἐξενίκησεν εἰς τέλος. Ὁ Ὀβίδιος ἀφήνει τὴν περαιτέρω πολιτικὴν σταδιοδρομίαν, ἣν εὐρίσκει «*maius suis viribus opus*», φορτίον βαρύτερον τῶν δυνάμεών του, καὶ ἀφιερῶται ὅλος εἰς τὴν ποίησιν.

Τὰ πρῶτά του ποιήματα κατὰ τὴν τότε συνήθειαν ἀνέγνωσεν εἰς κύκλον φίλων δημοσίᾳ ἐν ἡλικίᾳ ὄχι πολὺ μεγαλυτέρα τῶν 20 ἐτῶν. Ἐκ τῶν ποιημάτων τούτων ἐγνώσθη ἡ ποιητικὴ αὐτοῦ ἀξία, διὰ τὴν ὁποίαν καὶ ἐγένετο δεκτὸς εἰς τὸν κύκλον τῶν ζώντων τότε δοκίμων ποιητῶν (Ὁρατίου, Προπερτίου καὶ ἄλλων).

Εὐπορος ὢν ὁ Ὀβίδιος καὶ ἀπηλλαγμένος τῶν βιοτικῶν μεριμνῶν ἠδυνήθη ν' ἀφιερῶθῃ ἀπερίσπαστος εἰς τὴν ποίησιν καὶ νὰ καταλίπη οὐκ ὀλίγα κλασσικὰ προϊόντα τοῦ ποιητικοῦ του ταλάντου.

Ἐνυμφεύθη τρις καὶ ἀπέκτησε ἑθυγατέρα ἕκ τινος τῶν τριῶν τούτων γάμων· οἱ δύο πρῶτοι γάμοι του ἦσαν ἀτυχεῖς καὶ διεζεύχθη· ἀλλὰ μετὰ τῆς τρίτης συζύγου, ἐκ τῆς οἰκογενείας τῶν Φαβίων (*Fabia gens*) ἔζησε μακρὸν καὶ εὐτυχῆ συζυγικὸν βίον.

Κατὰ τὸ ἔτος 8 μ. Χ. περιέπεσε δι' ἄγνωστον αἰτίαν — πολλὰ εἰκάζονται — εἰς τὴν δυσμένειαν τοῦ αυτοκράτορος Αὐγούστου καὶ ἐξωρίσθη ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὴν Τόμιν (*Tomis*) ἢ τοὺς Τόμους (*Tomii*), πόλιν τῆς ἀρχαίας κάτω Μοισίας, τῆς σημερινῆς Δοβρουτσᾶς, παρὰ τὸν Εὐξείνιον Πόντον, νοτιώτερον τῶν ἐκβολῶν τοῦ Δουνάβεως. Οὔτε παρὰ τοῦ Αὐγούστου οὔτε παρὰ τοῦ διαδόχου ἐκείνου, τοῦ Τιβερίου, εἰ καὶ παρ' ἑκατέρου διὰ πολλῶν ταπεινῶν παρακλήσεων ἐζήτησε τοῦτο, ἔτυχεν ἀμνηστίας, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς Ῥώμην, τὴν ὁποίαν διακαῶς ἐπόθει νὰ ἐπανίδῃ. Ἀπέθανεν ἐν τῇ ἐξορίᾳ περὶ τὸ 18 μ. Χ. Ἀκόμη ζῶν ἐζήτησεν ὅπως τοῦλάχιστον ἡ κόνις αὐτοῦ ἀποθανόντος ἀνακομισθῇ εἰς Ῥώμην καὶ ἀναπαυθῇ ἐν τῷ πατρίῳ ἐδάφει· ἀλλ' οὐδὲ τοῦτο φαίνεται ὅτι ἐπέτυχεν ἢ πιστῇ σύζυγός του.

Οἱ κάτοικοι τῆς Τόμεως καὶ ζῶντα πολλαχῶς ἐτίμησαν τὸν ἐξόριστον ποιητὴν καὶ ἀποθανόντα. Ἀπὸ τοῦ 1886 ἐν τῇ σημερινῇ Κωστάντζα, παρὰ τὴν ὁποίαν πρότερον εἶχεν ἀναγγελθῆ ὅτι ἀνεκαλύφθη ὁ τάφος τοῦ Ὀβιδίου, ἔχει ἰδρυθῆ μνημεῖον εἰς αὐτόν.

Ποιήματα τοῦ Ὀβιδίου.

I. Τὰ πρὸ τῆς ἔξορίας του ποιηθέντα :

1. Amores.

2. Heroïdes καὶ Epistulae.

3. Medicamina faciei.

4. Ars amatoria ἢ ars amandi.

5. Remedia amoris.

6. Metamorphōses, 15 βιβλία, ποίημα μυθολογικόν.

7. Fasti, 6 βιβλία, ἐρμηνεία τοῦ ῥωμαϊκοῦ ἡμερολογίου, τῶν ἐορτῶν κλπ., ἀτελὲς μείναν διὰ τὴν προλαβοῦσαν τὸν ποιητὴν ἔξορίαν.

II. Τὰ μετὰ τὴν ἔξορίαν :

8. Tristia.

9. Epistulae ex Ponto.

Παραπόνετικά ποιήματα

Ὁ Ὀβίδιος ἐποίησε καὶ ἄλλα ὑποδεέστερα ποιήματα καὶ τραγῳδίαν Μήδειαν (Medea) πολὺ ἐπαινουμένην ὑπὸ τῶν παλαιῶν, ἢ ὅποια ὅμως δυστυχῶς δὲν ἐσώθη.

Αἱ **μεταμορφώσεις** εἶναι τὸ ὀνομαστότατον ἔργον τοῦ Ὀβιδίου· εἶχεν ὑπ' ὄψιν του, ὅπως πάντες σχεδὸν οἱ Ῥωμαῖοι ποιηταί, ἑλληνικὰ πρότυπα, ἐξ ὧν καὶ τὸ ὄνομα ἔλαβε (**μεταμορφώσεις** — metamorphōses). Τὸ ποίημα τοῦτο ἐν δακτυλικῷ ἑξαμέτρῳ πραγματεύεται διαφόρους μύθους ἑλληνικοὺς καὶ τινὰς ῥωμαϊκοὺς ἀπὸ τῆς ἐκ τοῦ Χάους γενέσεως τοῦ κόσμου μέχρι τοῦ Γαίου Ἰουλίου Καίσαρος, ἐν τοῖς ὁποίοις μύθοις ὑπάρχει πάντοτε **μεταμόρφωσις** τις, π. χ. τοῦ Λυκάονος εἰς λύκον, τῆς νέας Δάφνης εἰς δάφνην, τοῦ νέου Ναρκίσσου εἰς νάρκισσον τὸ ἄνθος.... Ἐξευρίσκει δὲ πάντοτε ὁ ποιητὴς συνάφειάν τινα ἀπὸ ἐκάστου προηγουμένου μύθου εἰς τὸν ἐπόμενον καὶ οὕτω τὸ ποίημα φαίνεται ἐν ὅλον συνεχὲς ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους. Φαίνεται ὅμως ὅτι καὶ τὸ ποίημά του αὐτὸ ὁ Ὀβίδιος προληφθεὶς ὑπὸ τῆς ἔξορίας δὲν ἠδυνήθη νὰ το ἐπεξεργασθῇ τελείως ἐν τῇ λύπῃ του μάλιστα, ὅτε ἤκουσε τὴν ἔξορίαν του, ἔρριψε καὶ τὰς μεταμορφώσεις εἰς τὸ πῦρ, ὡς εἶχε καύσει καὶ ἄλλα τινὰ **ἐλατωματικά** (vitiosa), ὡς ὁ ἴδιος λέγει, ποιήματά του· ἀλλ' οἱ φίλοι του εἶχον λάβει ἀντίγραφον τῶν μεταμορφώσεων καὶ οὕτω διεσώθη καὶ τὸ ποίημά του αὐτό.

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

I. Εἰς τὸ προοίμιον.

I, 1—4.

α'. Γλωσσικαί.

Στίχ. 1. In nova... σύνταξον: animus (meus) fert (me) dicere formas mutatas in corpora nova —

mutatas formas μετάφρασις τοῦ μεταμορφώσεις (γενομένας)
nova corpora = νέα δημιουργήματα — fert (παρα)κινεῖ
animus = cupido, ἐπιθυμία
dicere = canere, νὰ ψάλω.

Στίχ. 2: di κλητ. — coeptis meis δοτική χαριστική — et = etiam — illas δηλ. formas.

3. adspirate προσπνεύσατε οὔριοι, βοηθήσατε· μεταφορὰ ἐκ τῶν ναυτιλλομένων.

4. ad = usque ad — deducite καταγάγετε, διηγῆθητε· μεταφορὰ ἐκ τοῦ νήματος, deducere filum = κλώθειν νῆμα — perpetuum carmen = συνεχές, ἀδιάκοπον ᾄσμα, ποίημα —

primaque... ἐξήγησον: καὶ ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ κόσμου ἀρχῆς (ἀρξάμενοι) διηγῆθητε συνεχές μέχρι τῶν ἡμερῶν μου ποίημα.

β'. Πραγματικά.

Στίχ. 2. di adspirate Καὶ ἄλλοι ποιηταὶ καὶ μάλιστα οἱ ἐπικοί οἱ ἐπιχειροῦντες νὰ ψάλουν μακρὸν ποίημα κατὰ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ ἐπικαλοῦνται τὴν ἔμπνευσιν καὶ ἐπικουρίαν τῶν θεῶν ἢ τῆς μούσης, ἐκ μετριοφροσύνης, θέλοντες νὰ ὑποδηλώσουν ὅτι τὸ ἐπιχειρούμενον ὑπ' αὐτῶν ἔργον μόνον διὰ τῆς ἔμπνευσεως τῶν θεῶν δύναται νὰ ἀχθῆ εἰς πέρας. Τοιαύτην ἐπίκλησιν κάμνει ὁ Ὅμηρος, Ἰλ. A, 1 Μῆνιν ἄειδε, θεά, ... Ὀδυσ. α, 1 Ἄνδρα μοι ἔννεπε, μοῦσα... — ὁ Βιργίλιος Aen. 1, 8 Musa, mihi causas memora... Πολλάκις ἐπαναλαμβάνουν τὴν ἐπίκλησιν καὶ ἀλλαγῶν τοῦ ποιήματός των, προκειμένου νὰ ἔλθουν εἰς τὴν διήγησιν σπουδαιότερου καὶ δυσχερεστερου τινὸς μέρους αὐτοῦ, π. χ. Aen. 7, 37 Nunc age, ... Erato....

coeptis... adspirate meis ὁ ποιητὴς ἐπιχειρεῖ νὰ ψάλῃ νέον ποίημα ἐπικόν, τὰς ἀπὸ τῆς δημιουργίας τοῦ κόσμου μέχρι τῶν ἡμερῶν του μεταμορφώσεις μέλλει λοιπὸν οἶονεὶ νὰ ταξιθεύσῃ διὰ τῆς φαντασίας του ἐν μακρὸν ταξίδιον καὶ ἐπικαλεῖται τοὺς θεοὺς νὰ προσπνεύσωσιν αὐτῷ οὐρῖοι.

II. Πύραμος καὶ Θίσβη.

(IV, 55 — 166).

55 — 64. 81 — 92.

α'. Γλωσσικαί.

56 σύνταξον altera praelata puellis (omnibus), quas oriens habuit — praelata προέχουσα, praefero προκρίνω, προτιμῶ — puellis δοτ.

57 contiguae domus αἱ συνεχόμεναι οἰκίαι — tenuēre = habuēre, habitavēre — (ibi) ubi... (ἐκεῖ) ὅπου...

57 - 58 σύνταξον (ibi) ubi Semiramis dicitur cinxisse altam urbem coctilibus muris· παρατηρητέα ἡ περίφρασις τῆς ἐννοίας **Βαβυλῶν** ἡδύνατο νὰ εἴπῃ ἀπλῶς contiguas domos habuere Babylone.

59 notitia ἡ μεταξὺ τῶν νέων γνωριμία — primi gradus (amoris) τὰ πρῶτα βήματα τοῦ ἔρωτος — vicinia ἡ γειννιάσις, τὸ εἶναι γείτονας.

60 tempore σὺν τῷ χρόνῳ προϊόντι, μετὸν καιρὸν — taedae αἱ δᾶδες τοῦ ὑμεναίου — iure νομίμως, κατὰ τὰ νόμιμα τοῦ γάμου — coissent θὰ εἶχον συνέλθει, τ. ἔ. θὰ εἶχεν ἐνώσει αὐτοὺς νόμιμος γάμος*.

61 sed vetuere patres ἐνν. taedas iure coire — patres οἱ γονεῖς ἑκατέρου τῶν νέων, ὁ πατὴρ τοῦ Πυράμου καὶ ὁ πατὴρ τῆς Θίσβης, πρβλ. στίχ. 155 meus illiusque parentes.

61 - 62 σύνταξον (tamen) ex aequo captis mentibus ardebant ambo (Pyr. et Thisbe), quod (ardere ambos) patres

* Τὸ taedae δύναται νὰ ἐκληφθῇ καὶ ὡς γενικὴ πτώσις ἐξαρτωμένη ἐκ τοῦ iure: iure taedae = iure matrimonii κατὰ τὸ δίκαιον, κατὰ τὰ νόμιμα τοῦ γάμου. Τότε ὑποκείμε. τοῦ coissent θὰ εἶναι Pyramus et Thisbe.

non potuere vetare. Ὁ παρατατικὸς ardebant = ἐξηκολούθουν νὰ ἀγαπῶνται — quod patres non potuere vetare πρᾶγμα τὸ ὁποῖον . . . .

62 ex aequo . . . ardere = ἴσον ἔρασθαι ἀλλάλων (Θεόκρ. 18, 52 - 53) τὸ ardere (amore) = φλέγεσθαι ἐξ ἔρωτος, φλογε-
ρῶς ἀγαπᾶν.

captis mentibus (ἅπαξ) ἀλούσης ὑπὸ τοῦ ἔρωτος τῆς ψυχῆς (τῆς καρδίας) αὐτῶν.

63 conscius μάρτυς, ὅστις νὰ γνωρίζῃ τὸν ἔρωτα καὶ τὰς συνεννοήσεις των — loquuntur συνεννοοῦνται (ἀκρολογία).

64 quoque magis καὶ ὅσῳ μᾶλλον — tegitur τὸ ὑποκείμεν. (ignis = amor) ἐννοεῖται ἐκ τῆς ἐπομένης προτάσεως — tectus . . . σύνταξον (eo) magis aestuat tectus ignis — aestuo ἀνάπτω, ἐπιτείνομαι.

81 postera aurora ἡ ἐπομένη (μᾶς νυκτός) ἀυγή, ἡμέρα — nocturni ignes τὰ νυκτερινὰ πυρά, δηλ. οἱ ἀστέρες — removerat ἐνν. ἡ ἀφαιρ. caelo — removeo ἀπομακρύνω, φυγαδεύω.

82 pruinosa herbae αἱ ὑπὸ πάχνης (pruina - ae) κεκαλυμμένοι βοτάναι, φυτὰ — radiis ἐνν. suis ἀφαιρ. ὄργαν.

83 solitus locus ὁ συνήθης τόπος — coiere, coeo ἔρχομαι καὶ συναντῶμαι. Μικτικὸς, ἕως οὗ = ἰσομορφισμοῦ (ἰσομορφισμοῦ) / ἴσομορφοῦ

84 multa prius questi ἀφ' οὗ προηγουμένως πολλὰ ἐμεμφιμοίρησαν, διότι δὲν ἠδύναντο νὰ ἐνωθῶσι διὰ γάμου, queror — statuo, ut ἀποφασίζω, ὅπως.

84 - 85 σύνταξον statuunt, ut nocte silenti temptent fallere custodes foribusque excedere — nocte silenti ἐν σιωπηλῇ νυκτί, δηλ. ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ τῆς νυκτός, καθ' ἣν πάντες οἱ ἄνθρωποι κοιμῶνται καὶ εἶναι σιγὴ πανταχοῦ — foribus ἐκ τῆς θύρας (τῆς οἰκίας).

86 exierint τετελ. μέλλ., exeo — urbis quoque . . . καὶ ἡ πρότασις αὕτη ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ statuunt, ut . . .

87 neve sit . . . καὶ ἵνα μὴ πλανηθῶσιν, ἵνα μὴ χάσῃ ὁ εἰς τὸν ἄλλον — spatiantibus δοτ. πτώσ., κατὰ τὸ ἐννοοῦμ. ὑποκ. sibi ἢ ipsis, ὅπερ θὰ εἶναι ποιητ. αἰτ. εἰς τὸ γερονδιακὸν erran-

dum: ἐξήγησον: καὶ ἵνα μὴ πλανηθῶσι βαδίζοντες ἀνά τοὺς (ἔξω τῆς πόλεως) εὐρεῖς ἀγρούς — lato arvo ἀφαιρ. τοπ.

88 convenient.. lateantque καὶ ταῦτα ἐξαρτῶνται ἀπὸ τοῦ statuunt, ut...

89 niveis uberrima romis ἀπὸ χιονολεύκους κατάφορτος καρ- πούς (μῶρα).

90 arduus a-um ὑψηλὸς — conterminus a-um ὁμορος (cum-terminus).

91 pacta τὰ (μεταξύ των) συμφωνηθέντα, paciscor - placent ἔνν. sibi ἀρέσκουσιν αὐτοῖς, ἀποδέχονται ὡς καλὰ ἀμφοτέροι — lux τὸ φῶς τῆς ἡμέρας, ἡ ἡμέρα — discedere εἶδ. ἀπαρ. discedo ἀποχωρῶ, ἀποχωρίζομαι ἔνταῦθα ἐννοεῖται a caelo ἢ a terra.

β'. Πραγματικά.

Τὰ κατὰ τὸν Πύραμον καὶ τὴν Θίσβην διηγεῖται μία ἐκ τῶν θυγατέρων τοῦ Μινύου, βασιλέως τοῦ ἐν Βοιωτία Ὁρχομενοῦ, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς ἐριουργοῦσα μετὰ τῶν ἄλλων ἀδελφῶν της, ἐν ᾧ χρόνῳ αἱ ἄλλαι γυναῖκες τοῦ Ὁρχομενοῦ ἀφήσασι πᾶσαν κατ' οἶκον ἐργασίαν ἐπιτελοῦσι τὴν ὀργιαστικὴν ἑορτὴν τοῦ Βάκχου, τὸν ὁποῖον αἱ κόραι τοῦ Μινύου δὲν θέλουν νὰ παραδεχθῶν ὡς θεὸν καὶ νῖόν τοῦ Διός, διὸ καὶ τιμωροῦνται ἀργότερον μεταμορφούμεναι εἰς νυκτερίδας.

Ὁ Πύραμος καὶ ἡ Θίσβη ἦσαν Βαβυλώνιοι (στίχ. 99).

Στίχ. 57-58 altam urbem ἐννοεῖ τὴν ὑψίτειχον Βαβυλῶνα.

muri coctiles τὰ δι' ὀπτῶν πλίνθων ἐκτισμένα τείχη ὀπτῶν πλίνθων χρῆσιν εἰς τὸν τειχισμὸν τῆς Βαβυλῶνος ἀναφέρει καὶ ὁ Ἡρόδοτος (I, 186), ἀλλ' ἐπὶ τῆς μεταγενεστέρας βασιλείας αὐτῆς Νιτώκριδος ὅχι ἐπὶ τῆς ἀρχαιοτέρας Σεμιράμιδος.

62 captis mentibus πολλάκις οἱ ποιηταὶ ἐξέφρασαν τὴν ἀδυναμίαν τῶν ἀνθρώπων καὶ τῶν θεῶν ἀκόμη ν' ἀντιστῶσιν εἰς τὴν παντοδυναμίαν τοῦ Ἐρωτος καὶ εἰκονικῶς αὐτὴν ὡς δεσμὰ ἄλυτα παρέστησαν.

83 solitum locum οἱ δύο νέοι εἶχον ἀνακαλύψει μέρος τι τοῦ χωρίζοντος τὰς γειτονικὰς οἰκίας των τοίχου μυστικόν, διὰ τοῦ ὁποίου ἠδύναντο καὶ διὰ λόγων, ψιθυρισμῶν, νὰ συνεννοῶνται.

85 custodes ἐννοεῖ τοὺς φύλακας, οὓς εἶχε καὶ τοῦ Πυράμου

καὶ τῆς Θίσβης ἢ οἰκία· ἐνταῦθα ὁ Ὀβίδιος ἔχει ὑπ' ὄφιν τοῦ τὰς ῥωμαϊκῶν οἰκίας, αἱ ὁποῖαι κανονικῶς εἶχον δούλους φύλακας ἐν τῇ εἰσόδῳ, θυρωροὺς, οἵτινες ἐκαλοῦντο *ianitores* ἢ *ostiarrii*.

88 husta Nini ὁ τάφος (*tumulus* στίχ. 95) τοῦ βασιλέως τῆς Βαβυλῶνος καὶ συζύγου τῆς Σεμιράμιδος Νίνου.

89 *roma* γενικῶς δηλοῖ καρπὸν δένδρου οἰουδήποτε (μηλον-*malum*, ἄπιον-*pirum*...)· ἐνταῦθα δηλοῖ τὸν καρπὸν τῆς μωρέας, *morum*, μῶρον, μῶρα, μούρα.

91 *et lux tarde discedere visa est* οὕτω πάντοτε οἱ ἀναμένοντες μέλλουσάν τινα στιγμὴν χρόνου, ἐδῶ ὁ Πύραμος καὶ ἡ Θίσβη ἀναμένουν τὴν νύκτα, διότι ἀναμένουν αὐτήν, εὐρίσκουν τὸν μεταξὺ μεσολαβοῦντα χρόνον ὡς *βραδέως* (*tarde*) προχωροῦντα, ἐν ᾧ πράγματι ὁ χρόνος ἐξακολουθεῖ νὰ ῥέῃ πάντοτε ἰσοταῶς.

93 - 104.

α'. *Γλωσσικαί.*

93 callida ἐπιρρηματικὸν κατηγορούμενον εἰς τὸ *Thisbe* = τεχνήτρα ἢ Θ., με πολλὴν τέχνην ἢ Θ. (*callide*).

per tenebras (μέσα) εἰς τὸ σκοτάδι, ἐπωφελουμένη τὸ σκοτός — *verso cardinem* στρέφω τὴν στρόφιγγα (τῆς θύρας), στρέφω τὴν θύραν με τὴν στρόφιγγα καὶ ἀνοίγω αὐτήν.

94 *fallo fefelli*... γελῶ, διαφεύγω τὴν προσοχὴν τινος — *sui* εἶναι οἱ οἰκεῖοι τῆς Θίσβης — *adoperio* ^(καὶ, γὰρ, ἔτι) καλύπτω — *vultus - us* τὸ πρόσωπον *adoperata vultum* ἔχουσα κεκαλυμμένον τὸ...

95 *ad tumulum* εἰς τὸν τύμβον (τοῦ Νίνου) — *dictaque sub arbore* καὶ ὑπὸ τὸ ὄρισθὲν... *sedeo, sedi, sessum, etc* = καθίπτω

96 *audacem* γέν. θηλ., κατηγορ. εἰς τὸ ἐννοούμενον *eam* (*Thisben*). *oblino, lino, litum, etc* = ἐσθίρω, ἐσθιαρίζω

96 - 97 σύνταξον *ecce venit leaena oblita* (*oblino*) *spumantes rictus recenti caede boum* = ἰδού... ἔχουσα τὸ ἀφρισμένον στόμα τῆς αἰμόφυρτον (ἀλειμμένον) ἐκ προσφάτου αἵματος βοῶν.

rictus - us τὸ ἡμιάνοικτον στόμα τῶν κυνῶν καὶ τῶν θηρίων.

98 *depositura* μέλλουσα, θέλουσα νὰ καταπαύσῃ.

99 *quam* ἀλλὰ ταύτην.

procul estis = εὐρρω, μακριά. *Procul videte uliginis* = εὐρρωθῶν θρόνον αἰ

100 σύνταξον et fugit trepido pede obscurum in antrum.

101 dum - que fugit (καὶ ἐν ᾧ ἔφευγε) φεύγουσα δὲ... — tergo ἀφαιρ., προσδιορίζει τὸ lapsa: ἐξήγησον: ἀφῆκεν ὀλισθήσαν ἐκ τοῦ νότου τῆς τὴν καλύπτραν (μπελερίνα τῆς). *compesco, ut, esse = καὶ, πορτοῦ, κρατῶ (ως)*

102 σύνταξον: ut lea saevā multā undā compescuit sitim — ut ἀφ' οὗ... — compesco sitim κορέννυμι τὴν δίψαν — multā undā ἀφαιρ. ὄργαν. Ὁ τύπος lea, ἀντὶ leaena, εἶναι σπανιώτερος· καὶ σχεδὸν μόνον ποιητικός. *καὶ αὐτὸ αἰ. = συναρτῶ, μεταφ. εὐχίην*

103 dum redit, idē σημ. στίχ. 101 dum fugit.

103 - 104 σύνταξον laniavit ore cruentato tenues amictus forte inventos sine ipsā (Thisbe).

β'. Πραγματικά.

93 versato cardine αἱ θύραι τῶν ῥωμαϊκῶν οἰκιῶν ἀνοιγόμεναι ἢ κλειόμεναι ἐστρέφοντο (versato) προσηρμοσμένα διὰ δύο στροφίγγων (cardines) εἰσερχομένων καὶ περιστρεφομένων τῆς μιᾶς εἰς ὀπὴν ἐπὶ τοῦ ἀνωφλίου καὶ τῆς ἄλλης εἰς ὀπὴν ἐπὶ τοῦ κατωφλίου ὑπάρχουσιν.

101 velāmen - īnis ἢ amictus - us (στίχ. 104) ἦτο κάλυμμα τοῦ νότου (καὶ τῆς κεφαλῆς), ὅπερ ἐφόρουσαν πρόσθετον αἱ ῥωμαῖαι γυναῖκες, ὅτε ἐξήρχοντο ἐκ τοῦ οἴκου (ὅμοιόν τι πρὸς τὰς σημερινὰς μπελερίνας).

105 - 127

α'. Γλωσσικά.

fēra (bestia) = ἄγριον ζῷον, θύριον.

105 - 7 σύνταξον Pyramus serius egressus vidit in alto pulvere vestigia certa ferae^F (leaenae) expalluitque toto ore — serius συγκρ. ἐπίρρ. ἐκ θετικοῦ sero = ἀργά, ὅψε — in alto pulvere ἐν τῇ βαθείᾳ, πολλῇ... certa βέβαια, εὐδιάκριτα, φανερά — totoque ore expalluit καὶ ὠχρίασεν ὄλος, καθ' ὅλον τὸ πρόσωπον, expallesco.

107 ut vero καθὼς δέ, ἀφ' οὗ δὲ — vestem = velamina (101), amictus (104).

108 una duos διὰ τῆς πλησίον ἀλλήλων παραθέσεως λέξεων ἀντιθέτου ἐννοίας ἐξαιρέται ἡ σημασία καὶ ἡ ἀντίθεσις αὐτῶν.

109 - 112 ἡ ἔννοια εἶναι: Ἐκ τῶν δύο ἡμῶν ἐρώντων, οὗς

μία και ἡ αὐτὴ νύξ θὰ ἀπολέσῃ, θὰ θανατώσῃ, ἐκείνη μὲν, ἡ Θίσβη, ἥτις ἀπώλετο (θεωρεῖ αὐτὴν κατασπαραγθεῖσαν ὑπὸ τῆς λεαίνης), ἦτο ἀξιώτατή νὰ ζήσῃ μακρὸν χρόνον, ἐγὼ δέ, ὁ ὁποῖος ζῶ (nostra anima), εἶμαι ὁ αἴτιος (nostra anima nocens est; ego te peremi) ν' ἀπολεσθῇ ἐκείνη, διότι δὲν ἔσπευσα ἐδῶ ἐγκαίρως (nec prior huc vēni).

111 σύνταξον (ego) qui iussi, (ut tu) nocte venires in loca plena metus — ἡ ἀναφορικὴ πρότασις εἶναι ἀναφορ. αἰτιολογ.

Τὸ ὁ. iubeo συντάσσεται μετὰ τελ. ἀπαρεμφ. ἢ μετὰ τελικῆς προτάσεως (καθ' ὑποτακτικὴν μετὰ τοῦ ut ἢ ἄνευ αὐτοῦ) — metus γεν. πτώσ. = periculi, πρβλ. ἐπίφοβος = ἐπικίνδυνος.

112 nostrum = meum. *divello, elli, ulsum, ἔτε - διασῶ, διασχίω (ω)*

113 scelerata viscera (mea) = viscera mei, qui sum sceleratus — fero morsu μετ' ἄγριον, ἀνηλεὲς δῆγμα. *ταρῆς - ἰς θυ. (-ταρῆς) = ἀσφαλῆς, κρυμῆς, βία*

115 timidi γεν. κατηγορ. = δειλοῦ (ἀνθρώπου ἴδιου).

116 tollit σηκώνει ἐκ τῆς γῆς καὶ παίρνει — pactae arboris ἰδὲ σίχ. 95 dictā sub arbore.

117 ut - que ἰδὲ σίχ. 102 καὶ 107 — σύνταξον utque dedit lacrimas notae (vesti), (utque) dedit oscula (notae) vesti — notae = amicae, carae. *haustas - us - ἄπο = ἀνεγμοῦ, νόσῳ, πόσει*

118 accipe nunc nostri quoque sanguinis haustus δέξαι τώρα καὶ τοῦ ἰδικοῦ μου αἵματος τὸ πόμα, δηλ. πῖε, βάψον καὶ μετ' τὸ ἰδικόν μου αἶμα, ὡς ἐβάψης καὶ μετ' τῆς Θίσβης τὸ αἶμα.

119 σύνταξον demisit - que in ilia (sua) ferrum, quo (ferro) erat accinctus: demitto βυθίζω — ilia πληθ. μόνον, οἱ λαγόνες, τὰ σπλάγγνα — ferrum μετωνυμικῶς = ensis ἢ gladius.

120 σύνταξον nec mora (fuit), (sed) traxit moriens (ferum) e vulnere ferventi οὐδὲ ἐβράδυνεν, ἀλλὰ... traho ἀποσπῶ vulnus fervens τὸ ζεστόν, τὸ νωπὸν τραῦμα.

121 ^{et} ut iacuit.. ὡς ^{καὶ} ἔπεσεν — emicat alte ἀναβλύζει, ἀναπηδᾷ, πετειέται ὑψηλά. *emico, cū, ante - ἐκινῶ, ἀνακινῶ*

122 non aliter quam οὐκ ἄλλως ἢ (ὅπως - sicut)... cum... scinditur ὅταν σχίζεται, ῥήγνυται, σπᾶ.. fistula - αεσωλήν — vitiato plumbo ἑλαττωματικοῦ καταστάντος, βλαβέντος τοῦ μολύβδου (ἀφαιρ. ἀπόλ.) ἢ: μετ' ἑλαττωματικὸν μολύβδον (ἀφαιρ. ἰδιότ. εἰς τὸ fistula).

+ *forāmeu - ius oed* = τρύμα, δού

123-4 σύνταξον et eiaculatur tenui stridente forāmine longas aquas atque rumpit ictibus aera — eiaculor ἀποθετ. ἐκσφενδονῶ — tenui stridente forāmine ἀφαιρετ. τοπική = διὰ μέσου λεπτῆς . . . . — eiaculatur longas aquas = eiaculatur longe aquas — rumpo ictibus aera ὀήγνυμι διὰ πληγμάτων τὸν ἀέρα, πλήττω τὸν ἀέρα. *ictus - us ois* = βλάβη, πλῆγμα *adspergo, ius ois = fetus - us ois* = γόνος, γέννημα *causatoris 2) caus*

125 arborei fetus = poma (στ. 89) — asperginē caedis ὑπὸ τῶν ὀανίδων τοῦ αἵματος — in atram faciem εἰς ἐρυθρὸν βαθὺ χρώμα. *maefactio = διμείρω ποτιμ - i oed = λί μύρον tingo = βρέχω, βαίνω*

126-7 σύνταξον sanguine maefacta radix tingit pendentia mora purpureo colore δι' αἵματος βαφεῖσα (ὑγρανθεῖσα) ἢ ὄζα χρωματίζει τὰ κρεμάμενα μῶρα διὰ ἐρυθροῦ χρώματος [Ἡ ἔννοια τῶν λέξεων τούτων δὲν εἶναι σύμφωνος μὲ τὴν ἔννοιαν τῶν προηγουμένων: arborei fetus... faciem, καὶ διὰ τοῦτο ἐγκλείονται ἐν ἀγκύλαις].

β'. Πραγματικά.

114 rure ἐξ ὧν λέγει ὁ ποιητὴς πρέπει νὰ φαντασθῶμεν ὅτι παρὰ τὸν τύμβον τοῦ Νίνου ὑπῆρχε βράχος μέγας (rupis) καὶ ὑπ' αὐτὸν σκοτεινὸν ἄντρον (στίχ. 100 *obscurum in antrum*), εἰς ὃ κατέφυγεν ἡ Θίσβη· πράγματι δ' ὅμως περὶ τὴν Βαβυλῶνα δὲν ὑπῆρχε βράχος, ἀλλὰ μόνον πεδιάς ἐκτεταμένη μεγάλη καὶ ὀποταμὸς Εὐφράτης.

123-4 Τὴν εἰκόνα τοῦ ὀηγνυομένου μολύβδου ὕδατοσωλήνος καὶ τοῦ ἐκσφενδονωμένου ὕδατος, ὡς καὶ τοῦ παραγομένου σιγμοῦ (*stridente*) ἔχομεν πολλοὶ πολλάκις ἴδει ἐν ταῖς ὁδοῖς τῶν Ἀθηνῶν καὶ ἀλλαχοῦ. — Ἐκ τοῦ χωρίου τούτου γίνεται φανερὸν ὅτι ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ὀβιδίου οἱ μολύβδινοι ὕδατοσωλήνες ἦσαν ἐν πολλῇ χρήσει.

128-146

α'. Γλωσσικά.

128 *Ecce*... διὰ τοῦ *ecce* ἢ *ecce interea* εἰσάγεται γεγονός· παρεμπύπτον, ὡς ἰδίᾳ συμβαίνει ἐν τοῖς δράμασιν, ἐν οἷς πρὶν νὰ λήξῃ σκηνή τις παρεμπύπτει ἄλλη — *metu nondum posito* ἀκόμη μὴ ἀποβαλοῦσα τὸν φόβον, ἀκόμη ἔμφοβος — *ne fallat aman-*

tem ἵνα μὴ γελάσῃ τὸν ἐρῶντα (Πύραμον, ἐρχόμενον εἰς τὸ συμφωνηθὲν μέρος καὶ μὴ εὐρίσκοντα αὐτὴν ἐκεῖ).

129 illa δηλ. Thisbe — oculis animoque τοῖς ὀφθαλμοῖς καὶ τῇ ψυχῇ, τῇ διανοίᾳ.

130 σύνταξον gestitque narrare, quanta pericula vita(ve)rit
.... gestio ^{Τῆς Π. 128} επιθυμῶ.

131 - 2 Ἡ ἔννοια τῶν δύο τούτων στίχων εἶναι ἡ ἑξῆς: καὶ ὅπως (καὶ μολονότι) ἀφ' ἑνὸς ἀναγνωρίζει καὶ τὸν τόπον καὶ τὸ σχῆμα τοῦ δένδρου, ποῦ εἶδε προηγουμένως (formam in arbore visā), οὕτως (ἐν τούτοις) ἀφ' ἑτέρου τὸ (μεταβληθὲν) χρῶμα τῶν καρπῶν τοῦ δένδρου (romi color) τὴν κάμνει νὰ διατάξῃ (facit incertam) καὶ νὰ ἀμφιβάλλῃ, ἂν εὐρίσκεται εἰς τὸ μέρος ὅπου εὐρίσκετο πρὸ ὀλίγου, καὶ ἂν αὐτὴ εἶναι ἡ μωρέα (haeret, an haec sit) μὲ τὰ nivea roma (στίχ. 89).

133 - 4 σύνταξον videt membra tremebunda pulsare cruentum solum — trem. membra ἀσπαίροντα μέλη (ἄκρα), ἐνν. τοῦ θνήσκοντος Πυράμου — solum - i τὸ ἔδαφος.

134 retro pedem ferre πρὸς τὰ ὀπίσω χωρεῖν, ὑποχωρεῖν, ἀνακόπτειν τὸ βῆμα. *βυκωμ-ι-οδ. βυκωμ-ι-οδ. = ἡ ὄψις*

134 - 5 ora pallidiora buxo gero λαμβάνω, ἔχω πρόσωπον, ὄψιν ὠχροτέραν τῆς πύξου.

135 exhorruit, exhorresco φρικιῶ, ἀνατριχιάζω — aequoris instar ὅπως ὕδωρ ἠρεμοῦν. *stringo, xxi, netum, etc = σφίγγω*

136 σύνταξον quod (aequor) tremit cum summum stringitur exiguā aurā = ὅπερ ἠρεμοῦν ὕδωρ τρέμει (κινεῖται ἐλαφρῶς), ὅταν ἡ ἐπιφάνεια αὐτοῦ (summum aequor) ἐπιψαύεται ὑπὸ λεπτῆς αὔρας, ὅταν πνέῃ ἄνωθεν αὐτῆς λεπτὴ αὔρα. *θ/εστ-π/αίνω*

137 remorata, ἀποθετ. remoror, ὀκνῶ, ἴσταμαι ἀκίνητος -- suos amores = suum amatorem. *remoratus = θραδῶν, ἀσπύχω (ὡνά ἢ ἡ) θ/εστ-π/αίνω*

138 percütio πλήττω — claro = magno, ὥστε σαφῶς ν' ἀκουσθῇ — lacertos (suos) τοὺς ἄνω βραχίονάς της — plangore πλήγματι, κτύπῳ. *θ/εστ-π/αίνω*

139 laniata comas ἐσπαραγμένη (κατὰ) τὴν κόμην.

140 vulnera = vulnus, ἐνν. Pyrami — fletumque = lacrimasque. *fletus-us qd = γυανθμός θ/λαδάμυρα*

141 gelidi... vultus τὸ ψυχρὸν πρόσωπον (τοῦ νεκροῦ Πυρά-

μου) — oscula figo = τὰ χεῖλη προσπιέζω καὶ θερμὰ φιλήματα δίδω. *adimo, ἐπι, emptum, esse aliquid aliquid = ἀρραβὴ τι ἀπὸ λινά*

144 nominat = appellat, vocat — vultus... iacentes = καὶ σήκωσον τὸ (εἰς αἰώνιον ὕπνον) βυθισμένον πρόσωπόν σου, τοὺς εἰς αἰώνιον ὕπνον κεκλεισμένους ὀφθαλμούς σου, ἀνάβλεψον.

145 ad nomen Thisbes εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματος τῆς Θίσβης (στίχ. 143).

146 erexit = sustulit, erigo σηκώνω, ἀνοίγω — visaque illa (Thisbā) recondidit (oculos) καὶ ἰδὼν ἐκείνην... recondo oculos κρύπτω, κλείω πάλιν τοὺς ὀφθαλμούς.

β'. Πραγματικά.

132 sic facit incertam romi color λίαν ἀπιθάνως ὁ ποιητῆς ἐνταῦθα παριστᾷ τὴν Θίσβην διακρίνουσαν μὲ τὸ φῶς τῆς σελήνης τὸ χρῶμα τῶν ὑψηλὰ κρεμαμένων μώρων. Ὅσον λαμπρὸν καὶ ἂν εἶναι τὸ φῶς τῆς σελήνης, εἶναι πολὺ δύσκολον νὰ διακρίνη τις τὸ χρῶμα τῶν ὑψηλὰ κρεμαμένων μώρων ἀπὸ τοῦ ἐδάφους· μόνον ἂν λάβῃ τις εἰς χεῖρας τοὺς καρπούς καὶ παρατηρήσῃ ἐκ τοῦ πλησίον, δύναται νὰ διακρίνη, καὶ πάλιν ὄχι σαφῶς, τὸ χρῶμα.

147 - 166

Γλωσσικά.

147 Quae δηλ. Thisbe — vestem... suam στίχ. 115 - 118.

147 - 148 σύνταξον et vidit ebur vacuum ense — ebur = ^{ensis - is ἄρο = ξίφος} eburnea ^{ebur - οἷς ἰδ = ἐρίρας (= ὄδον)} ^{ἐρίρας) 2) ὄλι} ^{γάρφαλη σιωπῆ} ^{ται} ^{τα} ὁ ἐξ ἐλέφαντος κολεός, ξιφοθήκη.

149 perdidit = peremit, perdo, perimo φονεύω.

149 - 150 fortis... manus γενναία (ὄχι δειλή) χεῖρ — in unum hoc = εἰς τοῦτο μόνον, in me perdendam εἰς τὸ ἀπολέσαι με.

150 hic δηλ. amor meus erga te — in vulnera ἐνν. mihi infligenda = ut me perdam.

151 persequar (te)... extinctum — extinctum = mortuum, ^{extinguor ἀποσβέννυμαι, ἀποθνήσκω. letum - i ἰδ. = θάνατος (βίαιος)}

151 - 2 leti... tui γεν. ἀντικ. εἰς τὸ causa καὶ εἰς τὸ comes.

152 - 3 σύνταξον (tu) que, qui poteris a me revelli morte solā, nec morte poteris revelli (a me) καὶ σύ, ὅστις (ὡς ἔλε-

γες) ὑπὸ μόνου τοῦ θανάτου ἠδύνασο ν' ἀποσπασθῆς ἀπ' ἐμοῦ, οὐδὲ ὑπὸ τοῦ θανάτου θὰ δυνηθῆς ν' ἀποσπασθῆς ἀπ' ἐμοῦ, δηλ. καὶ ὁ θάνατος αὐτὸς δὲν θὰ δυνηθῆ νά μας χωρίσῃ, ἀλλὰ θὰ εἴμεθα καὶ ἐν τῷ θανάτῳ, καὶ νεκροὶ ἠνωμένοι.

154 - 157 σύνταξον (vos), ο multum miseri nostri, meus et illius, parentes, (qui nobis vetuistis taedas nostras iure coire στίχ. 60 - 61), tamen verbis (nostris) amborum estote rogati hoc (unum), ut non inuideatis eodem tumulto componi (= sepeliri) (nos), quos certus amor (iunxit), quos hora novissima iunxit.

verbis (nostris) amborum, (meis et Pyrami) διὰ λόγων ἀμφοτέρων ἡμῶν — estote rogati παρακλήθητε, δέχθητε τὴν παρακλήσιν ἡμῶν ταύτην (hoc) καὶ ἐκτελέσατε αὐτήν.

155 multum miseri = miserissimi.

156 certus amor ἀσφαλῆς, ἀμετάρρεπτος ἔρωσ — hora novissima ἡ ὑστάτη τοῦ βίου ὥρα, στιγμή.

157 non inuideatis νὰ μὴ μας φθονήσετὲ αὐτὴν τοῦλάχιστον τὴν εὐτυχίαν ἐπειδὴ τὸ non inuideatis ἀποτελεῖ ἐδῶ μίαν ἔννοιαν (= sinatis, permittatis, velitis), εἶπεν ὁ ποιητὴς ut non inuideatis, ὄχι ne inuideatis.

158 - 9 σύνταξον At tu, arbor, quae nunc ramis (tuis) unius corpus miserabile tegis, mox (autem) es tectura (corpora miserabilia) duorum, tene signa caedis... Αἱ προτάσεις ramis... unius καὶ mox... duorum εἶναι ὁμοταγεῖς, ἀμφοτέρω ἀναφορικαὶ μὲ ὑποκειμ. τὸ quae.

160 signa tene caedis κράτει, διατήρει πάντοτε τὰ σημεῖα τοῦ φόνου (τοῦ αἵματος) — pullosque... habe fetus καὶ ἔχε πάντοτε καρποὺς ὑπομέλανας καὶ πρὸς τὸ πένθος μας προσηρμοσμένους, δηλ. πενθίμους ἢ πρότασις αὐτὴ pullosque... fetus διασαφεῖ τὴν προηγουμένην ἀσαφῆ πὼς πρότασιν signa tene caedis.

162 - 3 σύνταξον aptato mucrone (ferri) sub imum pectus incubuit ferro (προσαρμόσασα) στηρίζασα τὴν αἰχμὴν (τοῦ ξίφους) ὑπὸ τὸ κατώτατον μέρος τοῦ στήθους (πρὸς τοὺς λαγόνας illia στίχ. 119) ἐνέπεσεν, ἔπεσεν ἐπάνω εἰς τὸ ξίφος — ferro dot., ἰδὲ σημ. στίχ. 119 — a caede ἔνν. Pyrami.

τερεῶ, ὑ, ἐρε = χλιαρὸ ὕμν.

164 Vota tamen... διὰ τοῦ tamen δηλοῦται τοιαύτη τις ἀντίθεσις: μολονότι οἱ δύο νέοι εὖρον ἐμπόδιον εἰς τὴν ἐπιθυμίαν των νὰ ἐνωθῶσι διὰ γάμου εὐρόντες τόσον οἰκτρὸν τέλος, ἐν τούτοις (tamen) οἱ θεοὶ ἤκουσαν τὰς δεήσεις των (vota tetigere deos) καὶ οἱ πατέρες αὐτῶν ἐξετέλεσαν τὴν τελευταίαν παράκλησίν των (vota tetigere parentes).

165 nam color... ἐξηγεῖ πῶς οἱ θεοὶ καὶ οἱ γονεῖς ἠλέησαν τοὺς ἀτυχεῖς νέους — ubi permaturuit ὅτε (δυσάκεις) καλῶς ὠρίμασε, πάντοτε ὅτε καλῶς ὠριμαίει, ὑποκείμ. τὸ pomum.

166 quodque togis superest καὶ ἐκεῖνο ὅπερ (μετὰ τὴν καύσιν τῶν νεκρῶν) ἐν τῇ πυρᾷ ὑπολείπεται, δηλ. ἡ κόνις τῶν νεκρῶν, ἐδῶ τοῦ Πυράμου καὶ τῆς Θίσβης — unā in urnā requiescit (τοῦτο) ἐν μιᾷ ὕδρῳ ἀναπαύεται.

III. Παλλὰς καὶ Ἀράχνη.

(VI, 1 — 145).

1 - 25.

α'. Γλωσσικά.

1 - 2 praebuerat — probaverat οἱ ὑπερσυντέλεικοι (ἀντὶ παρακειμένων) δηλοῦσι τὴν προᾶξιν τοῦ ὀήματος ὡς μετὰ πολλῆς ταχύτητος γενομένην ἢ ἔννοια εἶναι: ἡ Ἀθηνᾶ οὔτε νὰ τεινῆ εὐήκοον τὸ οὖς εἰς τοὺς λόγους τῶν Μουσῶν ἐδυσκολεύθη οὔτε νὰ εὖρη δικαιολογημένην τὴν ὀργὴν αὐτῶν καὶ νὰ τὴν ἐπιδοκιμάσῃ, προθύμως ἤκουσε τοὺς λόγους καὶ ἀμέσως ἐπεδοκίμασε τὴν προᾶξιν αὐτῶν.

1 dictis talibus = verbis talibus — aures ἔνν. suas.

2 carmina ἔννοει ἴτα ἄσματα τὰ ὁποῖα ἔψαλαν αἱ Μοῦσαι (Aoniades) ἀγωνιζόμεναι πρὸς τὰς Πιερίδας νύμφας — iram ἔννοει τὴν κατὰ τῶν Πιερίδων ὀργὴν τῶν Μουσῶν, διότι ἐκεῖναι ὄχι μόνον θρασέως προεκάλεσαν τὰς Μούσας εἰς ἀγῶνα, ἀλλὰ καὶ ἠττηθεῖσαι θρασύτερον ἐλοιδόρησαν αὐτάς.

3 tum secum ἔνν. dixit — laudare (alios) τὸ ἐπαινεῖν ἄλλους: ὡς τώρα ἐπήνεσεν ἡ Ἀθηνᾶ τὰς Μούσας — ipsae = nos ipsae, ego ipsa ἐγὼ αὐτή.

4 σύνταξον nec sinamus sine poenā sperni (ab hominibus) nostra numina καὶ ἄς μὴ... sino ἐπιτρέπω — sine poena προσδιορ. τὸ sperni — sperno καταφρονῶ — numina καὶ ἐν. numen = ἡ θεϊκὴ δύναμις, ἡ θεότης. Ὁ πληθ. numina ἐνταῦθα δηλοῖ τὴν μεγάλην, τὴν πολλὴν θεϊκὴν δύναμιν.

5 σύνταξον animum (suum) intendit (Minerva) fatis (δοτ.) Maeoniae Arachnes — fatis = εἰς τὴν κακὴν μοῖραν, **προληπτικῶς**, διότι ὑπαινίσσεται ὁ ποιητὴς τὴν συμφορὰν, ἡ ὁποία περιμένει τὴν Ἀράχνην, ἀφ' οὗ καὶ αὕτη μὲ πολλὴν ἀλαζονείαν, ὡς αἱ Πιερίδες, προεκάλει εἰς ἀγῶνα πολὺ ἀνωτέραν ἑαυτῆς, θεῶν.

6-7 σύνταξον quam (Arachnen) audierat non cedere sibi (δηλ. Minervae) laudibus (ἀφαιρ. ἀναφορᾶς) artis lanificae — laudibus = virtute, εἰς τὴν ἰκανότητα — ars lanifica ἢ ταλασιουργία, ἡ ὑφαντικὴ τέχνη.

7 illa δηλ. Arachne — loco.. origine ἀφαιρ. ἀναφορᾶς: τὸ μὲν loco σημαίνει τὴν σύγχρονον, τὴν ἐξ ἑαυτοῦ (καλὴν ἢ κακὴν) πολιτικὴν κατάστασιν τινος, τὸ δὲ origine τὴν ἐκ προγόνων εὐγένειαν ἢ μὴ. Δύναται τις νὰ ἔχη καλὴν μὲν ἐκ προγόνων καταγωγὴν (originem nobilem), ἀλλ' αὐτὸς νὰ εἶναι ἐν ὄχι καλῇ συγχρόνῳ καταστάσει (loco humili), καὶ τἀνάπαλιν.

8 sed arte (lanifica) fuit ἐνν. clara — huic δηλ. Arachnae, δοτ. χαριστ.

9 bibulas... lanas (ἀπορ)ροφοῦντα, ἀπορροφητικά, διψαλέα ἔρια.

10 occiderat = mortua erat, τοῦ occido — mater, ἐνν. Arachnes — haec δηλ. mater.

11 Lydas... per urbes ἀνὰ (πάσας) τὰς Λυδικὰς πόλεις — illa δηλ. Arachne — tamen ἡ ἀντίθεσις εἶναι καὶ πρὸς τὰ ἀνωτέρω pater Idmon..., mater de plebe... καὶ πρὸς τὰ κατωτέρω quamvis orta domo... Hypaeris.

12 quaesierat, quaero ζητῶ, ἐπιδιώκω καὶ ἐπιτυγχάνω — studio διὰ τῆς περὶ τὴν ὑφαντικὴν τέχνην φιλοτιμίας καὶ ἰκανότητος, τῆς προκοπῆς, τῆς ἀξιοσύνης τῆς.

12-13 quamvis... habitabat μετὰ τὸν ἐναντιωματικὸν σύνδεσμον quamvis παρὰ τοῖς ποιηταῖς πολλὰκις ἀκολουθεῖ ὀριστικῆ, ἐν ᾧ τὸ κανονικὸν εἶναι ν' ἀκολουθῆ ὑποτακτικῆ.

13 domo parvā ἀπὸ μικρὸ σπίτι (τζίκι) — parvis Hyraeris ἐν... ἢ παράθεις parvā parvis δίδει τοιαύτην ἔννοιαν: **καὶ** ἀπὸ σπίτι μικρὸ (ταπεινὸ) ἦτο **καὶ** τὸ χωριὸ της ὄχι μεγαλύτερο.

14-16 σύνταξον ut adspicerent opus admirabile huius (Arachnes), saepe Nymphae deseruere vineta sui (Nympharum) Timoli, (saepe) Nymphae Pactolides deseruere suas undas.

15 Timoli = Τιμόλου οἱ Ῥωμαῖοι ἐδυσκολεύοντο ν' ἀρθρώσουν τὰ συμφωνικὰ συμπλέγματα τιμ, κμ, μν, χμ κᾶ., καὶ διὰ τοῦτο ἐν τῇ χρήσει λέξεων ἐκ τῆς ἑλληνικῆς γλώσσης εἰλημμένων καὶ ἔχουσῶν τὰ συμπλέγματα ταῦτα εὐρίσκοντο εἰς τὴν ἀνάγκην ν' ἀναπτύσσουν μεταξὺ αὐτῶν ἐν βραχὺ ἢ ἢ u π. χ. Ἄλκμηνη — Alcēmēna, μνᾶ — mīna, δραχμῆ — drachma, τέχνη — techina... πρὸβλ. νεοελλ. (ἀτιμός) ἀτιμός, (καπνός) καπινός, (Ἴσθμός) Ἴσθμός, (δραχμῆ) δραχουμῆ... — sui Timoli τοῦ Τιμόλου των, ἐν ᾧ εἶχον τὴν κατοικίαν των, ὁμοίως στίχ. 16 suas undas τὰ ὕδατά των, ἐν οἷς κατόκουν.

17-18 factas ὑφασμένας καὶ ἐτοιμούς ἤδη — tum quoque cum fierent καὶ τότε ἀκόμη ὅτε ὑφαίνοντο, ὅτε δὲν ἦσαν ἀκόμη ἔτοιμοι — iuvabat, iuvo ἀρέσκω, παρέχω εὐχαρίστησιν.

18 decor εὐπρέπεια, ὠραιότης — arti ἐνν. lanificae στίχ. 6.

19 rudem lanam, rudis lana ἔριον ἀκατέργαστον, ὄχι ἀκόμη νενησμένον, εἰς νῆμα μεταβεβλημένον — primos in orbis εἰς τὰς πρώτας τολύπας — glomerabat, glomero τολυπεύω.

20 opus = lana — digitis subigo opus διὰ τῶν δακτύλων ὁμαλύνω, ξαίνω τὰ ἔρια ἢ ἐπομένη πρότασις repetita - que... tractu ἐπεξηγεῖ τὴν προηγουμένην seu digitis... opus, ἀναφέρονται δὲ καὶ αἱ δύο εἰς τὴν κατεργασίαν τῶν ἐρίων διὰ τῶν κτενῶν, τοὺς ὁποίους κτένας καὶ σήμερον αἱ ἔριουργοῦσαι γυναῖκες λανάρια (τ. ἔ. lanaria) λέγουσι — repetita vellera κατ' ἐπανάληψιν συρόμενα διὰ τῶν κτενῶν, κτενιζόμενα ἔρια — aequantia nebulas (εἰς σωροὺς στιβαζόμενα καὶ) ἰσούμενα μὲ νεφέλας — mollibat (ἀρχαιότερος καὶ ὁμαλότερος τύπος, ὕστερον ἀνωμαλότερον molliebat) τοῦ mollio μαλάσσω, μαλακῶνω (mollis μαλακός) ἀληθῶς ὅταν τὰ ἔρια ξανθοῦν καλῶς, γίνονται μαλακότερα, ἀπαλότερα — longo tractu διὰ... ἀφαιρ. τρόπ. tractus - us τὸ τράβηγμα.

22 lēvi... pollice ἀφαρ. ὄργαν. levis ἑλαφρός, εὐκίνητος, pollex - ἴκτις ἀντίχειρ — terētem fūsum, teres - ἔκτις περιμήκης, στρογγύλος, fusus - ἰ ἄτρακτος, ἀδράχτι.

23 scires θὰ ἀνεγνώριζες, θὰ ἀνεγνώριζέ τις.

24 quod tamen ὅπερ ὁμως πρᾶγμα — ipsa δηλ. Arachne — tantā - que magistrā (δηλ. Minervā) offensā (Arachne) καὶ διὰ τόσον μεγάλην διδασκάλισσαν (τὴν Ἀθηνᾶν) λυπούμενη (ἢ Ἀράχνη) δηλ. ἢ Ἀράχνη δὲν το παρεδέχετο νὰ της λέγουν, ὅτι ἐδιδάχθη ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς. Κατὰ τὴν ἀντίληψιν τῶν παλαιῶν, καὶ πολλῶν νεωτέρων, τοῦλάχιστον τῶν ἀπλουστέρων ἀνθρώπων (πρβλ. *μ' ἐφώτισε ὁ θεὸς καὶ ἔμαθα ὀλίγα γράμματα* κ. ἄ. π.), πᾶσαν γνῶσιν οἱ ἄνθρωποι ὀφείλουν εἰς τοὺς θεοὺς.

25 «certet» ait «mecum»... ἢ Ἀράχνη προεκάλει τὴν Ἀθηνᾶν εἰς ἀγῶνα ὑφαντικῆς, ἵνα δεῖξῃ ὅτι δὲν ἦτο μαθήτρια ἐκείνης, ἀλλ' ἐγνώριζε πολὺ καλύτερον τὴν τέχνην. Οἱ ἐν τῇ τέχνῃ καὶ τῇ ἐπιστήμῃ ἔχοντες διδασκάλους *θνητοὺς* μαθηταὶ *ὑπερακοντίζου*ν *πολλάκις* τοὺς διδασκάλους των καὶ τοῦτο εἶναι ἢ πρόοδος τῆς τέχνης καὶ τῆς ἐπιστήμης. Ἀλλ' ἐδῶ διδάσκαλος εἶναι *θεός*, δηλ. τελεία καὶ ἀνυπέροβλητος — nihil est quod victā (ego) recusem δὲν εἶναι τίποτε, τὸ ὁποῖον ἐγὼ ἠττηθεῖσα ἐν τῷ ἀγῶνι θέλω ἀρνηθῆ νὰ χάσω ἢ νὰ πάθω. Βάζει λοιπὸν στοίχημα ἢ Ἀράχνη.

β'. Πραγματικά.

Ἡ Ἀράχνη ἦτο νεᾶνις ἐκ Λυδίας θυγάτηρ τοῦ Κολοφωνίου βαφέως Ἰδμονος, ὄρφανὴ μητρός, ὀνομαστὴ διὰ τὴν λεπτοτάτην ὑφαντικὴν τέχνην της, ἀλλὰ καὶ πολὺ ἐπηρεμένη διὰ τὴν φήμην της, τόσον ἐπηρεμένη, ὥστε νὰ προκαλῆ εἰς ἀγῶνα ὑφαντικῆς καὶ αὐτὴν τὴν Ἀθηνᾶν, πρᾶγμα τὸ ὁποῖον κατέστρεψεν, ὡς θὰ ἴδωμεν, αὐτήν.

1-4 Ἡ Ἀθηνᾶ (Tritonia) εἶχε προηγουμένως ἀκούσει τὰς Μούσας, ἀφηγουμένας (ἐν τῷ V βιβλίῳ), πῶς αὐταὶ ἐτιμώρησαν τὰς νύμφας Πιερίδας, μεταμορφώσασαι αὐτὰς εἰς κίττας (picas), διότι ἐτόλμησαν ν' ἀγωνισθῶσι πρὸς τὰς Μούσας εἰς τὸ ἄδειν καὶ διότι ἠττηθεῖσαι οὐ μόνον δὲν ἀνεγνώρισαν τὴν ἠτιάν των, ἀλλὰ καὶ ἐλοιδόρουν τὰς Μούσας. Ἡ Ἀθηνᾶ ἐπήνεσε τὴν πρᾶξιν

τῶν Μουσῶν, ἀλλ' ἐνεθυμήθη ὅτι καὶ αὐτὴ εἶχε προκληθῆ εἰς ἀγῶνα ὑπὸ τῆς Ἀράχνης, καὶ εὕρισκεν ὀλίγον νὰ ἐπαινῇ τὴν δικαίαν ὀργὴν τῶν Μουσῶν· ἔκρινε καλὸν νὰ πράξῃ καὶ αὐτὴ ὁμοίον πρὸς τὰς Μούσας, ἀφ' οὗ μάλιστα εἶχεν ἀφορμὴν, καὶ νὰ ἐπαινεθῇ καὶ αὐτή.

1 Tritonia — Τριτογένεια, Τριτὸ καὶ ὡς ἐπώνυμον καὶ ὡς ὄνομα τῆς Ἀθηνᾶς, πιθανώτερον ἐκ τοῦ ἐν Βοιωτίᾳ ποταμοῦ Τρίτωνος, ῥέοντος παρὰ τὸ ἐν Ἀλαλκομεναῖς ἱερὸν τῆς Ἀθηνᾶς.

2 Aonides λέγονται αἱ Μοῦσαι ὡς κατοικοῦσαι ἐπὶ τοῦ Ἑλικῶνος, ὄρους τῆς Βοιωτίας, ἣτις Βοιωτία καὶ Ἀωνία ἐλέγετο παλαιότερον, καὶ οἱ κάτοικοι αὐτῆς Ἀωνες, ἀπὸ Ἀωνος, υἱοῦ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ Βοιωτοῦ ἠρωός.

5 Maeoniae. . Arachnes ἢ Ἀράχνη λέγεται Μαιονία ὡς γέννημα καὶ θρέμμα τῆς Λυδίας, ἣτις καὶ Μαιονία ἐλέγετο παλαιότερον.

9 Phocaico murice· murex· ἱκίς εἶναι ἢ πορφύρα, δι' ἧς ἐχρωμάτιζον ἐμβάπτοντες (tingebat) ἔρια ἢ ἐριοῦχα ὑφάσματα Phocaicus καλεῖται ὁ murex, διότι καὶ οἱ Φωκαεῖς, οἱ κάτοικοι τῆς Ἰωνικῆς ἀποικίας Φωκαίας, παραλίον πόλεως, μετήρχοντο τὸ ἐμπόριον τῆς πορφύρας, παρὰ τῶν Φοινίκων διδαχθέντες.

Αἱ lanae λέγονται bibulae, ἐκ τοῦ bibo=πίνω, διότι ἀληθῶς τὰ ἔρια, τὰ ἐξ ἐρίου νήματα, τὰ ἐριοῦχα ὑφάσματα ἐρχόμενα εἰς ἐπαφὴν μετὰ ὑγροῦ τινος ἀναπίνουσιν αὐτὸ καὶ ἀπορροφοῦσι.

13 Hyraera τὰ Ὑπαιπα ἦσαν πολίχνη τῆς Λυδίας εἰς τὰς μεσημβρινὰς κλιτῆς τοῦ ὄρους Τμῶλου.

15 nymphae Timoli εἶναι Ὅρεάδες (τῶν ὄρεων) νύμφαι, κατοικοῦσαι ἐπὶ τοῦ ὄρους τῆς Λυδίας Τμῶλου κατὰ τοὺς ἀμπελώνας αὐτοῦ (vinēta). Οἱ οἶνοι οἱ παραγόμενοι ἐκ τῶν κατὰ τὸ ὄρος Τμῶλον ἀμπελώνων ἦσαν ὀνομαστοί, ὡς καὶ ἄλλων μερῶν τῆς μικρᾶς Ἀσίας, Ἐφέσου, Κλαζομενῶν . . ., τῶν παρ' αὐτὴν νήσων Χίου, Λέσβου . . . καὶ τῆς κυρίως Ἑλλάδος, Εὐβοίας . . . καὶ εἰσῆγοντο εἰς τὴν Ἰταλίαν ὄχι μόνον ἐν παλαιότεροις χρόνοις, ἀλλ' ἀκόμη καὶ ὕστερον, ἐν οἷς χρόνοις ἢ Ἰταλία παρῆγεν ἰδικούς της καλοὺς οἶνους.

16 nymphae Pactolides εἶναι Ναιάδες, τῶν γλυκέων ὑδάτων, νύμφαι κατοικοῦσαι ἐν τοῖς ὕδασι τοῦ ποταμοῦ τῆς Λυδίας Πακτωλοῦ.

19-23 Οἱ ἰδόντες ποτὲ γυναικας ἐριουργούσας καὶ παρακο-
λουθήσαντες ὅλα τὰ στάδια τῆς ταλασιουργικῆς τέχνης θὰ ἀνα-
γνωρίσουν ἐν τοῖς λόγοις τοῦ ποιητοῦ καὶ τὸ **ξάσιμο τῶν μαλ-
λιῶν** (seu digitis... tractu) καὶ τοὺς σωροὺς τῶν **ξασμένων**
μαλλιῶν, ποῦ ὁμοιάζουν ὅσιν σύννεφα (vellera... nebulas ae-
quantia) καὶ τῆς **τουλοῦπες** (primos glomerabat in orbis),
καὶ τὸ **γνέσιμο** μὲ τὸ τεχνικὸν **στρίψιμο τοῦ ἀδραχιοῦ** (levi
... teretem fusum) καὶ τὸ διὰ βελόνης **κέννημα** τοῦ ὑφάσματος
(pingebat acu).

26-52.

α'. Γλωσσικαί.

26 animum simulo προσποιοῦμαι τὴν γραΐαν, μεταμορφοῦμαι
εἰς γραΐαν — tempora ἐδῶ εἶναι οἱ **κρόταφοι** — cani (capilli)
λευκαὶ τρίχες.

27 infirmi artus ἀσταθῆ, τρέμοντα (tremuli, tremebundi)
μέλη, ἰδία πόδες — et quoque πλεονασμὸς — baculo ἀφαιρ. ὄργαν.
baculum ἢ βακτηρία — sustineo ὑποβαστάζω, ὑποστηρίζω.

28 Tum sic... ἐνταῦθα πρέπει νὰ ὑπονοηθῆ τὸ παρασιω-
πώμενον ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ, ὅτι ἡ Ἀθηνᾶ ἀφ' οὗ ἔλαβε τὴν μορ-
φὴν γραΐας τινὸς ἦλθεν εἰς τὸν οἶκον τῆς Ἀράχνης, ὅπου ἐπιχει-
ρεῖ νὰ τὴν νοθεύσῃ, νὰ μὴ εἶναι τόσον ἀλαζῶν — grandior
aetas ἢ μεγαλυτέρα ἡλικία, ἢ ἡλικία τῶν γερόντων — non omnia
habet (talía), quae fugiamus δὲν ἔχει πάντα τοιαῦτα, ὥστε νὰ
ἀποφεύγωμεν αὐτά. Ἡ γεροντικὴ ἡλικία ἔχει βεβαίως μειονεκτή-
ματα, τὰ τρέμοντα μέλη, τὴν ἀσθενῆ ὄρασιν, τὴν ἀσθενῆ ἀκοήν...,
ἀλλ' ἔχει καὶ ἐν μέγιστον πλεονέκτημα, τὴν ἐκ τῆς πολυετοῦς πεί-
ρας ὁρθὴν συμβουλήν (consilium στίχ. 30).

29 seris ab annis ἀπὸ τῶν ἐτῶν τῆς μεγάλης ἡλικίας, τὰ
ὁποῖα ἔρχονται ἀργὰ (seri anni) — usus ἢ πείρα.

30 ne sperne = noli spernere ἢ cave spernas μὴ περιφρονῆς.

30-31 σύνταξον petatur tibi maxima fama faciendae la-
nae inter mortales ἄς ζητηθῆ (ὑπὸ σοῦ) διὰ σὲ μεγίστη φήμη
... ζήτησε φήμην μεγίστην τοῦ κατεργάζεσθαι τὰ ἔρια..., φθά-
νει σου αὐτὴ ἢ δόξα (maxima fama), μὴ ὑπεραίρεσαι περισ-
σότερον.

32 - 33 σύνταξον *cede deae (Minervae) roga - que supplice voce veniam tuis dictis; dabit illa (Minerva) (tibi) roganti veniam* — *temeraria κλητ. πτώσ., ἀλόγιστε διὰ τῆς λέξεως ταύτης θέλει νά της τονίσῃ, ὅτι οἱ λόγοι της (dicta), δι' ὧν προεκάλει τὴν Ἀθηνᾶν, ἦσαν ὄχι φρόνιμοι, ἦσαν ἀσύνητοι.*

33 *supplice voce ἀφαιρ. τρόπ.* — *supplex ἱκετευτικός, παρακλητικός* — *venia - ae ἡ συγγνώμη.*

34 *adspicit, ὑποκ. Arachne, adspicio προσβλέπω, κοιτάζω — hanc δηλ. (Minervam) anum — torvis ἔνν. oculis ἀφαιρ. τροπ. torvus λοξός — incepta fila τὰ νήματα τὰ ὁποῖα ἔτυχε τότε νὰ ἔχη λάβει εἰς χεῖράς της καὶ νὰ ἐργάζεται.*

35 *vix - que inanum (suam) retinens καὶ μόλις... retineo manum συγκρατῶ τὴν χεῖρα (ὥστε νὰ μὴ κτυπήσω, ὅπως με φέρει ἡ ὄργη) — confiteor iram vultibus ἐκφράζω, ἐκδηλῶ ὄργην, ἐν τῇ (ἐξαγριουμένη) ὄψει μου.*

36 *talibus dictis ἀφαιρ. ὄργαν.* — *obscuram = caecam (παθ. διαθ.), occultam sub formā simulatā anūs, τὴν εἰς γραῖαν μεταμορφωμένην (Παλλάδα) — resecuta est Pallada, resequor Pallada ἀποκρίνομαι πρὸς τὴν...*

37 σύνταξον *venis inops mentis confecta - que longā senectā = ἔρχεσαι ἄνους (νοῦ ἐνδεής) καὶ... conficior longā senectā καταβάλλομαι, ἀπομωραίνομαι ὑπὸ τοῦ μακροῦ γήρατος.*

38 σύνταξον *et nimium nocet (tibi) diu (te) vixisse καὶ πάρα πολὺ σε βλάπτει (τὸ) ὅτι... τὸ vixisse τοῦ vivo vixi ζῶ.*

38 - 39 σύνταξον *audiat istas (tuas) voces (= tua consilia) tua nurus, si qua (nurus) est tibi, tua filia, si qua (filia) est tibi ἄ; ἀκούσῃ τὰς συμβουλὰς σου... nurus - us ἡ νύμφη... si qua est tibi ἂν τυχὸν ἔχῃς τινὰ (νύμφην).*

40 σύνταξον *mihī satis consilii est in me ἐγὼ ἔχω ἀρκετὴ γνῶσι (ὥστε νὰ μὴ μου χρειάζωνται αἱ συμβουλαί σου).*

40 - 41 σύνταξον *neve putes profecisse monendo μηδὲ νὰ σου περάσῃ ἡ ἰδέα ὅτι... proficio κατορθώνω, φέρω ἀποτέλεσμα — monendo ἀφαιρ. γερουνδίου σημαίνουσα τρόπον, moneo συμβουλευῶ.*

42 *ipsa αὐτὴ ἡ ἰδίᾳ, ἡ Ἀθηνᾶ — haec certamina αὐτὸν τὸν ἀγῶνα, εἰς τὸν ὁποῖον ἐγὼ τὴν προκαλῶ.*

42 vēnit, 43 vēnit — forma an̄līs ἢ τῆς γραιίας μορφῆ.

44 exhibuit, exhibeo παρέχω, ἐμφανίζω.

44 - 45 σύνταξον nymphae (στίχ. 15 - 16) Mygdonidesque nurus venerantur numina (Palladis); sola virgo (Arachne) non est territa — veneror προσκυνῶ, ἀποδίδω τιμῆν.

46 erubuit τοῦ erubescō, ἐρυθριῶ, ὑποκείμ. Arachne — notavit (ἐστιγματίσει) ἐχρωμάτισε, διεχύθη ἀνά...

46 - 47 invīta ora = ora eius (Arachnes) invītae.

47 evanuit, τοῦ evanesco ἐξαλείφω, ἐξαφανίζω.

47 - 49 τὸ σημεῖον τῆς παραβολῆς εἶναι ἢ ὁμοία ἐρυθρότης (τὸ ἐρύθημα) τῆς Ἀράχνης πρὸς τὴν ἐρυθρότητα τῆς Ἡοῦς καὶ ἡ ἐξαφάνισις αὐτῶν, ὄχι ὅμως καὶ ὁ χρόνος τῆς διαρκείας· διότι ἡ ἐρυθρότης τῆς Ἡοῦς, purpureus aēr, διαρκεῖ ἀσυγκρίτως περισσότερον χρόνον ἀπὸ τὸ ὀλιγόστιγμον ἐρύθημα μιᾶς νεάνιδος.

48 movetur μέσ. διαθ. = κινεῖται, ἀρχίζει ν' ἀναφαίνεται.

49 candescere (ὑποκείμ. aēr) ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ solet — solis ab ortu ἀπὸ (τῆς στιγμῆς) τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου, ἀφ' ἧς στιγμῆς ἀνατέλλει ὁ ἥλιος. Ἡ πρόθ. ab κυρίως σημαίνει τὸ χρονικὸν σημεῖον, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἄρχεται πρᾶξις τις νὰ γίνεται (candescere)· ἀν δ' ὅμως τὸ χρονικὸν ἐκεῖνο σημεῖον δηλοῦται δι' ἄλλης πρᾶξεως (ortu solis), ἣτις πρᾶξις εἶναι αἰτία τῆς ἐπακολουθούσης πρᾶξεως (candescere), ἢ πρόθ. ab ὑποσημαίνει καὶ αἰτίαν (ἐνεκα τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου).

50 perstat, persto ἐπιμένω — in incepto ἐν ἐκείνῳ ὅπερ ἤρχισεν, ἐν τῇ προκλήσει τοῦ ἀγώνος μὲ τὴν Ἀθηνᾶν — cupidine ἀφαιρ. ἀναγκ. αἰτίου — stol. palmae γεν. ἀντικειμ. Ἡ palma, ἣν ἐπεθύμει ἡ Ἀράχνη, χαρακτηρίζεται ὡς stolidā (ἄλογος, μωρὰ), διότι ὄχι μόνον ἀνέφικτος εἰς τὴν Ἀράχνην ἦτο, ἀλλὰ καὶ ὀλεθρία· Κυρίως ἔπρεπε νὰ ὀνομασθῆ ἢ cupidō τῆς Ἀράχνης stolidā.

51 in sua fata ruit κρημνίζεται εἰς τὴν (κακὴν) τύχην, εἰς τὸν ὀλεθρον, ὃν μόνη τῆς (sua) προεκάλεσε — recuso ἀρνοῦμαι τὴν πρόκλησιν εἰς ἀγῶνα.

52 nec monet ulterius οὐδὲ συμβουλεύει (τὴν Ἀράχνην) περαιτέρω, ἀρκεσθεῖσα εἰς ὅσα τῆς εἶπεν ἀνωτέρω, στίχ. 28 - 33. — differo ἀναβάλλω.

β'. Πραγματικά.

45 Mygdonides purus οἱ Μύγδονες ἦσαν λαὸς Θρακικὸς ἐξαπλωθεὶς καὶ ἐπὶ Μακεδονικοῦ ἐδάφους μέχρι τοῦ Θερμαϊκοῦ κόλπου (τῆς Θεσσαλονίκης). Ἐκ τούτων ἀποσπασθέντες πολλοὶ ἀπόκησαν εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν, ἐν Βιθυνίᾳ, Περγαμηνῇ, Λυδία κ.ά. — Τούτων τῶν ἐν Λυδίᾳ Μυγδόνων νεαρὰς γυναῖκας, *νεονύμφους* (purus), ἔννοεῖ ἐνταῦθα.

53 - 69.

α'. Γλωσσικά.

53 *haud mora* ἢ *nec mora* (est, fit) = *nulla mora est* (fit) ὀδευμία βραδύτης γίνεταί, δὲν βραδύνουν ν' ἀρχίσουν τὸν ἀγῶνα — *constituunt geminas telas* ἰσῳάσι διπλοῦς ἰστούς, στένουν διπλοῦς ἀργαλειούς, καθευμία τὸν ἰδικόν της — *diversis partibus* εἰς ἄλλο μέρος τῆς οἰκίας ἢ μία, εἰς ἄλλο ἢ ἄλλη.

54 *σύνταξον et intendunt geminas telas gracili stamine* = καὶ ἐντείνουν ἐπὶ ἑκατέρου τῶν δύο ἰσῳῶν λεπτὸν στήμονα.

55 *tela iugo iuncta est* ὁ ἰστός εἶναι δεδεμένος εἰς ἕν διὰ ζυγοῦ — *stamen* ἀντικείμενον.

56 *inseritur* (insero) ἐνείρεται, εἰσωθεῖται, διαπερᾶται μέσα — *medium* κατηγορ. = ὥστε νὰ ἐνυφαίνεται μέσον μεταξὺ τοῦ στήμονος, τοῦ ὁποίου τὰ νήματα ἐναλλάξ ἕν πρὸς ἕν χωρίζονται διὰ τινος καλάμου (*harundo*) εἰς δύο σειράς, μεταξὺ τῶν ὁποίων διέρχεται ἡ κερκὶς (*radius*) καὶ ἐνυφαίνει τὸ ὑφάδιον (*subtemen*).

57 *σύνταξον quod* (*subtemen*) *digiti expediunt* — *quod* ὅπερ (ὑφάδιον) — *digiti* οἱ δάκτυλοι (τῆς ὑφαινούσης γυναικὸς) — *expedio* ἐξάγω ἐκ τοῦ στήμονος.

57 - 58 *σύνταξον atque ductum* (*subtemen*) *inter stamina percusso pectine paviunt dentes insecti* — *duco subtemen inter stamina* διαπερῶ τὸ ὑφάδιον μεταξὺ τῶν νημάτων τοῦ στήμονος — *percutio pectinem* ἐπικρούω τὸν κτένα, χτυπῶ τὸ χτένι, διὰ νὰ κρουσιάνη τὸ πανί — *pavio συγκροτῶ*, χτυπῶ τὸ πανί καὶ σφίγγει, γίνεταί κρουστὸ — *dentes* ὕποκ. τοῦ *paviunt* — *insecti* παθ. μετ. τοῦ *inseco* ἐντέμνω, ἐγχαράττω, *inseco dentes* = δι' ἐντομῆς σχηματίζω ὀδόντας ἐν τῷ ζύφῳ.

59 *utraque* ἑκατέρω, ἢ Ἐθηνᾶ ἀφ' ἑνὸς καὶ ἢ Ἀράχνη ἀφ' ἑτέρου — *utraque festinant cinctaeque... movent* ὁμοία σύνταξις καὶ ἐν τῇ ἑλληνικῇ, Ξενοφ. Ἑλλην. 2, 2, 3 *Οὐδείς* ἐκοιμήθη τῆς νυκτὸς ἐκείνης τοὺς ἀπολωλότας *πενθούντες*.

59 - 60 σύνταξον *cinctae-que vestes* (αἰτιατ.) *ad pectora movent brachia docta* καὶ ἐξωσμένα τὰς ἐσθῆτας (ὑψηλὰ) πρὸς τὰ στήθη κινουῦσιν (ἐργαζόμεναι) τοὺς ἐμπείρους (πεπειραμένους, τεχνικούς) βραχιόνάς των, δηλ. ὅσων σπουδασμένες, ὅσων γυμνασμένες ποῦ ἦσαν, ἔκαναν πολὺ γρήγορα τὴν ἐργασίαν των.

60 *studio fallente* (ἀφαιρ. ἀπόλ.) *laborem* ἐν ᾧ ἢ σπουδῇ, ἢ ἀμίλλα ἑκατέρας νὰ νικήσῃ, τὴν ἔκανε νὰ μὴ αἰσθάνεται τὸν κόπον.

61 *illic* ἐκεῖ, ἐν τῷ ὑφάσματι τῆς Ἀράχνης.

61 - 62 σύνταξον *illic textitur et purpura, quae sensit Tygium aenum, et tenues umbrae parvi discriminis* — *purpura* νῆμα πορφυροῦν *προληπτικῶς* ὠνομάσθη *purpura*, διότι γίνεται πορφυροῦν ἀφ' οὗ ἐμβαπτισθῆ ἐντὸς χαλκοῦ ἀγγείου περιέχοντος πορφυροῦν χρῶμα (*Tygium aenum*) — *sensit* ἠσθάνθη, ἦλθεν εἰς ἐπαφήν, ἐβάφη εἰς... — *et tenues umbrae* ἐνν. *texuntur* καὶ ἐνταῦθα *προληπτικῶς* διότι αἱ *tenues parvi discriminis* (διαφορᾶς, παραλλαγῆς) *umbrae* σχηματίζονται, ἀφ' οὗ ὑφανθῶσι καταλλῆλως νήματα διαφόρως χρωματισμένα, ἄλλα βαθύτερον, ἄλλα ἀνοικτότερον.

62 *tenues parvi discriminis umbrae* σκιαὶ λεπταὶ (δηλ.) διὰ μικρᾶς ἀπ' ἀλλήλων διαφορᾶς, τόσον μικρᾶς, ὥστε νὰ μὴ εἶναι φανερόν ποῦ λήγει ὁ εἰς χρωματισμὸς καὶ ἀρχίζει ὁ ἄλλος, ἀκριθῶς ὅπως συμβαίνει εἰς τὸ οὐράνιον τόξον, ἐν τῷ ὁποίῳ ἢ μετάβασις ἀπὸ τοῦ ἑνὸς χρωματισμοῦ εἰς τὸν ἄλλον εἶναι ἀδιάγνωστος. Ἡ νεωτέρα τέχνη ἔχει οὕτω χρωματισμένας ταινίας κᾶ.

63 - 64 σύνταξον *qualis arcus, ab imbre percussis solibus, solet ingenti curvamine inficere longum caelum* = ὁποῖον τὸ... ὑπὸ τῆς βροχῆς διαθλασθεισῶν τῶν ἠλιακῶν ἀκτίνων, συνηθίζει νὰ... διὰ ὑπερμεγέθους καμάρας (τόξου) τὸν... — *solibus* = *solis radiis* — *inficio* βάπτω, χρωματίζω.

65 - 66 σύνταξον *in quo (arcu) cum (= μολονότι) mille diversi colores niteant, tamen ipse transitus fallit lumina spectantia* — *ipse transitus* αὐτὴ ἢ (ἀπὸ τοῦ ἑνὸς χρωματισμοῦ

εἰς τὸν ἄλλον) μετάβασις, τὸ μεταξὺ τῶν δύο χρωματισμῶν ὄριον — lumina = oculus — specto μετὰ προσοχῆς παρατηρῶ — fallo ἀπατῶ, γελῶ.

67 σύνταξον (id) quod tangit (alterum) usque adeo idem (atque alterum) est αὐτὸ τὸ ὁποῖον ἐγγίζει τὸ ἄλλο εἶναι τόσον τὸ αὐτὸ μὲ τὸ ἄλλο — ultima τὰ ἔσχατα, τὸ ἐν ἄκρον καὶ τὸ ἄλλο — distant εἶναι ἐκ διαμέτρου (ἐντελῶς) διάφορα (κατὰ τὸν χρωματισμόν).

68 illic σίχ. 61 — lentum... aurum εὐλύγιστος χρυσή κλωστή — filis δοτ. πῶσ. = εἰς τὰ... filum-i τὸ νῆμα — immitto εἰσάγω, ῥίχνω μέσα.

69 σύνταξον et vetus argumentum (ὑπόθεσις, μῦθος) deducitur (ἐνυφαίνεται ἐφ' ὅσον προχωρεῖ ἢ ἰσουργία) in telā — tela-ae εἶναι ὄχι μόνον ὁ ἰστός, ἀλλὰ καὶ τὸ ὕφασμα.

β'. Πραγματικά.

53-58 Ὁ ἰστός (ἀργαλειός — tela-ae) τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ Ῥωμαίων ἐστήνετο ὀρθίος, ὅθεν καὶ τὸ ὄνομα ἰστός (ἴστημι) καὶ ἀπετελεῖτο ἐκ τῶν ἐξῆς μερῶν:

1. Ἐκ δύο δοκῶν ὀρθίων καθέτων, στηριζομένων τῶν δύο κάτω ἄκρων αὐτῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους εἰς ὠρισμένην ἀπ' ἀλλήλων ἀπόστασιν.

2. Ἐκ τοῦ ζυγοῦ (iugum-i) συνδέοντος τὰ ἄνω ἄκρα τῶν δοκῶν τούτων καὶ διερχομένου δι' ὀπῶν ὑπαρχουσῶν κατὰ τὰ ἄνω ἄκρα τῶν δοκῶν καὶ εὐκόλως ἐν αὐταῖς ταῖς ὀπαῖς περιστρεφόμενου. Περὶ τὸν ζυγὸν τοῦτον ἐτυλίσσεται τὸ ὕφασμα, ἐφ' ὅσον προεχωρεῖ ἢ ὕφανσις.

3. Ἐκ τοῦ κτενός (pecten-ἴνις) προσηρμοσμένου καὶ αὐτοῦ διὰ δύο κλοιῶν κατὰ τὰ δύο ἄκρα ἐκατέρωθεν εἰς τὰς δύο καθέτους δοκοὺς κατὰ τὸ μέσον αὐτῶν, καὶ συρομένου εὐκόλως πρὸς τὰ ἄνω, πρὸς τὸν ζυγόν, ἵνα πλήττη τὸ ὑφαινόμενον.

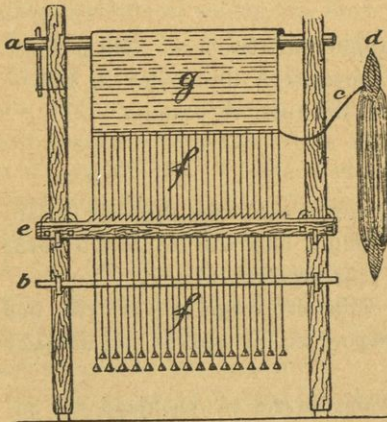
4. Ἐκ τοῦ καλάμου (harundo-ἴνις) χαμηλότερον τοῦ κτενός καὶ αὐτοῦ προσηρμοσμένου εἰς τὰς δοκοὺς.

Πρὶν ν' ἀρχίσῃ ἢ ὕφανσις, προσεδέοντο στερεῶς ἄνω εἰς τὸν ζυγὸν εἰς γραμμὴν κατὰ σειρὰν τὰ νήματα τοῦ στήμονος (τὸ στήμονι — stamen-ἴνις) διεπερῶντο πάλιν κατὰ σειρὰν χαμηλότε-

ρον διὰ μέσου τῶν ὀδόντων τοῦ κτενὸς καὶ ἐχωρίζοντο κατωτέρω διὰ τοῦ καλάμου εἰς δύο σειράς, ἐναλλάξ καθ' ἓν διασταυρούμενα οὕτως ὥστε τὰ μὲν ἔχοντα ἄριτον ἀριθμὸν νήματα νὰ ἀποτελοῦν τὴν μίαν σειράν, τὰ δὲ ἔχοντα περιττὸν τὴν ἄλλην. Ἵνα δὲ εἶναι πάντοτε τεταμένα τὰ νήματα καὶ κάθετα, προσεδένετο εἰς τὰ κάτω ἄκρα αὐτῶν εἴτε ἑνὸς ἐκάστου εἴτε πλειόνων ὁμοῦ βάρους τι.

Μετὰ τὴν παρασκευὴν ταύτην διεπέρων κάτωθεν τοῦ ζυγοῦ καὶ ἄνωθεν τοῦ κτενὸς διὰ τῆς κερκίδος (σαίτιας, radius - ii) τὸ ἐν

ΙΣΤΟΣ — ΤΕΛΑ

a=iugum, b=harundo, c=subtemen, d=radius, e=pecten, ff=stamen, g=tela (ὑφασμα).

τῷ μέσῳ αὐτῆς, ἐν καλαμίῳ περιτυλιγμένον πρὸς ὕφανσιν νῆμα (κρόκη, ἐφυφή, ῥοδάνη, ὑφάδιον—subtemen - īnis) διὰ μέσου τῶν δύο σειρῶν τῶν νημάτων τοῦ στήμονος (στήχ. 56 inseritur medium radiis subtemen acutis) καὶ ἔσθρον ἰσχυρῶς τὸν κτένα πρὸς τὰ ἄνω, ἵνα πλήξῃ καὶ στερεώσῃ τὸ διαπερασθὲν νῆμα (inter stamina ductum percusso paviunt insecti pectine dentes), ἐν ᾧ συγχρόνως σχεδὸν διὰ καταλήλου κινήσεως τοῦ καλάμου ἤλλασον ἐναλλάξ θέ-

σιν αἱ σειραὶ τῶν νημάτων τοῦ στήμονος διασταυρούμεναι. Μεθ' ἐκάστην διασταύρωσιν τῶν νημάτων τοῦ στήμονος ἐπηκολούθει νέα διαπέρασις τῆς κερκίδος μετὰ τοῦ ὑφადίου, νέα πλήξις (κροῦσις) διὰ τοῦ κτενὸς καὶ οὕτω προεχώρει ἡ ὕφανσις. Ἡ κερκὶς ἔπρεπε νὰ ἦτο ἀπωξυμένη λεία καὶ λεπτή (radiis acutis), ἵνα εὐκόλως διωθεῖται διὰ μέσου τῶν δύο σειρῶν τῶν νημάτων τοῦ στήμονος.

57 quod digiti expediunt ἡ ὑφαίνουσα γυνὴ διὰ μὲν τῆς μιᾶς χειρὸς ὄθει ἀπὸ τοῦ ἑνὸς μέρους τὴν κερκίδα (inseritur... radiis acutis) διὰ δὲ τῆς ἄλλης ἀνέμενεν αὐτὴν εἰς τὸ ἄλλο μέρος

καὶ ἐξῆγεν αὐτὴν διὰ τῶν δύο δακτύλων ἐκ τῶν τελευταίων νημάτων (quod digiti expediunt).

59 cinctae ad pectora vestes καὶ σήμερον οἱ ἐργαζόμενοι χωρικοί, ἰδίᾳ ἱερεῖς καὶ γυναῖκες, ἀναζωννύουσι (σηκώνουν καὶ ζώνουν) τὰ ἐνδύματά των, ἂν εἶναι μακρὰ καὶ ἐμποδιζοῦν αὐτοὺς εἰς τὸ ἐλευθέρως ἐργάζεσθαι.

61 Tygium aenum εἶναι χαλκοῦν ἀγγεῖον περιέχον πορφυροῦν χρῶμα, ἐν ᾧ ἐβάπτοντο τὰ νήματα ἢ τὰ ἔρια.

70 - 102.

α'. Γλωσσικαί.

70 - 71 σύνταξον Pallas pingit scopulum Mavortis Cecropia in arce et antiquam litem de nomine terrae.

72 - 73 bis sex . . . sedent. Οὔτε ὁ Ὀβίδιος οὔτε ὁ Ἀπολλόδωρος (3,14,3) εἰπόντες ὁ μὲν *δώδεκα θεούς*, ὁ δὲ *bis sex* ἀπέβλεψαν εἰς τὴν ἀριθμητικὴν ἀκριβείαν τῶν κριτῶν τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς· διότι *δώδεκα* ἦσαν οἱ μεγάλοι θεοὶ τοῦ Ὀλύμπου μετὰ τοῦ Ποσειδῶνος καὶ τῆς Ἀθηνᾶς συναριθμουμένων· ἀπ' οὗ ὅμως οἱ δύο οὗτοι ἦσαν οἱ ἀμφισθητοῦντες καὶ κρινόμενοι, οἱ κρίνοντες αὐτοὺς ἦσαν *δέκα*. Ἀλλὰ πολλάκις ἀριθμὸς τις ὀρίζων κατ' ἀρχὰς ἐν ἀριθμητικῇ ἀκριβείᾳ *ομάδα τινὰ* προσώπων ἢ καὶ πραγμάτων, ἐξακολουθεῖ νὰ εἶναι ἐν χρήσει εἰς δήλωσιν τῆς ὁμάδος ἐκείνης καὶ ἂν τυχὸν ἀριθμητικῶς οἱ ἀποτελοῦντες αὐτὴν ἠλαττώθησαν· οὕτω οἱ *τριάκοντα* (τύραννοι) ἐξακολουθοῦν νὰ λέγονται τριάκοντα καὶ ὅτε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Θηραμένου καὶ ἄλλων ἔπειτα ἔγιναν ὀλιγώτεροι, Ξενοφ. Ἑλλην. 2,4,1: *Θηραμένης μὲν δὴ οὕτως ἀπέθανεν· οἱ δὲ τριάκοντα... προεῖπον...* καὶ 2, 4, 19 *ἀπέθανον δ' ἐνιαυθὰ τῶν μὲν τριάκοντα Κριτίας τε καὶ Ἰππόμαχος...* 23 *τῇ δὲ ὑστεραίᾳ οἱ μὲν τριάκοντα...* συνεκάθητο.

medio Jove ἀφαιρ. ἀπόλ. ἐν μέσῳ καθημένου τοῦ Διὸς—sedibus altis ἐπὶ ὑψηλῶν...

73 augusta gravitate ἀφαιρετ. τροπ. ἐν σεμνῇ σοβαρότητι.

73 - 74 σύνταξον sua facies inscribit quemque deorum ἢ ἰδία (ιδιική του ἐνὸς ἐκάστου) ὄψις... — inscribo ἐπιγράφω, δηλώ

ὡς εἶναι ἐπιγεγραμμένον ὄνομα τόσον πιστῶς, τόσον ἀληθῶς ἀπεικονίζοντο ἐν τῇ ὑφῆ τῆς Ἀθηνᾶς οἱ θεοί! Ἡ πιστὴ ἀπεικόνισις καθιστᾷ περιττὴν πᾶσαν ἐπιγραφὴν τοῦ ὀνόματος, ἐφ' ὅσον τῶν παριστανομένων ἢ μορφῆ εἶναι γνωστὴ εἰς τὸ κοινόν.

75-77 σύνταξον (Pallas) facit deum pelagi (Neptunum) stare et ferire aspera saxa longo tridente, et fretum exsiluisse medio e vulnere saxi; quo pignore vindicet (Neptunus) urbem — facio ποιῶ, παριστῶ, μετὰ κατηγορηματικῆς μετοχῆς ἢ μετ' ἀπαρεμφάτου — fretum = mare, aqua marina.

77 quo pignore vindicet urbem (δι' οὗ) διὰ τούτου δὲ τοῦ τεκμηρίου (τῆς ἰσχύος του ὁ Ποσειδῶν) ἀξιοῖ ὡς ἰδικὴν του τὴν πόλιν.

78 at sibi eīs ἑαυτὴν δὲ (ἡ ὑφαίνουσα Παλλὰς) — dat clipeum... ἐννοεῖται φυσικὰ ἐν τῇ ἐνυφαινομένη εἰκόνι, ἥτις παριστᾷ τὸν ἀγῶνα τῶν δύο θεῶν — acutae cuspidis γεν. ἰδιότ.

79 dat galeam capiti ἐνν. suo — pectus ὀνομαστ., ὑποκείμε.

80-81 σύνταξον simulat-que (ὑποκείμε. Pallas) terram, percussam suā (τῆς Ἀθηνᾶς) de cuspidē, edere fetum canentis olivae cum bacis — fetus ἐνταῦθα εἶναι ὁ βλαστὸς (τῆς ἐλαίας) — bacae οἱ καρποὶ αὐτῆς — simulo μιμοῦμαι ἐν τῇ εἰκόνι, ἀπεικάζω, παριστῶ.

82 mirari-que (deos) καὶ τὸ ἀπαρέμφατον τοῦτο ἐκ τοῦ simulat ἔξαργαται — operis (opus) τοῦ ἔργου, δηλ. τῆς εἰκόνας, ἣν ἐνύφαινεν ἡ Ἀθηνᾶ — victoria ὑποκείμε., finis κατηγορ. διὰ τοῦ victoria ἐννοεῖ τὴν νίκην τῆς Ἀθηνᾶς ἐν τῷ πρὸς τὸν Ποσειδῶνα ἀγῶνι.

83-85 σύνταξον Ut tamen aemula laudis intellegat exemplis, quod pretium pro talibus ausis speret (πλαγία ἐρωτημ. πρότασις), addit (ὑποκείμε. Pallas) quattuor in partes (operis) quattuor certamina: τὰ certamina ταῦτα περιγράφονται κατωτέρω, 87-89 τὸ πρῶτον, 90-92 τὸ δεύτερον, 93-97 τὸ τρίτον, καὶ 98-100 τὸ τέταρτον. — exemplis ἐκ παραδειγμάτων — aemula laudis ἡ ἀντιζήλος τοῦ ἐπαίνου (Ἀράχνη), ἡ ἀντιποιομένη τοῦ ἐπαίνου, τοῦ πρώτου βραβείου διὰ τὴν ὑφαντικὴν τέχνην — ausa ὡς οὐσιαστικόν = τολμήματα, κυρίως μετοχὴ παθητ. παρακειμ. τοῦ audeo.

86 clara colore suo, παράθεις εἰς τὸ certamina (85) = σαφῆ ἐκ τοῦ (ποικίλον) χρώματος αὐτῶν — distincta brevibus sigillis = διακεκριμένα δὲ (ἀπὸ τῆς ἐν τῷ μέσῳ εἰκόνος, ἐν ἣ παρίστατο ἡ ἕρις Ἀθηνᾶς καὶ Ποσειδῶνος) διὰ μικρῶν ποικιλματιῶν.

87 - 89 σύνταξον unus angulus habet Threiciam Rhodopen et Haemum, nunc gelidos montes, quondam mortalia corpora (= homines mortales), qui tribuere sibi nomina summorum deorum — nunc νῦν, ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ ποιητοῦ — gelidos montes παράθεις εἰς τὸ Rhodopen καὶ Haemum — quondam ἄλλοτε ποτε εἰς τὸ παρελθόν.

90 - 91 σύνταξον altera pars (= alter angulus) habet miserabile fatum Pygmaeae matris.

93 - 94 σύνταξον pinxit (Pallas) et Antigenen in tertio angulo, ausam quondam contendere cum consorte magni Jovis — consors - rtis ὁμόκληρος, σύγκληρος, ἀδελφός, ἀδελφή ἐνταῦθα περὶ τῆς Ἥρας, ἥτις Jovis et soror et coniux ἦτο (Verg. Aen. I, 46 - 47).

95 illi δηλ. Antigonae, δοτ. εἰς τὸ profuit, οὗ ὑποκείμε. τὸ Ilion Laomedonve pater.

96 - 97 σύνταξον (nec profuit = nec impedivit) quin (Antigone) sumptis pennis candida ciconia (facta) ipsa sibi crepitante rostro plaudat. — sumptis pennis λαβοῦσα πτερὰ, τ. ἕ. εἰς ὄρνιν μεταμορφωθείσα.

98 σύνταξον angulus, qui solus superest (quartus), habet orbem Cinyran, — orbem ἄπαιδα (καταστάντα μετὰ τὴν ὑπὸ τῆς Ἥρας ἀπολίθωσιν τῶν θυγατέρων αὐτοῦ).

99 - 100 σύνταξον isque (Cinyras) amplectens gradus templi, membra natarum suarum, iacensque saxo videtur lacrimare — membra natarum suarum παράθεις εἰς τὸ gradus templi — gradus αἱ βαθμίδες τῆς κλίμακος — saxo = in saxo ἐννοεῖ τὰς λιθίνας τῆς κλίμακος βαθμίδας.

101 Circuit (Pallas) ἐνεργητ. μεταβ. = περιβάλλει γύρω (ἐν τῇ εἰκόνι πάντοτε) — ora - ae τὸ κράσπεδον τοῦ ὑφάσματος — τὸ extremas (oras) κατηγορούμενον = extremas partes orarum — oleis pacalibus διὰ εἰρηνικῶν ἐλαιῶν, διὰ κλάδων τῆς εἰρηνικῆς ἐλαίας.

102 *modus = finis*, τὸ τέρας — *operis - que . . . σύνταξον facit finem operis arbore suā* (δηλ. *oleā*) = τελειώνει τὸ ἔργον διὰ (τῆς εἰκόνας) τοῦ ἑαυτῆς δένδρου· τὸ — *que* καταντᾶ νὰ σημαίνει *δηλαδή*.

β'. Πραγματικά.

70 *Cecropia arx* ἡ Κεκροπία (δηλ. τῶν Ἀθηναίων) ἀκρόπολις — *scopulus Mavortis* ὁ Ἄρειος πάγος· οὐχὶ ἀκριβῶς ὁ Ὀβίδιος θέτει τὸν Ἄρειον πάγον ἐν τῇ Ἀκροπόλει (*Cecropiā in arce*), ἀφ' οὗτος εἶναι πλησίον μὲν τῆς Ἀκροπόλεως, ἀλλ' ἔξω αὐτῆς.

71 *antiquam de terrae nomine litem* τὴν μεταξὺ Ἀθηναίων καὶ Ποσειδῶνος ἔριν ὡς ἐξῆς περιγράφει ὁ Ἀπολλόδωρος (3, 14, 3 - 4): *γενομένης δὲ ἔριδος ἀμφοῖν περὶ τῆς χώρας, Ἀθηναίων καὶ Ποσειδῶνα διαλύσας Ζεὺς κριτὰς ἔδωκεν . . . θεοῦς . . . τοὺς δῶδεκα. Καὶ τούτων δικαζόντων ἡ χώρα τῆς Ἀθηναίων ἐκρίθη, Κέκροπος μαρτυρήσαντος ὅτι πρῶτον τὴν ἐλαίαν ἐφύτευσεν. Ἀθηναῖα μὲν οὖν ἀφ' ἑαυτῆς τὴν πόλιν ἐκάλεσεν Ἀθήνας, Ποσειδῶν δὲ θυμῷ ὀργισθεὶς τὸ Θριάσιον πεδῖον ἐπέκλυσε καὶ τὴν Ἀττικὴν ὑφαλον ἐποίησε.* Τὸν μῦθον τοῦτον ἀκολουθεῖ ἐν ταῖς γενικαῖς γραμμαῖς καὶ ὁ Ὀβίδιος (στίχ. 72 κέ.).

75 - 77 Κατὰ τὸν Ἀπολλόδωρον (3, 14, 2): *ἦκεν οὖν πρῶτος ὁ Ποσειδῶν ἐπὶ τὴν Ἀττικὴν, καὶ πλήξας τῇ τριαίνῃ κατὰ μέσσην τὴν ἀκρόπολιν ἀπέφηνε θάλασσαν, ἣν νῦν Ἐρεχθίδα καλοῦσι. Μετὰ δὲ τοῦτον ἦκεν Ἀθηναῖα καὶ ποιησαμένη τῆς καταλήψεως Κέκροπα μάρτυρα ἐφύτευσεν ἐλαίαν, ἣ νῦν ἐν τῷ Πανδροσεῖω δείκνυται.*

79 *defenditur aegide pectus* ἐνταῦθα (καὶ ἀλλαχοῦ) ἡ αἰγίς τῆς Ἀθηναίων παρίσταται ὡς τι ἰδιαίτερον περικάλυμμα τοῦ στήθους, εἶδος θώρακος, ἐν ᾧ ἀλλαχοῦ παρίσταται ὡς ἐπικάλυμμα τῆς ἀσπίδος αὐτῆς, μὲ τὴν κεφαλὴν τῆς Μεδούσης κατὰ τὸ μέσον.

81 *cānentis olivae* τῆς λευκῆς ἐλαίας· ὀνομάζει οὕτω τὴν ἐλαίαν διὰ τὸ χρῶμα τῆς ὀπισθίας ἐπιφανείας τῶν φύλλων αὐτῆς (ἂν καὶ πολλῶν ἄλλων δένδρων τὰ φύλλα ἔχουν ἐπίσης λευκὴν τὴν ἐτέραν ἐπιφάνειαν, π.χ. τῆς λεύκης).

83 *exemplis . . .* ἡ Ἀθηναῖα δὲν ἀρκεῖται νὰ ἐνυφάνῃ εἰς τὸν ἴστον τῆς τὴν πρὸς τὸν Ποσειδῶνα ἔριν αὐτῆς καὶ τὴν κατ' αὐτοῦ

νίκη. Διὰ τὴν ὑποδείξει εἰς τὴν Ἀράχην, ποία τύχη τὴν περιμένει καὶ αὐτήν, διότι θνητὴ οὖσα ἐτόλμησε νὰ προκαλέσῃ εἰς ἀγῶνα θεάν, ἐνυφαίνει εἰς τὰς τέσσαρας γωνίας (angulos στίχ. 87, 98) τοῦ ἴσου τῆς τὴν ὁμοίαν τύχην θνητῶν ἀνθρώπων, οἱ ὁποῖοι ὑπερήφανοι διὰ τινα ἀρετὴν τῶν εἶχον τολμήσει ὁμοία μὲ τὴν Ἀράχην.

87 Ἡ Ροδόπη καὶ ὁ Αἴμος κατὰ τὸν μῦθον ἦσαν ἀδελφοί, Θροῦκες, ἐξέχοντες ὑπὲρ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους· ἀλλὰ διότι ὑπερηφανεύθησαν καὶ ὠνόμασαν ἑαυτοὺς Ἥραν ἢ μία καὶ Λία ὁ ἄλλος, ἐξισώσαντες ἑαυτοὺς πρὸς τοὺς summos deos, ἐτιμωρήθησαν μεταμορφωθέντες εἰς τὰ ὁμώνυμα Θροακικὰ ὄρη.

90 Pygmaea mater ἦτο ἡ **Γεράνη - Gerāna**, ἡ ὁποία ὑπερηφανεύθεισα διὰ τὴν ὠραιότητά της καὶ ὠραιότεραν τῆς Ἥρας ἑαυτὴν κρίνουσα ἐτιμωρήθη μεταμορφωθείσα εἰς γέρανον μὲ τὴν πρόσθετον τιμωρίαν νὰ κηρύττῃ πόλεμον κατὰ τοῦ λαοῦ τῆς τῶν **Πυγμαίων**. Μεταξὺ Πυγμαίων καὶ γεράνων ὑπῆρχε διαρκὴς ἔχθρα, ἣν ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα ὁ ποιητής. Τοὺς Πυγμαίους ὁ μὲν Ὅμηρος θέλει κατοικοῦντας ἐπὶ Ὠκεανοῦ ῥοάων (Ἰλιάδ. Γ, 3 - 6), ἄλλοι ὁμως τοποθετοῦσιν εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Ἀφρικῆς, κατὰ τὰς πηγὰς τοῦ Νείλου (Ἡρόδ. 2, 32 *ἀνδρας σμικροὺς μετριῶν ἐλάσσονας ἀνδρῶν*).

93 **Antigone** ἦτο νέα, κόρη τοῦ βασιλέως τῆς Τροίας Λαομέδοντος, ἔχουσα μακρὰν πολὺν κόμην, διὰ τὴν ὁποίαν ἀλαζονεύθεισα παρέβαλεν ἑαυτὴν πρὸς τὴν Ἥραν, δι' ἣν καὶ ἐτιμωρήθη τῆς κόμης αὐτῆς κατὰ πρῶτον εἰς ὄφεις μεταμορφωθείσης, ὕστερον δὲ καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας εἰς πελαργόν.

97 ipsa sibi plaudat... ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα ὁ ποιητής τὴν συνήθειαν τῶν πελαργῶν νὰ συγκροτῶσιν ἰσχυρῶς (crepitante) τοῦ ῥάμφους τῶν (rostro) τὴν ἄνω μὲ τὴν κάτω σιαγόνα, καὶ χαρακτηρίζει τὴν συγκρότησιν ταύτην ὡς ἐπιδοκιμασίαν, χειροκρότημα (plaudat) ἰδικόν της (sibi, τῆς Ἀντιγόνης), πρᾶγμα δηλ. μωρόν· οὐδεὶς φρόνιμος χειροκροτεῖ αὐτὸς ἑαυτὸν (ipsa sibi plaudat).

98 Cinyran — ὁ Κινύρας ἦτο Ἀσσύριος βασιλεὺς, οὗ τὰς θυγατέρας δι' ὁμοίαν πον ἀλαζονείαν ἡ Ἥρα εἰς βαθμίδας τῆς κλίμακος τοῦ ναοῦ τῆς μετεμόρφωσεν. Ἡ Ἀθηνᾶ παριστᾷ αὐτὸν

πρηνή πεπτωκότα ἐπὶ τῶν βαθμίδων τῆς κλίμακος τοῦ ναοῦ θρη-
νοῦντα καὶ ἐναγκαλιζόμενον αὐτὰς ὡς τὰς θυγατέρας του.

101 oleae racales ἢ ἐλαία παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησιν ἦτο
σύμβολον τῆς εἰρήνης· διὰ τοῦτο οἱ ἰκέται προσερχόμενοι πρὸς
τοὺς πολεμίους, ἵνα ζητήσουν εἰρήνην, ἐκράτουν κλάδους ἐλαίας
(Λιβ. 29, 16, 6 ramos oleae, ut Graecis mos est, porrigen-
tes... ὁ λόγος εἶναι περὶ πρέσβειων τῶν Λοκρῶν προσερχομέ-
νων ὡς ἰκετῶν πρὸς τοὺς Ῥωμαίους ὑπάτους).

103 - 145.

α'. Γλωσσικά.

103 - 4 σύνταξον Maeonis designat (= pingit, ζωγραφεῖ)
Europam elusam (elūdo ἐμπαίζω, ἐξαπατῶ) imagine tauri.

104 verum, vera κατηγορούμενα· σύνταξον (si videres tau-
rum et freta), putares taurum (esse) verum, freta (esse)
vera — freta = mare· ἢ Ἀράχνη (ἐξωγράφησε) ἐκέντησε καὶ
διανηχόμενον τὸν Δία - ταῦρον διὰ τῆς θαλάσσης τῆς μεταξὺ τῆς
Φοινίκης καὶ τῆς Κρήτης.

105 - 107 σύνταξον ipsa (Europa) videbatur spectare ter-
ras relictas et clamare comites suas vereri-que tactum ad-
silientis maris reducere-que timidus plantas — terrae reli-
ctae εἶναι ἢ Φοινίκη — comites suae αἱ ἄλλαι νεάνιδες, μεθ' ὧν
ἢ Εὐρώπη συνέλεγε ἄνθη ἐν τῷ λειμῶνι.

106 - 7 tactum... plantas ἢ Εὐρώπη φοβουμένη (vereri) μὴ
φθάσῃ τοὺς πόδας τῆς ἢ ἐκ τοῦ διανηχομένου Διὸς - ταύρου ἀνα-
πηδῶσα θάλασσα (tactum adsilientis aquae) ἔκαμπε καὶ συνέ-
στελλε τοὺς πόδας τῆς (timidas reducere plantas) ἴσον ἠδύ-
νατο περισσότερον ἐπὶ τῆς ῥάχεως τοῦ Διὸς - ταύρου — reducere
συστέλλειν, μαζεῦειν — planta - ae (τὸ πέλμα τοῦ ποδός) ὁ πούς.

127 ultima pars telae τὸ ἔσχατον μέρος, τὸ τέλος τοῦ ἱστοῦ
τῆς Ἀράχνης — tenui limbo ἀφαιρετ. ὄργαν. — limbus - i πα-
ρυφή, κράσπεδον.

128 σύνταξον (ultima pars) habet flores intertextos (inter-
texo παρενυφαίνω) hederis nexilibus· ὁ κισσός (hedera - ae)

καλεῖται *nexilis* (= εὐκαμπτος, εὐπλοκος), διότι εὐκόλως περιπλέκεται εἰς τοὺς κορμούς δένδρων, εἰς τοίχους, βράχους...

129-30 σύνταξον *non possit carpere illud opus* (δηλ. *telam Arachnes*) *Pallas, non (possit... opus) Livor* = οὐκ ἂν δύναιτο... *carpere* = *vituperare*, εὐρίσκειν ἐλάττωμα, ψέγειν.

130 *successu ἀφαιρετ. ἀναγκ. αἰτίου successus* ἡ καλὴ ἔκβασις, ἡ ἐπιτυχία, ἡ ἐπιτυχῆς ἐργασία τῆς Ἀράχνης — *flava viraگو* ἡ ξανθὴ ἄρρενωπὴ παρθένος, ἡ Ἀθηνᾶ.

131 σύνταξον *et rupit pictas vestes (Arachnes), caelestia crimina* — *rumpo* διαρρήγνυμι, κατασχίζω — *caelestia crimina* = *crimina caelestium* αἱ ἄλλ. *caelestia crimina* περιέχουν αἰτιολογίαν τῆς κατασχίσεως τοῦ ἴσιου τῆς Ἀράχνης ὑπὸ τῆς Ἀθηνᾶς.

132 σύνταξον *ut-que tenebat radium de monte Cytoriaco* = καὶ καθὼς ἐκράτει...

133 *percussit* τοῦ *percutio* πλήττω.

134-5 σύνταξον *non tulit infelix (Arachne), ligavit-que laqueo animosa (sua) guttura* = δὲν ὑπέμεινεν... καὶ διὰ βρόχου ἔδεσε τὸν θαρραλέον λαιμόν τῆς (ἴνα ἀπαγχοισθῇ).

135 *pendentem* κρεμαμένην ἀπὸ τῆς ἀγχόνης — *levavit* ἀνεσήκωσε τὸ σῶμα αὐτῆς, ἵνα μὴ ἀπαγχοισθῇ.

137-8 σύνταξον: *ne-que sis secreta futuri; lex eadem (tibi) dicta esto tuo generi seris-que (tuis) nepotibus* = καὶ μὴ εἶσαι ἄφροντις (περὶ) τοῦ μέλλοντος· ὁ αὐτὸς νόμος τιμωρίας, ἡ αὐτὴ τιμωρία ἔστω ὠρισμένη δι' ὅλον τὸ σὸν γένος καὶ τοὺς ἀπογόνους σου.— Ἡ πρότασις *ne sis secreta futuri* εἶναι ἀνεξάρτητος πρότασις ἐπιθυμίας τοιαύτης ἐννοίας; καὶ μὴ σου περὶ ἡ ἰδέα ὅτι αὐτὴ ἡ τιμωρία εἶναι προσωρινὴ καὶ μόνον εἰς τὸ ἄτομόν σου περιορισμένη· ὄχι· μὲ τὴν αὐτὴν τιμωρίαν θὰ τιμωρῶνται καὶ ὅλοι οἱ ἀπόγονοί σου· ὥστε τὸ ἁμάρτημα τῆς Ἀράχνης ἔγινεν ὅμοιον πρὸς τὸ τῶν προπατόρων μας Ἀδὰμ καὶ Εὕας, διὰ τοῦτο καὶ ἡ τιμωρία κληρονομικὴ εἰς ὅλους τοὺς ἀπογόνους τῆς Ἀράχνης· *seri nepotes* οἱ βραδεῖς, οἱ ἀργότερον ἀπὸ ἡμᾶς ἐρχόμενοι εἰς τὴν ζωὴν, οἱ μέλλοντες λοιπὸν ἔκγονοί μας.

139-40 σύνταξον *post ea (verba) discedens (Pallas) sparsit (Arachnen) succis Hecateidos herbae—sucus-i* χυμός, ἔκβρασμα, ἀπόσταγμα.

140 tristi medicamine ὑπὸ τοῦ... πρβλ. Hecateidos herbae.

141 comae τῆς Ἀράχνης — defluxere, defluo καταρρέω, πίπτω — cum quis = cum quibus ἢ quibuscum — et naris et aures ἐνν. defluxere.

142 toto quoque corpore ἀφαιρ. ἀναφορᾶς — parva est ὑποκειμ. ἢ Arachne.

143 exiles digiti λεπτοί, λεπτότατοι δάκτυλοι· τὰ ἐκ τῶν πλευρῶν τοῦ ζωυφίου ἀράχνης ἐκατέρωθεν ἐκφυόμενα ἄκρα χαρακτηρίζονται ὡς digiti, διότι ὑπενθυμίζουν τὰς χεῖρας καὶ τοὺς δακτύλους τῆς Ἀράχνης — ἀλλ' οἱ αὐτοὶ χρησιμεύουν καὶ ἀντὶ ποδῶν (pro cruribus).

144 cetera τὰ λοιπά, αἰτιατ. πτώσ. ἀντικείμε. τοῦ habet — de quo ἐνν. ventre — illa ἢ Ἀράχνη — remitto ἀφήνω νὰ ἐξέρχεται.

145 stamen νῆμα, στήμων, δι' οὗ πλέκεται ὁ ἴστος τῆς ἀράχνης — et.. aranea καὶ ἀράχνη ζωύφιον πλέον γενομένη (ἢ ὀνομαστικὴ ἐκείνη Ἀράχνη) — exerceo antiquas telas ἱστουργῶ τὸν ἴστον τὸν πάλαι, ἐκείνον δηλ. ὃν πάλαι ποτὲ ὕφαιναν ἢ νέα Ἀράχνη.

β'. Πραγματικά.

103 Maeonis ἢ Ἀράχνη, ἰδὲ στίχ. 5 Maeoniae Arachnes.

104 Europa ἢ θυγάτηρ τοῦ βασιλέως τῆς Φοινίκης Ἀγήνορος καὶ ἀδελφὴ τοῦ Κάδμου· ὁ Ζεὺς μεταμορφωθείς εἰς ὄραϊον ταύρον ἤλθεν εἰς τινὰ παραλίον λειμῶνα τῆς Φοινίκης, ἐν τῷ ὁποίῳ ἢ Εὐρώπη μετ' ἄλλων νεανίδων ἔδρεπεν ἄνθη. Ὁ Ζεὺς - ταῦρος προσεποιήθη μεγάλην ἡμερότητα καὶ κατεκλίθη ὄχι μακρὰν τῆς Εὐρώπης, ἢ ὁποία πλησιάσασα ἐθαύμαζε τὴν ἡμερότητα τοῦ ταύρου καὶ θωπεύουσα αὐτὸν ἐκάθισε τέλος καὶ ἐπὶ τῶν προκλητικῶν νότων του. Τότε ἀναπηδήσας ὁ Ζεὺς - ταῦρος φέρει πρὸς τὴν θάλασσαν τὴν Εὐρώπην καθημένην ἐπὶ τῶν νότων του καὶ κρατουμένην ἀπὸ τῶν κεράτων του, ἵνα μὴ πέσῃ — καὶ διανήχεται μετ' αὐτῆς εἰς Κρήτην, ὅπου ἢ Εὐρώπη γίνεται βασίλισσα καὶ γεννᾷ ἐκ τοῦ Διὸς τὸν Μίνωα.

129 Lino ὁ Φθόνος· εἶχε προσωποποιηθῆ, ὅπως τόσα ἄλλα, καὶ τὸ φοβερὸν αὐτὸ πάθος τοῦ φθόνου. Ἦτο λοιπὸν ἢ ἐργασία τῆς Ἀράχνης τόσον τελεία, τόσον ἀμεμπτος, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ

Φθόνος δὲν θὰ ἡδύνατο νὰ εὔρη εἰς αὐτὴν ἐλάττωμα· ἀλλὰ διατὶ τότε νὰ τιμωρηθῆ, ὡς θὰ ἴδωμεν ἀμέσως κατατέρω ἢ Ἀράχνη; Διότι *ὑπερηφανεύθη* τόσον, ὥστε νὰ προκαλέσῃ καὶ τὴν θεάν Ἀθηνᾶν εἰς ἀγῶνα. Ὅσον μεγάλοι, ὅσον ἱκανοὶ καὶ ἂν εἴμεθα, *δὲν πρέπει νὰ ὑπερηφανεύμεθα*· ἡ ὑπερηφανία, ἡ ἀλαζονεὶα εἶναι μέγα, μέγιστον κακόν, καὶ πρέπει νὰ το ἀποφεύγωμεν.

131 caelestia crimina ἢ Ἀράχνη ὄχι μόνον τὴν ὑπὸ τοῦ Διός, εἰς ταῦρον μεταμορφωθέντος, ἀρπαγὴν τῆς Εὐρώπης (103 - 107) ἐνύφανεν ἐν τῷ ἰστῷ αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ ἄλλας ὁμοίας, καὶ τοῦ Διός καὶ ἄλλων θεῶν, πράξεις (108 - 126).

132 Cytoriacus mons· ἐπὶ τῆς μεσημβρινῆς παραλίας τοῦ Εὐξείνου Πόντου, ἐν τῇ Παφλαγονίᾳ ἔκειτο ἡ Ἰωνικὴ ἀποικία *Κύτωρος* — Cytōrus καὶ πλησίον αὐτῆς ὁμώνυμον ὄρος, ὅπερ ἐνταῦθα διὰ τοῦ ἐπιθέτου Cytoriacus (ἀλλαχοῦ καὶ Cytorius) δηλοῦται. Τὸ ὄρος τοῦτο ἦτο κατάφυτον ὑπὸ πύξων (buxus), ἐκ τοῦ ξύλου δὲ τοῦ δένδρου τούτου κατεσκευάζοντο καὶ ἄλλα ἐργαλεῖα καὶ κερκίδες (radii).

139 Hecateis herba βοτάνη Ἑκατηΐς, τῆς Ἑκάτης, βοτάνη μαγική· ἡ Ἑκάτη ἐνομιζέτο ὡς ἡ τῶν μάγων καὶ μαγισσῶν θεά.

IV. Φιλήμων καὶ Βαυκίς.

(VIII, 611 — 724).

611 - 615.

α'. Γλωσσικαί.

611 Amnis ὁ ποταμὸς (Ἀχελῷος) — ab his χρονικῶς, ἀπὸ ταύτης τῆς στιγμῆς, ἀφ' οὗ δηλ. ἐτελείωσε τὴν διήγησίν του περὶ τῆς μεταμορφώσεως τῆς νύμφης Περιμήλης εἰς νησίδα (κυσ. ab his ἐνν. dictis ἀπὸ τῶν λόγων τούτων) — factum mirabile δηλ. τὸ τῆς μεταμορφώσεως τῶν Νυμφῶν εἰς νησίδας — cunctos δηλ. τὸν Θησέα καὶ τοὺς ἄλλους φίλους τοῦ Θησέως, πλὴν τοῦ Πειρίθου.

612 moverat, moveo συγκινῶ — inrideo ὑποκειμ. τὸ Ixiōne natus ὁ ἐκ τοῦ Ἰξίου γεννηθεὶς Πειρίθους — inrideo ἐμπαίζω, κοροϊδεύω — credentes αἰτιατ. ἀντικειμ. τοῦ inrideo οἱ πιστεύοντες ἦσαν οἱ συγκινηθέντες — ut-que καὶ καθῶς.

613 *spretor καταφρονητής* — *mentis ferox* σύνταξις ποιητική, ἀντί *ferox mente* θρασὺς τὴν διάνοιαν.

614 *ficta* = *falsa*, ψευδῆ, πλαστιά — *refers* = *narras*.

614 - 615 σύνταξον *putas-que deos esse nimium potentes*.

615 *si dant*... ἄν, ὅπως λέγεις, δίδουν καὶ ἀφαιροῦν μορφάς.

β'. Πραγματικά.

Ὁ γέρον Φιλήμων καὶ ἡ γραῖα σύζυγός του Βανκίς ἦσαν Φρύγες πένητες, ἀλλὰ πολὺ εὐσεβεῖς καὶ φιλόξενοι, δεχθέντες καὶ περιποιηθέντες ὅσον ἠδύνατο καλύτερον εἰς τὴν πενιχρὰν καλύβην των τοὺς ἐν μορφῇ ἀνθρώπων εἰς τὴν γῆν κατελθόντας Δία καὶ Ἑρμῆν, εἰς τοὺς ὁποίους ἄλλοι πλούσιοι συμπολίται τοῦ Φιλήμονος εἶχον κλείσει τὰς θύρας τῶν μεγάρων των. Οἱ εὐσεβεῖς γέροντες ἀμείβονται, ὡς ἐπεθύμουν, ὑπὸ τοῦ Διὸς διὰ τὴν εὐσέθειάν των καὶ τὴν προθυμοτάτην φιλοξενίαν, ἣν παρέσχον εἰς τοὺς θεούς.

611 *Amnis*... Ἐν τοῖς προηγουμένοις ὁ θεὸς ποταμὸς Ἄχελῶος διηγεῖται πρὸς τὸν Θησέα καὶ τοὺς φίλους αὐτοῦ τὴν ὑπὸ θεῶν μεταμόρφωσιν νυμφῶν τινων Ναιιάδων εἰς τὰς νήσους Ἐχινάδας καὶ τελευταῖον τῆς νύμφης Περιμήλης τὴν μεταμόρφωσιν εἰς ὁμώνυμον νησιδα.

613 *Ixionis natus* πατὴρ τοῦ Πειρίθου ἦτο ὁ Ἰξίων, ὁ βασιλεὺς τῶν ἐν Θεσσαλίᾳ Λαπιθῶν, ὀνομαστός, διότι ἀποπειραθεὶς νὰ ἀσεβῆσῃ πρὸς τὴν σύζυγον τοῦ Διὸς ἐτιμωρήθη προσδεθεὶς εἰς τροχὸν περιστρεφόμενον ἀπαύστως μὲ ἰλιγγιώδη ταχύτητα. Ἐπιτιθεὶς ὁ ποιητὴς ἐδήλωσε τὸν Πειρίθου διὰ τοῦ *Ixione natus*, διότι καὶ ὁ υἱὸς ὁμοιάζει κατὰ τὴν ἀσέθειαν πρὸς τὸν πατέρα, ἀφ' οὗ ἦτο καὶ αὐτὸς *deorum spretor*, καὶ εἰς τὸν Ἄιδην δὲ μετὰ τοῦ Θησέως καταβάς ἐπειράθη ὁμοίαν μὲ τὴν τοῦ πατρὸς του ἀσέθειαν, ν' ἀπαγάγῃ τὴν σύζυγον τοῦ Πλούτωνος, τὴν Περσεφόνην, ἀλλ' ἐκρατήθη ἐκεῖ ἐς αἰὶ δεθεὶς (Ἀπολλόδ. 2, 5, 12, 5).

616 - 636.

α'. Γλωσσικά.

616 *obstipuēre* παρακείμ. τοῦ *obstipesco* ἢ *obstupesco* ἐκθαμβοῦμαι, ἐκπλήττομαι — *probā(vē)runt*, *probo* ἐπιδοκιμάζω.

617 animo et aevo (ἀφαιρ. ἀναφορᾶς) matūrus = ὄριμος τόν τε νοῦν καί τήν ἡλικίαν. Ἐκ τούτων συνάγεται ὅτι ὁ Πειρίθους ἦτο non maturus aevo, ὡς ἦτο καί mentis ferox, ὅπερ εἶναι βαρύτερον τοῦ non maturus mente ἢ animo.

618 - 9 σύνταξον potentia caeli (=deorum caelicolarum) est immensa neque habet finem· τὸ neque habet finem διασαφεῖ τὸ προηγούμενον est immensa.

619 peractum est (ἀμέσως) ἐξετελέσθη· πρβλ. τὸ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας: εἶπεν (ὁ θεός) καὶ ἐγένετο.

620.. quo-que minus dubites καὶ ἴνα (ὀλιγώτερον) μηδὲως ἀμφιβάλλης περὶ τούτου (σοῦ λέγω καὶ ἐγὼ τὸ ἐξῆς τεκμήριον τῆς ἰσχύος τῶν θεῶν).

620 - 21 σύνταξον est collibus Phrygiis quercus contermina tiliae, circumdātā modico muro = ὑπάρχει ἐν... δρυῶν ὄμορος μὲ φιλύραν, περικεκλεισμένη διὰ μετρίου, ὄχι πολὺ ὑψηλοῦ, τείχους.

622 - 3 σύνταξον: nam Pittheus misit me Pelopeia in arva, regnata quondam suo parenti — τὸ suo parenti δοτ. ποιητ. αἰτίου εἰς τὸ regnata (arva) = ὑπὸ τοῦ ἰδικοῦ του (τοῦ Πιθέως) πατρὸς (δηλ. τοῦ Πέλοπος) βασιλευθέντα — arva κυρίως εἶναι οἱ γεωργούμενοι ἀγροί, ἀλλὰ συνεκδοχικῶς καὶ ἡ ὅλη χώρα.

624 hinc ἐντεῦθεν, ἐκ τῆς χώρας τοῦ Πέλοπος — stagnum λίμνη, ἡ ὁποία πρότερον ἦτο χώρα κατοικουμένη (tellus habitabilis olim).

625 σύνταξον nunc (sunt) undae (=stagnum) celebres mergis fulicis-que palustribus — mergus-i = αἴθυια, πτηνὸν ἐν ταῖς λίμναις ζῶν, κοινῶς βουτηχτάρι — ἡ δὲ fulica-ae εἶναι καὶ αὐτὴ εἶδος αἰθυίας, κοινῶς φαλαγίδα ἢ ξαροπαπὶ — paluster λιμναῖος, ἐλόβιος — celebres συχναζόμεναι ὑπὸ..., εἰς τὰ ὁποῖα ζῶσι πολλαὶ αἴθυιαι.

626 huc εἰς τὸ μέρος αὐτό, ὅπου τώρα εἶναι τὸ stagnum — specie mortālī μὲ μορφὴν (θνητὴν) ἀνθρώπου.

626 - 7 cum-que parente... Atlantiades caducifer καὶ μετὰ τοῦ πατρὸς (δηλ. τοῦ Διὸς)... ὁ Ἀτλαντιάδης (Ἐρμῆς) κηρυκειόφορος — positis alis ἀποθέμενος, ἀφήσας (μετὰ τοῦ κηρυκείου καὶ τῆς θεϊκῆς καθόλου μορφῆς τῶν καὶ) ἄς εἶχε πτέρυγας, διότι ἔλαβε καὶ οὗτος μορφὴν ἀνθρώπου.

628 mille domos adiere εις... προσήλθον, adeo· τὸ mille δὲν πρέπει νὰ ἐκληφθῆ ἀκριβῶς ἐπὶ τῆς ἀριθμητικῆς του ἐννοίας, ἀλλὰ ἐπὶ τῆς σημασίας **πάμπολλοι, μυριοί.**

629 mille domos... δηλ. εις ὅσας οἰκίας προσήλθον καὶ ἐξήτησαν φιλοξενίαν, εις ὅλας αὐτὰς τοὺς ἔκλεισαν τὰς θύρας, οὐδεὶς ἐδέχθη αὐτοὺς — serae οἱ ὄπισθεν τῶν (αὐλείων ἰδίᾳ) θυρῶν μογλοί, τὰ μάνδαλα — una (domus).

630 stipulis — cannā ἀφαιρετ. ὄργαν. stipula - ae (= ἡ καλάμη, τὸ ἄχυρον) καὶ canna - ae (ἀγριοκάλαμος) εἶναι εἶδη καλάμων καταλλήλων εις στέγασιν τῶν καλυβῶν τῶν πτωχῶν χωρικῶν καὶ τῶν ποιμένων· διὰ τούτων ἀναπληροῦνται ὅπωςδὴποτε αἱ ἐλλείπουσαι εις αὐτοὺς κέραμοι, καθ' ὅσον ἐκλέγονται ὑπὸ τῶν χωρικῶν τοιαῦτα εἶδη καλάμων, βουτόμων καὶ τῶν ὁμοίων, τὰ ὅποια, ὅταν βρέχη, κατὰ τὴν φράσιν αὐτῶν, **«νὰ χύνουν τὸ νερὸ»** ἔξω ἀπὸ τὴν καλύβην, νὰ μὴ το ἀφήνουν δηλ. νὰ στάζῃ μέσα εις τὴν καλύβην.

631 parilique aetate... καὶ ὁ ἴσης ἡλικίας...

632 illā . illā . casā ἀφαιρετ. τοπικαὶ — iuncti = coniuncti, συζευθέντες — annis iuvenalibus ἀφαιρετ. χρον. = ἐν... — casa - ae ἡ ἀχυροσκεπὴς ἢ καλαμοσκεπὴς καλύβη.

633 consenuēre παρακείμ. τοῦ consenesco καταγρηάσκω — paupertatem ἀντικείμ. καὶ εις τὸ fatendo καὶ εις τὸ ferendo καὶ εις τὸ effecēre — fatendo, ferendo ἀφαιρετ. γερονδίου, ἐξηγήσον διὰ τροπικῆς μετοχῆς — nec iniquā = aequā (λιτότης).

635 nec rēfert οὐδὲ ἐνδιαφέρει, οὐδὲ σημαίνει τίποτε, ἀν... — requiras ἡ ὑποτακτικὴ ἐτέθη, διότι εἶναι πλαγία ἐρώτησις. Ἡ ἐννοια τοῦ στίχου εἶναι: δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ ζητήσης εις τὸν οἶκον αὐτὸν τοὺς κυρίους ἢ τοὺς δούλους, τίνες εἶναι οἱ κύριοι καὶ τίνες οἱ δοῦλοι διότι, ὡς λέγεται ἐν τῷ ἐπομένῳ στίχῳ, οἱ αὐτοὶ εἶναι καὶ κύριοι καὶ δοῦλοι.

636 tota domus = tota familia, ὅλοι ὅλοι οἱ ἐνοικοῦντες — idem πληθυντ.

β'. Πραγματικά.

617 Lelex — Λέλεξ ἦτο Τροϊζήνιος ἦρωσ ἐκ τῶν φίλων καὶ ἀκολούθων τοῦ Θησέως (8, 567 - 8).

622 *Pelopeia arva* ἡ τοῦ Πέλοπος χώρα ἐν Φρυγία — *Pitheus* — Πιθεύς, ὁ ἐκ μητρὸς πάππος τοῦ Θησέως, ἄρχων τῆς Τροίξῃνος, υἱὸς τοῦ Πέλοπος, ὅστις ἦλθεν ἐκ Φρυγίας ὡς ἔποικος καὶ κατέκτησε τὴν Πελοπόννησον. Ὁ Πέλοψ καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ Τάνταλος ἐβασίλευον ἐν τῇ περὶ τὸ ὄρος Σίπυλον χώρᾳ.

627 *Atlantiades* λέγεται ὁ Ἑρμῆς, διότι ἦτο υἱὸς τῆς Ἄτλαντίδος, τῆς θυγατρὸς δηλ. τοῦ Ἄτλαντος, Μαίας.

637 - 650.

α'. Γλωσσικά.

637 *Ergo* οὐκοῦν, τοίνυν· διὰ τούτων ἀναλαμβάνεται διακοπῆς (ἐνταῦθα ἐν στίχ. 630) λόγος καὶ συνεχίζεται: *Δοιπὸν* . . . ubi ὄτε — *caelicolae* ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ἑρμῆς — *parvos penates* = *parvam domum* — *tetigere*, *tango* ἐγγίζω, φθάνω πλησίον τινός, ἔδῳ πρὸ τῆς οἰκίας τοῦ Φιλήμονος.

638 *submisso* - *que* . . . *vertice* καὶ χαμηλώσαντες, κίψαντες τὴν (κορυφὴν) κεφαλὴν· τοῦτο ἔκαμαν σὶ εἰς τὴν καλύβην εἰσερχόμενοι θεοί, διότι ἦτο χαμηλὴ ἢ καλύβη καὶ χαμηλοτέρα ἢ εἴσοδος αὐτῆς, ἢ θύρα — *humiles postes intra* (ve) *runt* εἰσερχόμενοι διῆλθον τὰς χαμηλὰς παραστάδας, τὴν χαμηλὴν θύραν.

639 - 40 σύνταξον *senex* (*Philēmon*) *posito sedili iussit* (*caelicolas*) *relevare membra* (*sua*), *quo* (*sedili*) *sedula* *Baucis* *superiniecit textum rude* — *relevare* ἀνακουφίζειν, ξεκουράζειν — *superiniecit*, *superinicieo* ἐπιστρώνω — *textum rude* ὕφασμα ἀγροῖκον, χονδρὸν — *sedulus* - *a* - *um* φιλόφρων, περιποιητικὸς.

641 *inde* = *deinde* — *foco* = *in foco*, ἐν τῇ ἐστία — *dimovit*, *dimoveo* κινῶ οὕτως ὥστε νὰ ξεχωρίσω τὴν θερμὴν σάκην (*teridum cinerem*) ἀπὸ τοῦ ὑπ' αὐτῆς κεκαλυμμένου καίοντος ἄνθρακος ἢ δαυλοῦ.

641 - 2 *ignes suscito* *hesternos* ἀνακινῶ, ἐξεγείρω, ἀφυπνίζω τὸ χθεσινὸν πῦρ. Παρίσταται λοιπὸν καὶ τὸ πῦρ ὡς κοιμώμενον ὑπὸ τὴν αἰθάλην κατὰ τὴν μεταξὺ νύκτα καὶ ὑπὸ τῆς Βανκίδος ἀφυπνιζόμενον τὴν ἐπομένην ἡμέραν καὶ ἀναζωογονούμενον διὰ νέας τροφῆς (*nutrit foliis et cortice sicco*).

643 nutrit και ἀλλαχοῦ παρίστανται τὰ θιπτόμενα εἰς τὸ πῦρ ἐναύσματα, φύλλα, φρύγανα, ξύλα ὡς nutrimenta (Verg. Aen. I, 176) ἀκούεται δὲ και παρ' ἡμῖν σήμερον πολλαχοῦ ἢ φράσις «*τάισε τῇ φωτιά*» δηλ. βάλε ξύλα ἔς τῇ φωτιά, διὰ νὰ μὴ σβέση — ad flammās produco (ignes) εἰς φλόγας προάγω τὸ πῦρ, δηλ. ἐκ τῶν καιόντων ἀνθρώπων ἀνάπτω φλόγα — animā ἀπ' αὐτῶν μὲ πνεῦμα, φύσημα γεροντικόν, τ. ἔ. ἀσθενές.

644 multifidae faces πολυσχιδεῖς δᾶδες, σχίζαι, σχιστὰ ξύλα — ramalia arida ξηραὶ κληματίδες, ἐν. ramale - is — tectum - i ἢ στέγη τῆς οἰκίας — defero καταβιβάζω.

645 minuit παρακαίμ. τοῦ minuo = εἰς μικρότερα τεμάχια θραύω — parvum aënum μικρὸν χαλκοῦν ἀγγεῖον, κατσαρόλα — parvo aëno admovēo βάλλω πλησίον εἰς ..

646 - 7 σύνταξον holus - que, quod suus coniunx collegerat rigo horto, truncat foliis και τὸ λάχανον, ὅπερ . . . . rigo horto ὁ ἀφθόνως ἀρδευόμενος κήπος — trunco foliis καθαρίζω ἀπὸ τῶν (μὴ τρυφερῶν) φύλλων.

647 - 8 σύνταξον ille (Philemon) levat furcā bicorni sordida terga suis pendentia nigro tigno — levo ἀνασηκῶνω και ξεκρεμῶ — furca - ae δίκρανον — bicornis - e (bis - cornu) δίκερω, διχλωτὸς — sordidus μέλας ἐκ τοῦ καπνοῦ — suis γενικῇ τοῦ sus χοῖρος — pendentia μετοχὴ τοῦ pendeo κρέμαμαι — tignum - i ξύλον, δοκὸς ἐδῶ nigrum tignum ἢ ἐκ τοῦ καπνοῦ μέλαινα δοκὸς — pendeo nigro tigno κρέμαμαι ἐκ . . .

649 - 50 σύνταξον resecat - que de tergo diu servato partem exiguam domat - que sectam (partem) ferventibus undis — reseco ἀποτέμνω — tergus - oris ἢ tergum - i νῶτον — de tergo diu servato ἀπὸ νώτου ἐπὶ πολὺν χρόνον φυλαχθέντος — domat - que sectam partem ferventibus undis και τὸ ἀποτιμηθὲν μέρος δαμάζει, τ. ἔ. μαλακώνει και καθιστᾷ βρώσιμον ἐν ζέοντι ὕδατι.

β'. Πραγματικά.

637 penates ἢ di penates ἦσαν οἱ προστάται τοῦ οἴκου πατρῶοι θεοί, ὧν ἀγάλματα και εἰκόνας εἶχε πᾶσα οἰκογένεια ὡ-

μαϊκή ἐν ἰδιαιτέρω πολλάκις μέρει τοῦ οἴκου. Κατὰ *μετωνυμίαν* ὀνομάζεται καὶ ὁ οἶκος penates, ὡς ἐνταῦθα.

639 sedile (sedes, sedeo) εἶναι τὸ χαμηλὸν κάθισμα τῶν χωρικῶν, τὸ παρ' ἡμῖν κοινῶς *σκामνι* (scamnum - i).

641 κέ. Καὶ σήμερον ἀκόμη οἱ χωρικοί, ἔχοντες συνήθως ἔλλειψιν πυρείων, διὰ νὰ μὴ σβέση ἐντελῶς ἡ φωτιά, σκεπάζουν ἀπὸ τῆς ἐσπέρας τῆς προτεραίας καίοντας ἄνθρακας ἢ δαυλοὺς ἀναμμένους διὰ τέφρας πολλῆς καὶ οὕτω διατηροῦν ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἡμέραν ἢ ἀπὸ τῆς πρωίας εἰς τὴν ἐσπέραν τῆς αὐτῆς ἡμέρας ἄσβεστον τὸ πῦρ. Τὴν ἐπομένην, ὅταν θέλουν ν' ἀνάψουν πάλιν φωτιὰν μὲ φλόγας, ξεσκεπάζουν τοὺς ἄνθρακας ἢ τὸν δαυλὸν (ignes hesternos) ἀπὸ τὴν στάκτην, πλησιάζουν εἰς αὐτοὺς ἔναυσμά τι καί, χρησιμοποιοῦντες ἐνίοτε θειάφι, ἂν ἔχουν πρόχειρον, ἄλλως διὰ φύσηματος (animā anili) ἐπιτυγχάνουν εὐκόλως φλόγα καὶ ἀνανεώνουν οὕτω τὸ πῦρ τῆς ἐστίας εἰς παρασκευὴν φαγητοῦ ἢ ἄλλην χρῆσιν.

644 ramalia arida καὶ σήμερον οἱ ἔχοντες ἀμπελῶνας τὰς κληματίδας (ramalia — ramus), τὰς ὁποίας κατὰ τὸν χειμῶνα κλαδεύοντες τὰς ἀμπέλους ἀποκόπτουν, δένουν εἰς δεμάτια, μεταφέρουν εἰς τὸν οἶκον καὶ χρησιμοποιοῦν αὐτάς, ἀφ' οὗ ἕξρανθοῦν, ὡς καύσιμον ὕλην.

644-5 tecto detulit φαίνεται ὅτι ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα εἶχεν ὑπ' ὄψιν τὴν συνήθειαν πολλῶν χωρικῶν νὰ τοποθετοῦν ἐπάνω εἰς τὰς χαμηλὰς στέγας τῶν καλυβῶν των μικρὰς δέσμας (δεμάτια, δεματάκια) κληματίδων, ἵνα ξηραίνωνται ταχύτερον ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ ἡλίου καὶ τοῦ ἀνέμου. Καθ' ὅμοιον τρόπον ξηραίνουν καὶ σχιστὰ ὀλίγα ξύλα, ἂν ἔχουν μάλιστα ὑπὸ τῆς βροχῆς ὑγραθῆ.

645 parvo ... aëpo οἰκογένεια τόσον ὀλιγομελῆς (στίχ. 636) δὲν μετεχειρίζετο φυσικὰ μεγάλα μαγειρικὰ σκευή, ἀφ' οὗ ἦσαν ἄλλως τε καὶ πένητες.

647 κέ. Ὁ ποιητὴς ἐνταῦθα ἔχει ὑπ' ὄψιν τὴν συνήθειαν πολλῶν χωρικῶν νὰ κρεμοῦν ἀπὸ τῆς στέγης καὶ ὑπὲρ τὴν ἐστίαν ἀλίπαστα χόιρεια (terga suis) ἢ ἄλλα κρέατα, τὰ ὁποῖα καπνίζόμενα διατηροῦνται περισσότερον χρόνον.

furca -ae ἦτο δίκρανον, διχαλωτὴ κατὰ τὸ ἄκρον ῥάβδος, δι' ἧς ἐκρέμων ὑψηλὰ ἀντικείμενόν τι ἢ ἐξεκρέμων αὐτὸ ἐκείθεν.

651 - 678.

α'. Γλωσσικαί.

651 *Interea* ἐν τῷ μεταξύ, ἕως νὰ ἐτοιμασθῇ τὸ φαγητὸν — *medias horas fallo sermonibus* τὰς μετὰξὺ ὥρας (γελῶ) περνώ με ὁμιλίαις καὶ ἡμεῖς πολλάκις κάμομεν ὁμοια, ἕως νὰ ἔλθῃ ἡ ὥρα τοῦ φαγητοῦ.

655 *concutio* τινάσσω, ξεσκονίζω.

656 *spondā (salignā) pedibus-que salignis* ἀφαιρετ. τῆς ιδιότητος εἰς τὸ *lecto* = με πλαίσιον (ἰτεῖνον) καὶ πόδας ἰτείνους, ἕξ ἰτέας (*salix - icis*).

657 *hunc* δηλ. *torum* — *tempore festo* διὰ καμμίαν ἑορτήν.

658 *consue(ve)rant, consuesco* συνηθίζω· ἐν τῷ μέτρῳ αἱ συλλαβαὶ *sue* νὰ προενεχθῶσι κατὰ συνίησιν, ὡς *sue*, ἐν μιᾷ φωνῇ — *vilis* εὐτελής, πρόστυχος, ἀντίθ. *pretiosus*.

659 *lecto non indignanda saligno* τοιαύτη ἦτο ἡ *vestis*, ὥστε νὰ μὴ παραπενηται, νὰ μὴ ἀποστέργῃ αὐτὴν ἡ ἰτεῖνη κλίνη, ἡμιλλᾶτο δηλ. ἡ *vestis* κατὰ τὴν εὐτέλειαν καὶ παλαιότητα με τὴν ἐπίσης εὐτελεῖ καὶ παλαιὰν κλίνην.

660 *accubere* τοῦ *accumbo* κατακλίνομαι ἐπὶ τῆς δειπνητικῆς κλίνης — *succincta* τοῦ *succingor* = ἀναζώννυμαι (κατὰ τὴν συνηθειαν τῶν ἐργαζομένων ἢ ἐν πορείᾳ εὐρισκομένων χωρικῶν γυναικῶν, αἵτινες ἀναζώννυνται, ἀνασηκώνουν δηλ. τὰ μακρὰ ἐνδύματά των, ἵνα μὴ ἐμποδίζωνται ὑπ' αὐτῶν εἰς τὰς ἐργασίας των).

661 *impar* ἄνισος, δηλ. κοντότερος, ἕξισωθεὶς με τοὺς ἄλλους δύο διὰ κεράμιον (*testa parem fecit* στίχ. 662).

662 - 3 *σύνταξον quae (testa) postquam subdita* (= τεθεῖσα ὑπὸ τὸν βραχύτερον πόδα) *sustulit clivum* (ἦρε, διώρθωσε τὴν πρὸς τὸ μέρος ἐκεῖνο τοῦ βραχυτέρου ποδὸς ὑπάρχουσαν πρότερον κλίσιν — *sustulit* παρακ. τοῦ *tollo*).

663 *mentae virentes* ἡδύοσμοι πράσινοι (ἀνθηροὶ) — *tersere* τοῦ *tergo* .. ἀπομάττω, ἀποσπογγίζω.

664 hic = in mensā, ἐπὶ τῆς... — bicolor bāca sincērae Mīnervae ὁ δίχρωμος καρπὸς τῆς παρθένου Ἀθηνᾶς, δηλ. ἡ ἐλαία.

665 σύνταξον (ponuntur) corna-que autumnalia condita in liquidā faece — condīta, τοῦ condo = ἀποταμιεύω καὶ διατηρῶ ὅπωςδῆποτε νωπὰ — in liquidā... faece = εἰς ὑγρὰν τρυγά, εἰς πετιμέξι — corna autumnalia κράνα φθινοπωρινά, δηλ. καρποὶ ὠριμάζοντες καὶ συλλεγόμενοι κατὰ τὸ φθινόπωρον.

666 intība ἢ intūba, πληθ. ἀριθ., τὰ ἀντίδια, ἐνικὸς ἀριθ. intūbus -i καὶ intūbum -i (intibus, intībum) — radīx -īcis ῥαφανίς. ῥαπανάκια — massa lactis coacti = βῶλος γάλακτος πηκτοῦ, δηλ. βῶλος τυροῦ — cōgo (co-ago) συνάγω... πῆγνυμι.

667 σύνταξον (ponuntur) ova-que leviter versata non acri favilla = καὶ ὡς ἐλαφρῶς (σιγὰ - σιγὰ, ὀλίγον κατ' ὀλίγον) στραφέντα ἵνα ἐψηθοῦν εἰς αἰθάλην ὄχι πολὺ καίουσαν.

668 omnia (ponuntur) fictilibus ὅλα παρατίθενται εἰς κεράμυνα (εὐτελεῖ) ἀγγεῖα — fictīle -is, ὡς οὐσιαστικὸν (fingo πλάττω).

668 - 70 σύνταξον: post haec sistitur (in mensa) eodem argento (factus) crater caelatus pocula-que fabricata fago, (illā parte) quā cava sunt, inlītā ceris flaventibus — sisto τοποθετῶ, στήνω — eodem argento ἀφαιρετ. τῆς ὕλης, ἐξ ἧς εἶναι τι κατεσκευασμένον· ὁμοίως τὸ fago — caelatus παθ. μετ. τοῦ caelo γλύφω, τορσεύω — inlita παθ. μετοχ. τοῦ inlino ἐπαλείφω — ceris flaventibus ἀφαιρ. ὄργαν. — cera flavens ξανθὸς κηρός. Ὅλα αὐτὰ λέγονται μετὰ ἀστειότητος, ὄχι εἰρωνικῶς· οἱ πτωχοὶ ἐκεῖνοι γέροντες ἐν τῇ πενιχοῦ καλύβῃ των δὲν εἶχον βέβαια οὔτε ποτήρια ἐκ φηγοῦ κατεσκευασμένα μὲ ἐπαληθιμμένην τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν διὰ κηροῦ οὔτε ἀργυροῦς τορευτοὺς κρατήρας· καὶ ὁ κρατὴρ καὶ τὰ ποτήριά των ἦσαν, ὡς δεικνύει τὸ eodem argento, ex eādē materiā, τ. ἔ. fictilia, terrena vasa, πῆλινα εὐτελεῖ, ὡς ἦσαν καὶ τὰ προηγούμενα ἀγγεῖα (omnia fictilibus).

671 parva mora est μικρὰ εἶναι ἡ βραδύτης, δὲν βραδύνουν πολὺ νὰ ἐτοιμασθοῦν καὶ παρατεθοῦν τὰ λιτότατα δεῖπνα — erulas-que calentes misēre foci προσωποποιεῖται ἡ ἐστία (focus -i) καὶ παρίσταται ὡς αὐτὴ πέμπουσα μαγειρευμένα τὰ ἐδέσματα — caleo θερμός εἶμι.

672 σύνταξον et referuntur rursus vina non longae senectae· τὸ nec = et non — refero rursus ἀποσύρω πάλιν, παραμερίζω ὀλίγον (ιδὲ ἐπόμενον στίχον: paulum seducta) — non longae senectae γεν. ιδιότητος εἰς τὸ vina — senecta-ae (τὸ γῆρας) ἢ παλαιότης.

673 do (dare) locum κάμνω, παραχωρῶ τόπον, mensis secundis δοτ. χαριστ.

674 hic δηλ. in mensis secundis — nux κάρουον — carica (ficus) σύκον — nux, carica περιλήπτικῶς — rugosae palmae φοίνικες (χουρμαῖδες) ξηροὶ (ἔρρουτιδωμένοι).

675 pruna κορόμηλα — patula canistra τὰ ἀνοικτά, ἀναπεπταμένα κάνιστρα — redolentia mala εὔοσμα μῆλα.

676 σύνταξον et uvae collectae de purpureis vitibus· vites ἐνταῦθα εἶναι τὰ κλήματα — purpureae (πορφυραῖ) κυρίως εἶναι αἱ σταφυλαί (uvae), ἀλλ' ἐνταῦθα ὀνομάζονται τὰ κλήματα, ἕξ ὧν κρέμονται αἱ σταφυλαί.

677 favus· i μελιγκοῖς, μελόπητα, κηρήθρα — vultus boni, πληθ. ἀριθ., καλή, εὐθυμος ὄψις, ὄχι **κατεβασμένα μούτρα**, τὰ ὅποια εἶναι σημεῖον ὅτι δυσσαρεστούμεθα διὰ τοὺς ξένους, οἱ ὅποιοι ἔρχονται εἰς τὸ σπίτι μας νὰ φιλοξενηθοῦν.

678 accessere (accedo), προσῆλθον, προσειθέθησαν (προσωποποίησις τοῦ vultus) — nec iners (voluntas) neque pauper voluntas τὰ μόνα πλούσια, τὰ ὅποια εἶχεν ἡ πενιχρὰ ἐκείνη καλύβη, ἐστεροῦντο δὲ τὰ ἀνάκτορα τῶν πλουσίων, ἦσαν οἱ boni vultus καὶ ἡ voluntas, καὶ ταῦτα προσέφερεν ἀφθόνως — non iners = impigra.

β'. Πραγματικά.

655 κέ. torus· i ἦτο τὸ ἐπὶ τῆς δειπνητικῆς κλίνης (lectus) ἐπιτιθέμενον (impositum) στρώμα· ὑπὲρ τὸν torum ἐστρώνετο ὡς κάλυμμα (velant) λεπτότερόν τι καὶ καθαρώτερον ὕφασμα (vestis), ὅπως ἀκριβῶς γίνεται καὶ σήμερον μὲ τὸν καναπέ (lectus), τὸ στρώμά του (torus) καὶ τὰ ἐπιστρωνόμενα σινδόνια (vestis). Τὸ στρώμα τῶν πτωχῶν ἐκείνων εὐσεβῶν γερόντων ἦτο ἀπὸ λεπτὴν **μαλακὴν ψάθαν ἢ βούτομον** (de molli... ulva), ἀπὸ τὸ βούτομον δηλ. ἐκεῖνο, ὅπερ φύεται παρὰ τοὺς ποταμοὺς

(fluminis) ἢ εἰς τὰ ἔλη, καὶ μὲ τὸ ὁποῖον σήμερον γεμίζουν καὶ οἱ σαγματοποιοὶ τὰ σαμάρια τῶν ἵππων κλπ., καὶ μὲ τὸ ὁποῖον κάμουν καὶ τῆς *ψάθης*.

656 sponda ἔκαλειτο τὸ γύρω γύρω πλαίσιον, τὸ κράσπεδον τῆς κλίνης.

661 mensae... tertius ἐκ τοῦ χωρίου τούτου διδασκόμεθα ὅτι mensae μὲ τρεῖς πόδας, παρὰ τοῖς πτωχοῖς τοῦλάχιστον Ῥωμαίοις, ἦσαν τότε, ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ Ὀβιδίου, συνήθεις, ἐν ᾧ ὑπῆρχον καὶ πολυτελέστεραι μὲ ἓνα μόνον σταθερόν, ἀκίνητον πόδα, τὰ monopodia λεγόμενα, ὁμοιάζοντα πολὺ πρὸς τὰ ἐπὶ ἑνὸς κορμοῦ δένδρου κεκομμένου ἢ ἐπὶ στύλου λιθίνου ἢ ξυλίνου στηριζόμενα μὲ ξυλίνην ἢ μαρμαρίνην πλάκα τραπεζάκια πολλῶν ἑξοχικῶν καφενείων καὶ ξενοδοχείων.

663 mentae tersere... οἱ πτωχοὶ καὶ σήμερον ἀκόμη πολ-
λάκις χρησιμοποιοῦν φύλλα ἢ κλάδους δένδρων, τὰ ὅποια ἐκ τῶν κήπων των ἔχουν πολὺ πρόχειρα, ἵνα ἀποσπογγίσουν τὴν τρά-
πεζάν των.

664 bicolor baca Minervae αἱ ἑλαῖαι ἦσαν τροφή καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ τῶν Ῥωμαίων πτωχῶν ἀπὸ παλαιωτάτων χρόνων, καὶ οἱ «*θροῦμπες ἑλαῖαις*», ποῦ πωλοῦν σήμερον, ἦσαν ἀπὸ παλαιῶν χρόνων γνωσταὶ μὲ τὸ αὐτὸ ὄνομα, *δρῦνπαι* μὲν ἑλλη-
νιστί, *drupae* δὲ λατινιστί λεγόμεναι.

Διὰ τοῦ bicolor ὁ Ὀβίδιος ὑποδηλοῖ ἢ ὅτι παρετέθησαν δύο εἰδῶν ἑλαῖαι, πράσιναι καὶ μαῦραι (olivae virides et nigrae) — αὐτὸ βέβαια δὲν ἦτο πολυτέλεια — ἢ ὅτι αἱ παρατεθεῖσαι ἑλαῖαι συνελέγησαν καθ' ὃν χρόνον ἦσαν δίχρωμοι, τ. ἔ. κατὰ τὸ ἥμισυ πράσιναι καὶ κατὰ τὸ ἥμισυ μαῦραι.

665 condita... δὲν εἶναι νέα λοιπὸν ἢ τέχνη νὰ διατηρῶμεν ἐντὸς ὑγροῦ τινος, μέσα εἰς πετιμέζι, ἢ σιρόπι ἢ ἄλλο τι, καρπούς, τοὺς ὁποίους συλλέγομεν κατὰ τὸ θέρος ἢ τὸ φθινόπωρον, διὰ νὰ τοὺς ἔχωμεν καὶ τὸν χειμῶνα.

667 ona-que... οἱ χωρικοὶ ψήνουν τὰ αὐγά των ἢ χώνοντες αὐτὰ εἰς αἰθάλην, χόβολην, ὅχι πολὺ καίουσαν (non acri favilla) ἢ θέτοντες αὐτὰ ἐπ' αὐτῆς χωρὶς νὰ τα χώνουν ὀλόκληρα, ἀλλὰ προσέχοντες νὰ τα στρέφουν (versata) ὀλίγον κατ' ὀλίγον (leviter), ὥστε νὰ μὴ σκάσουν καὶ νὰ ᾤψθοῦν κανονικῶς.

670 pocula, quā cavā sunt, flaventibus inlītā ceris ἢ συνήθεια αὕτη νὰ ἐπαλείφωσι τὴν ἐσωτερικὴν ἐπιφάνειαν (quā cavā sunt) τῶν ποτηρίων διὰ κηροῦ, ἵνα ὁ πίνων ἔχη καὶ τὴν ἐκ τοῦ κηροῦ εὐάρεστον ὄσμην — ὁ Ὅβιδιος ὀνομάζει ἀλλαχοῦ *Metam.* 8, 226 τὸν κηρὸν *ceras odoratas* — εἶναι ἡμῖν γνωστὴ καὶ ἐκ τοῦ Θεοκρίτου, *Εἰδυλλ.* 1, 27 κέ.:

καὶ βαθὺν κισσύβιον κεκλυμένον ἀδέι κηρῶ.

672 *nec longae senectae vīna eis τὰς οἰκίας τῶν πτωχῶν χωρικῶν ὁ καθ' ἕκαστον ἔτος ἀποθηκευόμενος ὀλίγος οἶνος δὲν προφθάνει νὰ παλαιωθῇ: διότι μόλις ἔξαρκεῖ — καὶ ὄχι μέχρι τέλους τοῦ ἔτους πάντοτε — διὰ τὸ ἔτος αὐτὸ τῆς ἀποταμιεύσεώς του.*

672 *mensis secundis* καὶ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις Ἑλλησι καὶ παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις τῶν δεῖπνων (*cenae*) διεκρίνοντο δύο μέρη, *πρῶται τράπεζαι* (*primae mensae*) καὶ *δεύτεραι τράπεζαι* (*mensae secundae*). Παρὰ τοῖς Ἑλλησιν αἱ *πρῶται τράπεζαι* ἦσαν τὸ κυρίως *δεῖπνον*, καθ' ὃ παρετίθεντο αὐτοῖς ἐδέσματα μόνον, *ἀνευ οἴνου*, αἱ δεύτεραι ἦσαν ὁ *πότος* ἢ τὸ *συμπόσιον*, καθ' ὃ παρετίθετο αὐτοῖς οἶνος καὶ πρὸ αὐτοῦ καρποὶ ἢ γλυκύσματα. — Παρὰ τοῖς Ῥωμαίοις αἱ *primae mensae* ἦσαν μὲν κυρίως *δειπνον* (*epulae, dapes*), ἀλλ' ἐδίδετο καὶ οἶνος κατὰ τὸ διάστημα τοῦ *δειπνου*, αἱ *mensae secundae* ἦσαν τῶν γλυκυσμάτων καὶ τῶν καρπῶν (ἰδὲ κατωτέρω στίχ. 674-7). Ἐν πλούσιός τις Ῥωμαῖος παρέθετε *δειπνον* εἰς ξένους (*convivium*) διεκρίνετο ὄχι σπανίως καὶ τρίτον μέρος, ἢ *comissatio*, ἣτις ὁμοίαιζε πρὸς τὸν παρ' Ἑλλησι *πότον*.

(Ὁ Ὅβιδιος, εἰ καὶ ὁ λόγος περὶ Φρυγῶν καὶ περὶ φρυγικῶν περιποιήσεων, περιγράφει ὁμως Ῥωμαϊκὸν βίον καὶ ἔθιμα, ὄχι φρυγικά).

679 - 694.

α'. Γλωσσικαί.

679 *Interea ἐν τῷ μεταξύ, κατὰ τὸ διάστημα τῆς ἐστίασεως.*
679-80 σύνταξον *interea vident* (ὑποκείμεν. *Philemon et Baucis*) *cratera totiens haustum (totiens) suā sponte repleri*

vina - que succrescere per se — haustum τοῦ haurio ἔξαντλῶ, κενώνω — repleri ἐκ νέου πληροῦσθαι — sua sponte ἀφ' ἑαυτοῦ — succrescere αὐξάνειν λεληθότως, ἔξ ἀοράτου πηγῆς.

681 attoniti novitate ἔκπληκτοι ἐκ τῆς καινότητος τοῦ πράγματος, διὰ τὸ πρωτοφανές, τὸ θαῦμα αὐτὸ — raveo φοβοῦμαι — manibus supinis ἀφαιρ. τροπ., καὶ μὲ τὰς χεῖρας ὑπτίας, δηλ. οὕτως ὥστε αἱ παλάμαι νὰ εἶναι πρὸς τὰ ἄνω, ὡς καὶ οἱ χριστιανικοὶ ἱερεῖς προσεύχονται.

682 concipio preces (συλλαμβάνω ἐν τῇ διανοίᾳ, σκέπτομαι καὶ ἐκφράζω) ἀναπέμπω δεήσεις — τὸ timidus ἀπὸ κοινοῦ καὶ πρὸ τοῦ Baucis.

683 veniam... oro ἔξαιτοῦμαι συγγνώμην. Ἐνταῦθα οἱ εὐσεβεῖς χωρικοὶ ἔξαιτοῦνται συγγνώμην διὰ τὰ εὐτελεῖ ἐδέσματα καὶ τὴν καμμίαν προετοιμασίαν· διότι ἤκασαν ἐκ τοῦ παρατηρηθέντος θαύματος ὅτι οἱ ξενιζόμενοι ἦσαν θεότιτες.

684 unicus εἷς καὶ μόνος — minimaε τῆς ταπεινοτάτης, πενιχροτάτης — villa ἐξοχικὴ ἀγροτικὴ κατοικία.

685 domini οἱ πτωχοὶ γέροντες, εἰς τοὺς ὁποίους ἀνῆκεν ὁ χῆν.

686 pennā ἀντὶ pennis = ἔνεκα τῶν περὺγων, βοηθουσῶν καὶ τῶν περὺγων — tardi aetate οἱ ἐκ τῆς ἡλικίας ἀδυνατοῦντες νὰ τρέχουν πολὺ — fatigo καταπονῶ, κουράζω.

687 eludit - que καὶ τρέχων νικᾷ, ξεφεύγει — est visus ὤφθη, τὸν εἶδαν ὅτι...

688 superi ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ἑρμῆς — vetuere, veto ἀπαγορεύω, ἐμποδίζω — necari ὑποκ. anserem.

689 - que συνδέει τὸ ἐπόμενον (690) dixerunt πρὸς τὸ προηγούμενον (688) vetuere — meritaе roenae, αἱ ἄξια, αἱ πρέπουσαι ποιναι — luet, luo ἀποτίνω, πληρώνω — vicinia impria = vicini imprii, ἐκεῖνοι οἱ ὁποῖοι ἔκλεισαν τὰς θύρας εἰς τοὺς ξένους (στίχ. 628 - 9).

690 - 1 σύνταξον vobis dabitur esse immunibus huius mali: — immunes οἱ ἀμέτοχοι.

691 modo μόνον — vestra tecta = vestram domum.

692 σύνταξον: ac comitate nostros gradus et ite simul (nobiscum) in ardua montis — ardua montis τὰ ἀνωφερεῖ, αἱ ἀνωφέρεια τοῦ ὄρους.

693 ambo ἡ Baucis καὶ ὁ Philemon — bacūlis ἀφαιρ. ὄργ. baculum - i ἡ βακτηρία — levati ἀνακουφιζόμενοι, βοηθούμενοι ἐν τῇ πορείᾳ.

694 nituntur, nitor ἀγωνίζομαι, σπεύδω — pono vestigia (mea) θέτω τὰ ἴχνη μου, τοὺς πόδας μου, πατῶ — longo clivo ἐπὶ τῆς μακρᾶς ἀνωφερείας (τοῦ λόφου) προβλ. στίχ. 692 ardua montis καὶ 621 collibus Phrygiis.

β'. Πραγματικά.

684 villa - ae εἶναι πᾶσα ἐξοχικὴ ἀγροτικὴ οἰκία καὶ ἡ πενιχροτάτη ἀκόμη. Πολλοὶ Ῥωμαῖοι εἰς τὰ μεγάλα ἢ μικρὰ κτήματά των, ἔξω, μακρὰν τῆς πόλεως εἶχον villas, εἰς τὰς ὁποίας εὐρίσκετο πᾶν ὅ,τι ἐχρειάζετο διὰ τὴν καλλιέργειαν τοῦ κτήματός των, τὰ γεωργικὰ ἐργαλεῖα, βουστάσια, ὄρνιθῶνες κττ. Εἰς αὐτὰς συνέλεγον καὶ τὰ προϊόντα τοῦ κτήματός των, εἰς αὐτὰς ἔμενον ἐνίοτε καὶ ὁ κτήτωρ, εἰς ἰδιαιτέρον περισσότερον περιποιημένον διαμέρισμα, τακτικῶς ὅμως ὁ ἐπιστάτης τοῦ κτήματός των, ὁ λεγόμενος villicus, καὶ ἡ σύζυγός του villica καὶ οἱ ἐν τῷ κτήματι ἐργαζόμενοι δοῦλοι. Ἀλλὰ ἐκτὸς αὐτῶν τῶν ἀγροτικῶν οἰκιῶν, αἱ ὁποῖαι πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν ἄλλων ἐκαλοῦντο villae rusticae, ὑπῆρχον καὶ ἄλλαι villae, αἱ villae urbanae, αἱ ὁποῖαι ἦσαν μεγαλοπρεπεῖς ἐξοχικαὶ ἐπαύλεις, εἰς τόπους ἐκλεγμένους ὡς οἷόν τε ἀρίστους, χρησιμεύουσαι εἰς ἄνετον διαμονὴν τῶν πλουσιῶν Ῥωμαίων, ἰδίᾳ κατὰ τὸ θέρος. Ἐκ τῶν τελευταίων τούτων ὀνομάζονται καὶ σήμερον αἱ ἐξοχικαὶ ἐπαύλεις villae - βίλλαι.

695 - 710.

α'. Γλωσσικά.

695 aberant summo (monte, colli) ἀπείχον ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ λόφου — semel σύναρον μετὰ τοῦ missa sagitta — mitto sagittam ὀπίτω βέλος — ire νὰ φθάσῃ.

696 flexere, flecto στρέφω, γυρίζω — prospiciunt mersa (esse) .. cetera (tectata) βλέπουν ὅτι εἶναι βυθισμένα .. (mergo) — paulde ἐν...

697 manere ἐκ τοῦ prospiciunt.

698 suorum ἐνν. civium, τῶν συμπολιτῶν των.

699-700 σύνταξον illa casa vetus, parva etiam duobus (suis) dominis, vertitur in (magnum) templum — furcae οἱ διχαλωτοὶ μικροὶ ξύλινοι στῦλοι, οἱ ὑποβαστάζοντες τὴν στέγην τῆς καλύβης. Καὶ σήμερον εἰς πολλὰ μέρη τῆς Ἑλλάδος **φούρκας** ὀνομάζουσι ὁμοίους μικροὺς στύλους, ἰδίᾳ εἰς στήριξιν κλημάτων, δένδρων κἄ. — furcas subiere columnae = in locum furcarum subiere columnae εἰς τὴν θέσιν τῶν... ὑπεισηλθον στῦλοι λίθινοι ἢ μαρμάρινοι.

701 stramina τὰ στρώματα καὶ ἡ κλίνη, ἐφ' ἧς ἀνεκλίθησαν οἱ φιλοξενούμενοι θεοὶ (στίχ. 655 - 660) — flavescunt, flavesco ἀπαστρέπτω — auratā tectā ἐπιχρυσωμένη ἡ στέγη (tectum - i).

702 caelata ἐνταῦθα πραγματικῶς, ὅχι ὅπως ἐν στίχ. 668 — adoperta marmore tellus ἐπεστρωμένη διὰ μαρμάρου ἢ γῆ, τὸ δάπεδον τοῦ ναοῦ (pavimentum templi).

703 σύνταξον tum Saturnius (Juppiter) talia edidit placido ore (suo) τότε... — talia τοιαῦτά τινα — edo ἐκδίδω..., edo ore βγάνω ἀπὸ τὸ στόμα, λέγω placido ore ἀπὸ ἡρεμον τὸ στόμα του, ἡρέμως.

705 quid optētis (πλαγ. ἐρώτ.) τί ἐπιθυμεῖτε (ν' ἀπολαύσετε).

705 - 6 σύνταξον Philemon locutus pauca cum Baucide aperit superis (Jovi Mercurioque) commune (suum et coniugis suae) iudicium — aperio φανερώνω, φανερὰ λέγω ἐκ τοῦ aperit τούτου ὑποδηλοῦται ὅτι προηγουμένως ὁ Φιλήμων μετὰ τῆς συζύγου του (cum Baucide pauca locutus) συνεσκέφθη καὶ συνωμίλησε μυστικώτερον πως — iudicium (κρίσιν, ἀπόφασιν) ἐπιθυμίαν, optationem, στίχ. 705 quid optētis. Καὶ διὰ τῆς σιωπηρᾶς ταύτης κατ' ἰδίαν συνεννόησεως ὁ ποιητὴς ἠθέλησε νὰ τονίσῃ καὶ πάλιν τὴν μεταξὺ τῶν δύο συζύγων ὁμοφροσύνην καὶ ἀγάπην.

707 - 10 σύνταξον poscimus esse (nos) sacerdotes (templi) tueri - que delubra vestra; et quoniam concordēs (ὄνομαστ. κατηγορ. εἰς τὸ nos) egimus annos (nostri coniugii), (poscimus) horā eādem auferat duos (ambos nos), nec unquam videam (ego) busta meae coniugis, neu sim ab illā (meā

coniuge) tumultandus Ποία εὐσεβῆς αἴτησις! Πόσον ὀλιγαρκῆς καὶ συνετὴ αἴτησις! — 709 auferat ἔνν. vitā ἄς ἀποσπάσῃ, ἄς πάρῃ ἐκ τῆς ζωῆς — tumultandus θαπτέος, κηδευτέος.

707 delubra vestra ἔννοεῖ τὸν ναὸν ἐκεῖνον, εἰς ὃν μετεμορφώθη ἡ καλύβη των.

710 bustum - i ἡ πυρὰ ἐν ἧ ἑκαίετο ὁ νεκρός.

β'. Πραγματικά.

696 - 7 Ποίας πόλεως ὁμοίαν τιμωρίαν, γνωστὴν ἐκ τῆς ἱστορίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης, μᾶς ὑπενθυμίζει ἡ τιμωρία τῶν συμπολιτῶν τοῦ Φιλήμονος καὶ τῆς Βαυκίδος; Καὶ πρὸς τίνας οὗτοι ἀντιστοιχοῦν;

711 - 720.

α'. Γλωσσικά.

711 vota = iudicium, στίχ. 706 — fides ἡ ἐκπλήρωσις τῆς εὐχῆς — fuere (ὑποκειμ. senes, Philemon et Baucis) tutelā (κατηγορ.) templi (γεν. ἀντικειμ.) πρὸβλ. στίχ. 707 delubra vestra tueri.

712 annis aevo - que soluti ὑπὸ τῶν (πολλῶν) ἐτῶν καὶ τῆς (μακρᾶς) ἡλικίας ἐκλελυμένοι, ἄνονοι.

713 ante gradus sacros ἔνν. templi πρὸ τῶν ἱερῶν (τοῦ ἱεροῦ ναοῦ) βαθμίδων — cum starent forte ἐν ᾧ ἴσταντο κατὰ τύχην — loci - que narrarent casus καὶ . . . τοῦ τόπου ἐκεῖνου, τῆς πατρίδος των.

714 frondere ἐκ τοῦ conspexit, frondeo θάλλω, ἐκβλαστάνω φυλλώματα, φυλλοφορῶ.

716 - 7 σύνταξον jam - que crescente cacumine super geminos vultus, dum (eis) licuit reddebant mutua dicta dixerunt - que simul 'vale, o coniunx', simul frutex textit ora abdita — cacumen ἡ κορυφὴ ἑκατέρου τῶν σχηματιζομένων ἐκ τῆς μεταμορφώσεως δένδρων — super geminos vultus ὑπὲρ τὰ δύο (τοῦ ἑνὸς καὶ τῆς ἄλλης) πρόσωπα.

mutua dicta ἀμοιβαίους λόγους — reddebant, reddo ἀνταλλάσσω — dum (eis) licuit ἐφ' ὅσον εἰς αὐτοὺς ἐπετράπη, κατέστη

δυνατὸν — simul ταυτοχρόνως — abdita κατὰ πρόληψιν· διότι ἔγιναν τὰ ora abdita (ἀπεκρύφθησαν τὰ πρόσωπα), ἀφ' οὗ αὐτὰ frutex texit — frutex = πυκνὸν φύλλωμα.

719 ostendit ἐνεστώως.

719 - 720 σύνταξον illic Thyneius incola ostendit adhuc vicinos truncos de gemino corpore — vicini trunci (δύο) γειτονικοὶ κορμοὶ δένδρων, δύο δένδρα — de gemino corpore ἐνν. ortos ἐκ διπλοῦ σώματος, δύο σωμάτων προελθόντας.

β'. Πραγματικά.

716 crescente cacumine ὁ ποιητὴς παριστᾷ τὸ προᾶγμα γενόμενον ὡς ἐξῆς· κατὰ πρῶτον ἢ μεταμόρφωσις ἤρχισεν ἀπὸ τῶν ποδῶν εἰς ῥίζας καὶ κορμούς δένδρων, καὶ ἐφ' ὅσον προεχώρει πρὸς τὰ ἄνω ἢ μεταμόρφωσις, ἠῤῥξανε καὶ τὸ ὕψος, ἢ κορυφή τῶν δένδρων, ὥστε ταῦτα νὰ ἔχουν πολὺ μεγαλειτέρον ὕψος τοῦ ἀνθρωπίνου ἀναστήματος.

719 Thyneius incola. Thyñi - orum οἱ Θυνοί, λαὸς Θρακικός, μεταναστεύσας εἰς Ἀσίαν καὶ ἐγκατασταθεὶς εἰς τὰ βόρεια μέρη τῆς Βιθυνίας, τὴν ἀπ' αὐτῶν ὀνομασθεῖσαν Θυνίαν. Ἐνταῦθα Thyneius = Phrygius.

721 - 724.

721 mihi τῶ διηγουμένῳ τὴν μεταμόρφωσιν αὐτὴν Δέλεγι (στίχ. 617) — non vani ὄχι ἀπατεῶνες, ἐπομένως φιλαλήθεις, ἀξιόπιστοι vani = mendaces, ψευδολόγοι — neque erat (causa) cur... οὐδὲ ὑπῆρχεν αἰτία, λόγος, διατί νὰ...

722 equidem vidi = ego ipse vidi: σύνταξον equidem vidi sarta (= στεφάνους) pendentia super ramos (arborum) — recentia (serta) προσφάτους, νωπούς.

724 curā deum ἐκεῖνοι περὶ ὧν οἱ θεοὶ ἐφρόντισαν (ὁ Φιλ. καὶ ἡ Βανκ.) sint (nobis) di ἔστωσαν... — qui coluere ἐνν. ἀντικείμεν. deos — colantur ἄς... colo θεραπεύω, λατρεύω.

V. Ὀρφεύς (X, 1-142).

1-10.

α'. Γλωσσικά.

1-3 σύνταξον Hymenaeus velatus croceo amictu digreditur inde per immensum aethera tendit-que ad oras Cicdonum et nequiquam vocatur Orphēa voce.

1 Inde ἐντευθεν, ἐκ Κρήτης — immensus ἄμετρος, ἄπειρος — croceus amictus κροκοειδῆς περιβολή.

2 digreditur, digredior ἀποχωρίζομαι (ἐνταῦθα ὁ Ὑμέναιος ἀποχωρίζεται ἀπὸ τῶν ἄλλων θεῶν τῶν παραστάτων ἐπίσης εἰς τοὺς γάμους τοῦ Ἴριδος· ἰδὲ κατωτέρω πραγματικὰς σημειώσεις).

3 tendit, tendo, τείνω, σπεύδω — et = ubi, ὅπου — Orphēa Ὀρφεῖα, τοῦ Ὀρφέως — nequiquam ματαιῶς διὰτὶ nequiquam, ἐξηγεῖται ἐν τοῖς ἀμέσως ἐπομένοις.

4 adfuit, adsum παραγίγνομαι, παρίσταμαι εἰς τι (ἐνταῦθα: εἰς τοὺς γάμους τοῦ Ὀρφέως καὶ Εὐρυδίκης) — sollemnia τὰ νόμιμα, τὰ εἰθισμένα.

5 laetus vultus εὐθυμος ὄψις — felix omen αἰτιατ., αἴσιον οἰωνόν — attulit, adfero φέρω μαζί μου.

6 tenuit ὑποκειμ. Hymenaeus — σύνταξον fax quoque usque fuit stridula lacrimoso fumo — fax ἢ δᾶς (τοῦ ὕμεναίου) — usque καθ' ὅλον τὸ διάστημα (τῆς γαμηλίου πομπῆς) — stridulus-a-um τρίζων — ὁ καπνὸς λέγεται lacrimosus, διότι προκαλεῖ ἄφθονα δάκρυα, ὅταν προσβάλλῃ τοὺς ὀφθαλμούς.

7 nullos ignes invenit (ὑποκειμ. fax) motibus καὶ δὲν κατορθώθη ν' ἀποδώσῃ καμμίαν φλόγα παρ' ὅλας τὰς κινήσεις.

8 exitus ἢ ἔκβασις τῶν γάμων τοῦ Ὀρφέως μετὰ τῆς Εὐρυδίκης — auspicio ἢ ὄρ. συγκρίσεως· ἐννοεῖ τὸν οἰωνόν τὸν κατὰ τὴν τελετὴν τῶν γάμων παρατηρηθέντα (στῆχ. 4-7).

8-10 σύνταξον nam dum novā nuptā (Eurydice) comitata turbā naiadum vagatur per herbas, occidit (παρακεῖμ.) recepto in talum dente serpentis — vagor (πλανῶμαι) περιπατῶ — occido θνήσκω — recepto.. dente serpentis δεχθεῖσα εἰς τὸν ἀστράγαλον ὀδόντα ὄφρα, δηχθεῖσα ὑπὸ...

comitatus-a-um = ἀκολουθία, συνοδεία
 talus - i = ἡ ἀστρογάλη

β'. Πραγματικά.

1 Inde Hymenaeus Ὁ Ὑμέναιος, ὁ θεὸς τοῦ γάμου, εἶχε παραστῆ πρὸ μικροῦ εἰς τοὺς ἐν Κρήτῃ τελεσθέντας γάμους τοῦ Ἰφιδος μετὰ τῆς Ἰάνθης (βιβλ. 9, 795 - 8): ἐκεῖθεν (inde) ἔρχεται εἰς τὴν Θράκην καλούμενος εἰς τοὺς γάμους τοῦ Ὀρφέως μετὰ τῆς Εὐρυδίκης, οἱ ὁποῖοι ὅμως γάμοι προεσημάνθησαν δι' οἰωνῶν ἀπαισίων καὶ ὑπῆρξαν ὄχι εὐτυχεῖς, ὡς θὰ ἴδωμεν: *croceo amictu* τὸν Ὑμέναιον ἐφαντάζοντο ἐνδεδυμένον μὲ κροκοειδῆ πέπλον· διὰ τοῦτο δὲ καὶ ἡ νύμφη ἐνεδύετο μὲ ὅμοιον πέπλον καλούμενον ἐκ τοῦ ἐρυθροκίτρινου χρώματος τοῦ *flammeum* ἢ luteum.

2 *Cicōnes* — Κίκονες λαὸς θρακικὸς παρὰ τὸν ποταμὸν Ἐβρον κατοικῶν.

3 *Orphēa* voce ὁ Ὀρφεὺς ἦτο μυθικὸς ἦρωας τῆς Θράκης καὶ ποιητῆς, υἱὸς τοῦ Οἰάγρου καὶ τῆς Μούσης Καλλιόπης, ἰδρυτῆς θρησκευτικῶν ἐθίμων· διὰ τῆς λύρας του κατεκλήλει καὶ αὐτὰ τὰ ἄψυχα ὄντα, λίθους, δένδρα κττ. Εἰς τὴν δύναμιν τῆς λύρας του πιστεύων κατῆλθεν εἰς τὸν Ἄϊδην, ἵνα κάμψη τὴν Περσεφόνην καὶ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν τὴν νεαρωτάτην, ὀλίγον μετὰ τοὺς γάμους των, ἀποθανοῦσαν σύζυγόν του Εὐρυδίκην· καὶ ἐπέτυχε μὲν παρὰ τῆς Περσεφόνης τὴν ἄδειαν νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν τὴν Εὐρυδίκην, ἀλλὰ μὴ τηρήσας μέχρι τέλους τοὺς ὄρους, οὓς ἔθεσεν αὐτῷ ἡ Περσεφόνη, ἔχασε διὰ παντὸς πλέον τὴν σύζυγόν του.

venatur κατὰ τὴν τέλεσιν τῶν γάμων καὶ οἱ Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐδέοντο τοῦ Ὑμεναίου νὰ παραστῆ εἰς τοὺς γάμους καὶ μετὰσχῃ τῆς γαμήλιου πομπῆς εὐθυμος, καλῶν καὶ ὀδηγῶν τὴν νύμφην εἰς τὸν οἶκον τοῦ νυμφίου.

4 *sollemnia verba* ἦσαν τὰ κατὰ τὴν γαμήλιον πομπὴν ἀδόμενα ἄσματα (*nuptialia carmina*), ἅπερ καὶ αὐτὰ Ὑμέναιος ἐκαλοῦντο.

5 *laetos vultus* ῥητῶς ἐν τῷ ἄσματι τοῦ Ὑμεναίου ἠύχοντο νὰ ἔλθῃ οὗτος *laetus*, μὲ ἐστεμμένους δι' ἀνθέων τοὺς κροτάφους (*cinge tempora floribus*), φορῶν τὸν ἐρυθροκίτρινον πέπλον (*flammeum cape*) καὶ ὁμοίον χρώματος ὑποδήματα (*lu-*

teum pede soccum), και ἐν τῇ χειρὶ δᾶδα κρατῶν και σείων αὐτὴν (manu pineam quate taedam).

6 fax ἢ χρῆσις δᾶδων (faces, taedae) κατὰ τὴν γαμήλιον πομπὴν εἶναι πολλὴ ἀρχαία, και τὴν ἀρχαίην αἰτίαν ἔχει, ὅτι ἡ πομπὴ κανονικῶς ἐγίνετο μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου και ἥδη νυκτὸς οὔσης και ἀφ' οὗ προηγουμένως παρετίθετο δεῖπνον, ἡ cena nuptiālis, ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ πατρὸς τῆς νύμφης. Ἐκράτουν δὲ δᾶδας κυρίως οἱ προπορευόμενοι τῆς νύμφης ἀμφιθαλεῖς παῖδες, και ἄλλοι παῖδες τῆς ὄλης πομπῆς προπορευόμενοι. Τὰς δᾶδας αὐτὰς ἐκίνουν συνεχῶς (manu pineam quate taedam) ἐπιδιώκοντες, ἵνα πάντοτε ἡ φλόξ αὐτῶν εἶναι ζωηρά, ὅπερ ἦτο καλὸς οἰωνός. Ἄν ἔλειπεν ἡ εὐθυμία κατὰ τὴν γαμήλιον πομπήν, ἂν αἱ δᾶδες ἔτριζαν (stridula fax) και ἐκάπιζαν (lacrimoso fumo usque fuit), οὐδὲ ἀνέδιδον κινούμεναι λαμπρὰν φλόγα (pullosque invenit motibus ignes), τοῦτο ἦτο κακὸς οἰωνός διὰ τὴν εὐτυχίαν τῶν νυμφεπομένων.

9 Naiādes — Ναϊάδες ἢ Ναΐδες ἢ Νηΐ(ά)δες ἦσαν νύμφαι τῶν πηγῶν, λειμώνων, δασῶν... ἐλούοντο ἐν ταῖς πηγαῖς, ἦδον, ἐχόρευον... ἤρχοντο εἰς ἐπικοινωνίαν μετὰ θνητῶν ἀνθρώπων ἄλλοτε μὲν εἰς εὐτυχίαν τούτων, ἀλλὰ συνηθέστερον εἰς δυστυχίαν, διότι κατακηλούμενοι ὑπὸ τῶν νυμφῶν οἱ ἀνθρωποι παρεπλανῶντο εἰς ὄλεθρον (τοιαύτη ἰδέα διατηρεῖται ἀκόμη παρὰ τοῖς ἀπλοῖς ἀνθρώποις εἰς τοὺς μύθους, τοὺς ὁποίους διηγοῦνται διὰ Νεραΐδες και νεραΐδοπαρμένους κᾶ. ὅμ.). Ἐνταῦθα αἱ Ναϊάδες ἀποτελοῦν τὴν ἀκολουθίαν τῆς Εὐρυδίκης (comitatā turbā naiadum).

11 - 39.

α'. Γλωσσικαί. vates - is ἀφ' ἑσθ' = (φαίμα) ὁ εἶναι μάλα, ἀφορμὴ

11 - 13 σύνταξον Quam (novam nuptam) postquam Rhodopeius vates satis deflevit ad superas auras, ne non temptaret et umbras, est ausus descendere Taenariā portā ad Styga — defleo ad superas auras θρηῶν ἀπευθύνομαι πρὸς τὰς αὔρας τοῦ ἄνω κόσμου. Οἱ θρηῶνοι διὰ τοιαύτας ἀνεπανορθώτους συμφορὰς ἀπευθύνονται πρὸς τὸν αἰθέρα, πρὸς τὰς αὔρας,

πρὸς τὸν ἄερα πρβλ. Σοφ. Ἡλέκτ. 86 κέ. — ne non temptaret et umbras ἵνα μὴ ἀφήσῃ ἀδοκιμάστους καὶ τὰς σκιάς τῶν νεκρῶν, ἵνα (ne non = ut) δοκιμάσῃ καὶ τὰς σκιάς τῶν νεκρῶν, ἢ μᾶλλον τοὺς ἄρχοντας τοῦ Ἄιδου, μὲ τὴν ἐλπίδα ὅτι ἴσως θὰ δυνηθῆ νὰ κάμψῃ αὐτοὺς καὶ νὰ ἐπαναφέρῃ εἰς τὴν ζωὴν τὴν σύζυγόν του.

14 per διὰ μέσον — populos leves = umbras leves κούφας σκιάς — simulacra functa sepulcro εἰδῶλα τῶν νεκρῶν [οἱ ὁποῖοι ἐξεπλήρωσαν τὴν νόμιμον ταφήν] διὰ τοὺς ὁποίους ἐξετελέσθη ἡ νόμιμος ταφή, ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ σκιά τοῦ ἀποθανόντος δὲν ἦτο δεκτὴ εἰς τὸν Ἄιδην.

15-16 σύνταξον (Orpheus) adiit Persephonen dominum-que tenentem inamoena regna umbrarum — adeo προσέρχομαι πρὸς... dominus tenens inamoena regna umbrarum περιγραφή (ἄντι ὀνομασμοῦ) τοῦ Πλούτωνος, τοῦ βασιλέως τοῦ Ἄιδου καὶ συζύγου τῆς Περσεφόνης.

16 pulsis-que ad carmina nervis καὶ ἀφ' οὗ ἐπλήξε τὰς χορδὰς τῆς λύρας του καὶ προσήρμοσε πρὸς τὸ ἄσμα του.

17 ait = canit, ψάλλει — o positi... σύνταξον o numina mundi positi sub terrā ὦ θεότητες τοῦ... .

18 in quem ἐνν. mundum — recidimus παρακείμε. τοῦ recido (re-cado) ἐπιαναίπτω, πρβλ. repello reppāli, refēro rettuli... — (omne) quidquid mortale creamur πᾶν ὅτι δημιουργούμεθα θνητόν, ὅλα τὰ θνητά, ἄνθρωποι, ζῶα... — τὸ mortale κατηγορ.

19-21 σύνταξον si licet (mihi), et si sinitis (me) vera loqui, positis ambagibus falsi oris, (dico vobis), non descendi huc, ut viderem opāca Tartara — ambāges οἱ περιδρομοί, αἱ περιστροφαι — positis... oris θέσας κατὰ μέρος τὰς περιστροφὰς πλαστοῦ λόγου, χωρὶς νὰ σας πῶ ψέματα ὁ Ὀρφεὺς ἔρχεται ἀμέσως, ἄνευ περιστροφῶν, εἰς τὸ αἴτημά του δὲν ζητεῖ νὰ προδιαθέσῃ ὑπὲρ ἑαυτοῦ τοὺς βασιλεῖς τοῦ Ἄιδου πλάττων ψευδεῖς λόγους· τοὺς λέγει συντόμως: εἰς τὰ ἀνήλια τοῦ Ἄιδου βασιλεία μὲ ἔφερον ἢ ἀνάγκη.

21-22 σύνταξον nec (descendi) uti vincirem villosa colubris terna guttura Medusaei monstri — colubris ἀφαιρετ. ὄργαν. εἰς τὸ villosa — terna guttura villosa colubris = οἱ νεύσιοι, κχι, νεύσιοι, ἴτε = δένω. μουστρεῖον - ἰ ὀδδ = σιμπίον (θύλον, σφίριον) θ/τ ἔρας (εὐράριον δούριον ἢ ἡ ἐνίγνα, ὁ Κέρβερος). guttura - ἰ ἰς ὀδδ = γάρυξ, γαμβ. villosus - a - um = γαργήδης, γαίνο. colubri ψηφιοποιήθηκε ἀπὸ τὸ Ἰστορικὸ-Εκπαιδευτικὸς Πολιτικὸς

τρεις (φάρυγγες) τράχηλοι οἱ ὄντες λαχνώδεις, μαλλιαροί, δι' ^{ζώνες} ὄψεων (ὄχι διὰ τριχῶν).

23 causa viae (meae est) coniuinx — viae (meae) = descensus mei τῆς καταβάσεώς μου εἰς τὸν Ἄϊδην — calcātā vipera πατηθεῖσα ὑπ' αὐτῆς ἔχιδνα.

24 abstulit ὑποκείμ. vipera, aufero, abstuli.. ἀφαιρῶ — ^{+ τὴν περιαιρέσει} crescentes annos[†] (coniugis) = crescentem vitam, τὴν ζωὴν ^{ρω ζωὴν τῆς} ἥ ὁποία εἶχεν ἀκόμη πολλὴν προθεσίαν νὰ αὐξησῇ, ἀφ' οὗ ἦτο ^{μαρτυρία} τόσον νέα ἡ Εὐρυδική.

25 σύνταξον volui posse pati — nec... negabo = et temptavi posse pati.

26 vicit Amor ὑπερίσχυσε τῆς θελήσεώς μου καὶ τῆς προσπαθείας μου ἢ πρὸς τὴν Εὐρυδικὴν μου ἀγάπην, ὁ Ἔρως ὁ συνδέσας με πρὸς αὐτήν. — Σύνταξον deus hic (Amor) est bene notus superā in orā — supera ora ὁ ἄνω κόσμος.

27 σύνταξον dubito, an (deus hic notus) sit et hic.. (ἀμφιβάλλω) δὲν γνωρίζω ἂν... — auguror τεκμαίρομαι, ἄγομαι νὰ πιστεύσω ὅτι...

28 σύνταξον si-que fama veteris rapinae non est mentita — vetus rapina εἶναι ἡ παλαιά, ἡ πρὸ πολλῶν αἰῶνων, γενομένη ἀρπαγὴ (τῆς Περσεφόνης ὑπὸ τοῦ Πλούτωνος) — mentior ψεύδομαι.

29 — 31 σύνταξον ego per haec loca, plena timoris, per hoc ingens Chaos (per) — que silentia vasti regni, oro, retexite Eurydices (meae) properata fata.

per... ἐν ὀνόματι τῶν — silentia αἰτιατ. πληθ. τοῦ οὐσιαστικοῦ silentium -i^{32 = ἡ σιωπή} — fata = mors — retexite, retexo ἀναλύω τὸ ὑφασμένον (ὡς ἔκαμνεν ἡ Πηνελόπη τοῦ Ὀδυσσεῶς, ἵνα παρατείνῃ τὸν χρόνον), ξεῦφάινω, μεταφορικῶς γενόμενόν τι ἀνακαλῶ.

32 omnia debentur vobis (πρὸβλ. στίχ. 18 in quem reccidimus quidquid mortale creatur): ἡ ἔννοια εἶναι: δὲν ἔχετε τίποτε νὰ χάσετε, ἀφ' οὗ πάντως ἰδικοί σας εἴμεθα ὅλοι — morati ὑποκείμ. nos, mortales — moror βραδύνω, ἔρχομαι ἀργότερα.

33 serius aut citius ἀργότερον ἢ ἐνωρίτερον — properamus ad unam sedem, δηλ. ταύτην ἐδῶ τοῦ Ἄϊδου — propero σπεύδω — sedes -is ἔδρα, διαμονή.

35 longissima = infinita.

36 haec δηλ. Eurydice — cum peregerit τετελ. μέλ. ἀφ' οὗ
θα ἔχη... + perāgo διάγω, ζῶ — matura κατηγορ., ὄριμος ν' ἀπο-
θάνη, δηλ. senex — iustus annos δίκαια, σωστά, ὅσα πρέπει νὰ
ζήση ἔτη.

37 iuris vestri erit (φράσις νομικὴ) θὰ εἶναι ἰδική σας, τῆς
ἐξουσίας σας — pro munere poscimus usum (ἐπίσης νομικὴ
φράσις) = ὡς δωρεάν, ὡς χάριν ζητοῦμεν μόνον (ἐπὶ ὀρισμένον
χρόνον) χρῆσιν, ὄχι παντοτινὴν κτῆσιν.

38 quod si ἂν δὲ — nego = non do — veniam (Euridicae,
ut in vitam redeat, ut reviviscat) τὴν ἄδειαν (νὰ ἐπανέλθῃ
εἰς τὴν ζωὴν) pro coniuge (me) χάριν (ἐμοῦ) τοῦ συζύγου.

38 - 39 σύνταξον certum est mihi (me) nolle redire ἐνν. in
mundum super terram positum) — leto ἀφαιρ. ἀναγκ. αἰτίου.

β'. Πραγματικά.

11 - 12 Rhodopeius vates λέγεται ὁ Ὁρφεὺς ἐκ τοῦ ὄρους
τῆς Θράκης. Ῥοδόπης, Rhodopeius = Threicius.

13 Styx — Στύξ ἐκ τῶν ποταμῶν τοῦ Ἄιδου (ἄλλοι ὁ Ἀχέ-
ρων, ὁ Πυριφλεγέθων, ὁ Κωκυτός) — Taenaria porta οἱ ἀρχαῖοι
Ἕλληνες καὶ οἱ Ῥωμαῖοι ἐπίστευον ὅτι ἐν Ταινάρῳ ὑπῆρχε στό-
μιον (porta), δι' οὗ κατέβαινον ζῶντες εἰς τὸν Ἄιδον δι' αὐτοῦ
κατέβη ὁ Ἡρακλῆς καὶ ἄλλοι.

21 - 2 Medusaeum monstrum εἶναι ὁ τρικέφαλος (terna gut-
tura) κύων Κέρβερος, διότι ἦτο υἱὸς τοῦ Τιφάονος καὶ τῆς Ἐχί-
δνης, ἡ δὲ Ἐχίδνα ἐλέγετο θυγάτηρ τοῦ Χρυσάορος, τοῦ ἐκπη-
δήσαντος ἐκ τοῦ αἵματος τῆς Μεδούσης, ὅτε ταύτης ὁ Περσεὺς
ἀπέκοψε τὴν κεφαλὴν.

vincirem.. δι' αὐτοῦ ὑπαινίσσεται ὁ Ὀβίδιος τὴν εἰς Ἄιδου
κατάβασιν τοῦ Ἡρακλέους, ἵνα κατὰ προσταγὴν τοῦ Εὐρυσθέως
φέρῃ ἐκεῖθεν δέσμιον τὸν Κέρβερον (ἄθλος δωδέκατος).

40 - 52.

α'. Γλωσσικά.

40 - 41 Talia dicentem.... flebant animae totaūta ἄδοντα
καὶ τὰς χορδὰς κρούοντα πρὸς τὸ ἄσμα (ἀκούουσαι αὐτὸν) ἔθρη-

fleo aliquem = κλαίω γινά, δηλ. κλαίω
διὰ ἴνα (αὐτῶν γινά).

νον αι ἄνευ αἵματος ψυχαί κατά τοὺς λόγους τοῦ ποιητοῦ συνε-
κινήθησαν καὶ αὐτοὶ οἱ νεκροὶ ἐκ τοῦ ἄσματος τοῦ Ὀρφέως καὶ
ἔσταμάτησαν πρὸς στιγμὴν καὶ αἱ τιμωρίαι ἐκείνων οἱ ὁποῖοι

εὐάγα - αε ὄρ
θυ - δραπέτω,
ἀπείσι
κίση, τόνις ὄρ
ο γίω

ἀδιακόπως ἐτιμωροῦντο.

42 captavit, capto ζητῶ νὰ πιάσω — stupuit, stupesco ἐκ-
πλήττομαι καὶ ἴσταμαι ἀκίνητος — orbis ὁ κύκλος, ὁ τροχός.

οἰεῖσις - is θυ
δ οὐκ ὄντων. νοτιῶ

43 carpsere, carpo (δρέπω) καταπαράττω — vacarunt, vacō
ἀπαλλάσσομαι (πρὸς στιγμὴν), σταματῶ (ἀπὸ) τὴν τιμωρίαν μου.

ε - eis - cie =
κρητός

45 - 46 σύνταξον fama est tum primum lacrimis maduisse

ειυ - ieiūtiis
ειυῖσις οὐδ.

genas Eumenidum victarum carmine (Orphei) — lacrimis

το ἴσασ
μα - αε θυ
δφρία

ἄφαιρ. ἀναγκ. αἰτίου, ἐκ... — maduisse τοῦ madesco, υἱοῦμαι —
genae αἱ παρεαί.

46 regia coniunx ἡ Περσεφόνη.

47 sustinet negare ὑποκείμ. regia coniunx καὶ qui regit
ima, ὁ Πλούτων, sustineo negare βαστῶ, ἀντέχω ν' ἀρνηθῶ —
(ei, Orpheo) oranti ἡ δοτ. ἐκ τοῦ negare.

48 - 49 σύνταξον illa (Eurydice) erat inter umbras recen-
tes et incessit passu tardo de vulnere — recentes umbrae
αἱ σκιαί τῶν προσφάτως ἀποθανόντων — incedo passu tardo
προχωρῶ, βαδίζω μὲ βῆμα βραδὺ — de vulnere ἔνεκα τοῦ τραύ-
ματος, πρβλ. στίχ. 10 in talum serpentis dente recepto.

50 hanc, δηλ. Eurydicem — et legem καὶ τὸν (νόμον) ὄρον.

μαμῶν,
ἀρρένω
= δόξω, ἡγία
δωίω

51 - 52 ne... futura οὕτως εἶναι ὁ ὄρος, ὃν μετὰ τῆς συζύγου
ἔλαβεν ὁ Ὀρφεὺς — flecto⁺ retro⁺ mea lumina γυρίζω ὀπίσω
τοὺς ὀφθαλμοὺς μου ἵνα ἴδω τὸν ἀκολουθοῦντά με.

donesc exierit Avernas valles παρὰ ἀφ' οὗ θά ἔχη... — exeo
ἐξέρχομαι ἀπὸ... — Avernae valles αἱ τοῦ Ἰδίου κοιλάδες,
ὁ Ἰδίου. izītus - a - um = ἄνερος θ) μάταιος, ἀνεργής.

β'. Πραγματικά.

41 Tantalus ὁ Τάνταλος, πλούσιος βασιλεὺς τῆς περὶ τὸ ὄρος
Σίπυλον Φρυγίας, υἱὸς τοῦ Διὸς καὶ τῆς Πλουτοῦς, πατὴρ τοῦ
Πέλοπος καὶ τῆς Νιόβης. Ἐπειδὴ ἦτο προσφιλεῖς εἰς τοὺς θεοὺς,
ἤξιώθη τῆς τιμῆς νὰ μετέχη τῶν ἐν Ὀλύμπῳ δεῖπνων καὶ συμ-
βουλιῶν, ἀλλ' ἐπαρθεὶς διὰ τὴν τιμὴν ταύτην καὶ ἀσεβήσας πρὸς
τοὺς θεοὺς ἐκρημνίσθη εἰς τὰ Τάρταρα καὶ ἐκεῖ ἐτιμωρεῖτο αἰω-

νίως διὰ τῆς ἐξῆς τιμωρίας: Κατείχεται ὑπὸ μεγίστης πείνης καὶ δίψης, ἂν καὶ εὐρίσκειτο μέχρι τῶν γονάτων ἐντὸς τοῦ ὕδατος, ὑπὲρ τὴν κεφαλὴν δὲ αὐτοῦ ἀμέσως ἐκρέμαντο κλάδοι δένδρων γεμάτοι ὠρίμων καρπῶν· διότι ὅτε μὲν ἐπεχειρεῖ νὰ δρέψῃ καρπὸς ἀπὸ τῶν κλάδων, ἄνεμος σφοδρὸς ἀνύψου αὐτοὺς εἰς δυσθεώρητον ὕψος· ὅτε δὲ ἔκυπτε ν' ἀντλήσῃ διὰ τῶν χειρῶν του ὕδωρ, ἐχάνετο τοῦτο βυθιζόμενον ὑπὸ τοὺς πόδας του (*unda refūga*).

42 *Ixionis orbis* ὁ τοῦ Ἰξίου τροχός, ιδὲ σελ. 52 στίχ. 613.

43 *pec carpsere iecur volucres* ὑπαινίσσεται τὸν γίγαντα Τιτυόν, ὅστις ἐπιχειρήσας νὰ προσβάλλῃ τὴν Λητώ ἐφρονεῦθη ὑπὸ τῶν τέκνων αὐτῆς, τοῦ Ἀπόλλωνος καὶ τῆς Ἀρτέμιδος, τοξευθεὶς ἀλλὰ δὲν ἤρκεσεν ἡ τιμωρία του αὐτῆ· καὶ ἐν Ἄιδου δύο γῦπες κατέτρωγον διαρκῶς τὸ ἥπαρ ἀνανεούμενον (*volucres iecur carpsere*) αὐτοῦ ἐξηλωμένου ἐκτάδην ἐπὶ ἑννέα πλέθρα.

44 *Belides* — Βηλίδες, αἱ Δαναίδες, ὧν ὁ πάππος ἐκαλεῖτο Βῆλος, (πατὴρ τοῦ Αἰγύπτου, τοῦ Δαναοῦ *κἀλ.*) αἱ Δαναίδες αὗται, διότι ἐφόνευσαν τοὺς συζύγους των, υἱοὺς τοῦ Αἰγύπτου, κατὰ τὴν πρώτην νύκτα τοῦ γάμου των, ἐτιμωροῦντο ἐν Ἄιδου, ὑποχρεωθεῖσαι νὰ ἀντλῶσι διὰ ὕδριων (*urnis*) εἰς πίθον ἀπύθμενον.

Sisyphus — Σίσυφος ὁ πανουργότατος τῶν ἀνθρώπων, μυθικὸς ἰδρυτὴς καὶ βασιλεὺς τῆς Ἐφύρας (τῆς ὕστερον Κορίνθου)· διότι προέδωκεν εἰς τὸν ποταμὸν Ἄσωπὸν τὴν ὑπὸ τοῦ Διὸς ἀπαγωγὴν τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἄσωποῦ Αἰγίνης, ἐτιμωρεῖτο ἐν Ἄιδου κυλίων ἀενάως λίθον μέγαν (*saxum*) ἀπὸ τινος κοιλάδος πρὸς τὴν κορυφὴν ὄρους, ἐκ τῆς ὁποίας ὅμως κορυφῆς ὁ λίθος ὀλίσθαινε κυλιόμενος πάλιν εἰς τὸ βάθος τῆς κοιλάδος.

51-52 *Avernæ valles*: Οἱ Ἕλληνες ὠνόμαζον Ἄορνον (*a* στερητ. καὶ *δρνιας*) λίμνην ἢ χάσμα γῆς, καὶ οἱ Ῥωμαῖοι *Iacum Avernum* πᾶσαν λίμνην ἢ χάσμα γῆς, ἐκ τοῦ ὁποίου ἀνεπέμποντο τόσον θανατηφόροι ἀναθυμιάσεις, ὥστε πᾶν πτηνὸν (*δρνιας*) ὑπεράνω αὐτῶν πετόμενον νὰ καταλίπῃ νεκρόν· ἐντεῦθεν συνεδέθη τὸ ὄνομα Ἄορνος — *Avernus* μὲ τὸν Ἄιδον καὶ ἔθεωρήθησαν τοιαῦτα χάσματα γῆς ὡς καταβάσεις εἰς τὸν Ἄιδον, ἢ ὡς λίμναι τοῦ Ἄιδου, ἢ καὶ ὡς ὁ Ἄιδος αὐτός.

53 - 63.

α'. Γλωσσικάί.

επινοίαν = δια-
 δὲ δδὸν
 κames - His
 τριβος, οδός
 celivis - e s' acclivis - a - um = ἀνω-
 φρῖς, ἀνάντις

53 carpitur διατρέχεται μετὰ σπουδῆς, ὑποκείμε. acclivis tra-
 mes ἀνωφερῆς (ἀπὸ τοῦ κάτω κόσμου πρὸς τὸν ἄνω) τρίβος,
 ὁδός — carpitur παθητ. διαθ. ποιητ. αἴτ. ab Orpheo et Eury-
 dica — per muta silentia διὰ μέσου τῆς ἀφώνου σιγῆς (πλεο-
silentiūm - i οὐδ' = σιγή, σιωπή. densus - a - um (δαίσις?) = συνυμένος
caligo - γνῖς οὐγ = ἴσθρα

54 caliginē ὁρακά densus ὑπὸ πυκνοῦ (σκιώδους) ἴζου
 κατασκεπῆς, κατασκότεινος.

absum, abfui
 φῖι, abesse =
 ἀουμι, ἀουέτω
 Δέσσημα
 ποιεῖν - νῖς ἀνί

55 nec και δὲν — σύνταξον nec afuerunt procul (a) mar-
 gine summae telluris και δὲν ἦσαν μακρὰν ἀπὸ τὸ κράσπεδον
 (τὸ ὄριον) τῆς ἀνωτάτης γῆς, δηλ. τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς: παρα-
 τηρητέα ἐνταῦθα ἢ ἔνεκα τοῦ μέτρου βραχυτέρας τῆς παραληγοῦσης
 τοῦ afuerunt — summae telluris = summae partis telluris.
 + tellus - τῆς οὐγ = γῆς, γῆ

deficio = ἀβυλί-
 ο, ἀφίσταμαι τῆς
 οὐχίαν τῆς οὐχίαν
 οὐχίαν, ἀποφείνω
 οὐχίαν

56 hic χρον. τότε — ne deficeret, ἐκ τοῦ metuens = φοβού-
 μενος μὴ (ἢ Εὐρυδικῆ) ἀποκάμῃ και μείνῃ ὀπίσω τὸ metuens
 εἶναι χρόνου παρατατικοῦ (= ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο ἢ ἐφοβήθη), και
 διὰ τοῦτο ἐτέθη ἐν τῇ ἐξηρημένῃ προτάσει (πλάγ. ἐρωτ.) ne de-
ficeret παρατατικός.

57 amans αἰτολογ. μετοχ. = διότι τὴν ἡγάπα, ἀπὸ ἀγάπην —
protinus παρενθῆς — relapsa est, relabor ὀλισθαίνω ὀπίσω
 (κάτω εἰς τὸν Ἄιδην).

intendo θρα-
 κία = ἐπιτείνω
 τῆς βραχυτέρας

58 ὑποκείμε. τοῦ tendens — certans — arripit εἶναι Eury-
 dice — certans ἀγωνιζομένη, προσπαθοῦσα.

59 cedentes auras τὰς ἀποχωρούσας, ἐκ τῶν χειρῶν τῆς ἐκ-
 φεγγούσας αἴρας, τὰς κενὰς αἴρας.

60 iterum moriens δευτέραν φορὰν... σύνταξον nihil (neq
..quidquam) est questa de coniuge. suo — queror de con-
iuge meo παραπονοῦμαι ἐναντίον τοῦ συζύγου μου.

61 συμπλήρωσον: quid enim quereretur, si quereretur,
 nisi se amatam (esse)? διότι τί... παρὰ ὅτι ἡγαπήθη (ὑπ'
 αὐτοῦ); ἄλλη αἰτία τοῦ δευτέρου θανάτου τῆς δὲν ἦτο, παρὰ αὐτῆ.

62 supremum vale, τὸ ὕστατον χαῖρε — quod... auribus
acciperet (ἦτο τόσον ἀσθενὲς τὸ vale ἐκεῖνο) ὥστε τοῦτο πλέον
 μόλις ἐκεῖνος νὰ δυνηθῆ ν' ἀκούσῃ — auribus accipere = audire.

63 *revoluta est*, *revolvor* κυλίομαι, καταπίπτω πάλιν (εἰς τὸν Ἄϊδην). *eodem* ἑνὶ ἡμέρᾳ. = αὐτὸν αὐτοῦ τόπον..

64 - 77.

α'. Γλωσσικά.

64 *stupuit*, *stupesco* μένω κατάπληκτος — *gemina* *necessario*. ἀναγκ. αἰτ. — *gemina* ἰδὲ στίχ. 60 *iterum moriens*.

65 - 66 *σύνταξον quam* (*stupuit ille homo*) *qui timidus vidit tria colla canis* — *medio* (collo) *portante catenas* ἀντὶ *quorum* (*trium collorum*) *medium portabat catenas*.

66 - 7 *σύνταξον quem* (*hominem*) *non pavor ante reliquit, quam natura prior (reliquit)* τὸν ὅποιον ἄνθρωπον οὐχὶ ὁ φόβος πρότερον κατέλιπεν ἢ ἡ (ἄνθρωπίνη) φύσις προτέρα. Ἐνταῦθα συνεχωνεύθησαν δύο διάφοροι συντάξεις: *quem non pavor ante reliquit quam natura* (*ipsa sua*) καὶ *quem prior natura (sua) reliquit, quam pavor*.

67 *saxo oborto per corpus* καθ' ὅσον διὰ μέσου τοῦ σώματος τοῦ ἀνεφάνη βράχος, ἀπελιθώθη δηλ. ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος — *oborior* ἀναφύομαι, φυτρώνω, ἀναφαίνομαι.

68 - 70 *σύνταξον* (*non aliter stupuit Orpheus quam*) *et* (— *que qui-que*) *Olenos, qui traxit in se crimen voluitque videri esse nocens, tuque, infelix Lethaea*....

70 *iunctissima pectora* παράθεσις εἰς τὸ *Olenos* καὶ *Lethaea* = οἴτινες ἤσθ' ἔποτε διὰ στενωτάτης μεταξὺ σας ἀγάπης συνδεδεμένα καρδία.

71 *nunc (estis) lapides*...

72 *orantem* (τὸν Ὀρφέα) *volentemque frustra iterum transire* (*portam Taenariam* στίχ. 13) — *portitor* ὁ πορθμεύς, ὁ Χάρων — *arcuerat, arceo* ἀπειρώγω, ἐμποδίζω.

73 *tamen ἐν τούτοις* — *ille, Orpheus* — *septem diebus ἐπὶ ἑπτὰ*... Τὸ πόσον χρόνον διαρκεῖ τι συνηθέστερον δηλοῦται δι' αἰτιατικῆς μόνης ἢ μετὰ τῆς προθ. *per*.

74 *squalidus* πιναρός, ὀυπαρός ἐπειδὴ δὲ οἱ πενθοῦντες παραμελοῦν ἑαυτοὺς καὶ κατὰ τὴν περιβολὴν καὶ κατὰ τὴν ἄλλην περιποίησιν τοῦ σώματος καὶ γίνονται ἀχημροὶ, ὀυπῶντες, *squalidi, sordidi*... συνέπεσον αἱ δύο σημασίαι τοῦ πενθοῦντος καὶ τοῦ

lapis - idis
ἀπρ = ὀρίδι

δυπῶντος, ὥστε αἱ λλ. sordidus, squalidus νὰ εἶναι σπυρῶνται
 μὲ τὰς λλ. maestus, tristis = τεθλιμμένοι, πενθῶν.

in ripa ἐπὶ τῆς ὄχθης τῆς Στυγὸς (στίχ. 13) — sine munere
 Cereris ἄνευ τοῦ δώρου τῆς Δήμητρος, δηλ. τοῦ σίτου, τοῦ ἄρ-
 του, ὥστε ἔμενον ἄσιτος, νησιτικός.

75 cura, dolor (animi), lacrimae ὑποκείμ., alimenta κατηγ.
 — cura ἐνταῦθα θλίψις, σπυρῶνται μὲ τὸ dolor.

76 σύνταξον questus deos Erebi esse crudeles, recipit se
 in altam Rh.... = παραπονθεῖς ὅτι... — se recipere = ἀνα-
 χωρεῖν, ἐπανέχεσθαι. aquilo - ὄνις ἀφ' = βορείας

77 pulsum aquilonibus τὸν ὑπὸ τῶν (βορείων) ἀνέμων πλητ-
 τόμενον.

β'. Πραγματικά.

65 - 66 tria colla canis (πρὸβλ. στίχ. 22 terna Medusaei gut-
 tura monstri) ὑπαινίσσεται ἐνταῦθα ὁ Ὀβίδιος τὴν ἀπολίθωσιν
 (στίχ. 65 saxo per corpus oborto) ἀνθρώπου τινός, μὴ γνωστοῦ
 ἡμῶν ἐξ ὀνόματος, ὅστις ἔμφοβος (στίχ. 65 timidus) εἶδε τὸν
 κύνα Κέρβερον, ὅτε αὐτὸν ὁ Ἡρακλῆς ἔφερον ἐκ τοῦ Ἄιδου καὶ
 τον ἐπέδειξεν εἰς τὸν Εὐρυσθέα.

69 - 70 Olenos — Lethaea καὶ περὶ τῶν δύο τούτων προσώ-
 πων οὐδὲν ἄλλο γνωρίζομεν, εἰμὴ ὅσα λέγει ὁ Ὀβίδιος. Ἡ Λη-
 θαία, σύζυγος τοῦ Ὠλένου φαίνεται ὅτι εἶχε καυχῆθῃ διὰ τὴν
 ὡραιότητά της (confisa figurae suae) καὶ ἴσως παρέβαλεν ἐαν-
 τὴν κατὰ τὴν ὡραιότητα πρὸς θεάν τινα καὶ ἐτιμωρήθη μετὰ τοῦ
 συζύγου θελήσαντος ἀντὶ τῆς συζύγου νὰ τιμωρηθῇ αὐτὸς ἢ νὰ
 συμμετάσχη τῆς τιμωρίας (in se crimen traxit voluitque vi-
 deri Olenos esse nocens).

77 Rhodopen — Haemum ἢ Ῥοδόπη εἶναι ἐν τῇ Θράκῃ
 ἐκτεινομένη πέραν τοῦ Νέστου ποταμοῦ — ὁ Αἶμος πολὺ βορειό-
 τερον μεταξύ Ἀνατολ. Ῥωμυλίας καὶ Βουλγαρίας· ἀπὸ τοῦ Αἵμου
 λεγομένου μὲ νεώτερον ὄνομα **Βαλκάνια** λέγεται ἡ χειρόνησος
 Βαλκανική, περιλαμβάνουσα ὅλα τὰ **Βαλκανικά** κράτη, Ἑλλάδα,
 Σερβίαν μετὰ τοῦ Μαυροβουνίου, τῆς Βοσνίας καὶ Ἑρζεγοβίνης,
 καὶ τὴν Βουλγαρίαν μετὰ τῆς Ἀνατολικῆς Ῥωμυλίας.

(Ὁ Ὅρφευς ἀφ' οὗ πολὺν χρόνον ἐπένησε τὴν Εὐρουδίην του, ὕστερον ἀναβαίνει ἐπὶ τινος ὄροπεδίου καταπρασίνου ὑπὸ χλόης, ἀλλὰ ἀδένδρου, καὶ ἐκεῖ καθίσας τείνει καὶ πάλιν πενθίμους τὰς χορδὰς τῆς λύρας του εἰς τὸ ἴσμα αὐτοῦ κινουῦνται πανταχόθεν πολλὰ δένδρα εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο καὶ καθιστῶσιν αὐτὸ κατάσκιον. Ἐκ τῶν κινήθεντων δένδρων ἦτο καὶ ἡ κυπάρισσος, ἡ ὁποία πρότερον ἦτο νέος Κυπάρισσος, οὗ τὴν τύχην ἀφηγεῖται ὁ Ὅβιδιος ἐφεξῆς, ἀπὸ στίχου 106 - 142).

106 - 125.

α'. Γλωσσικαί.

106 *adfuit, adsum* προσέρχομαι, παρίσταμαι — *huic turbae* εἰς αὐτὸν τὸν ὄμιλον (τῶν πολλῶν εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο κινήθεντων δένδρων) — *cupressus metas imitata* ἡ κυπάρισσος ἡ κωνοειδῆς (κατὰ λέξιν: ἡ κυπ. ἡ τοὺς κώνους μιμηθεῖσα ὡς πρὸς τὸ σχῆμα, ἡ τὸ σχῆμα τῶν κώνων λαβοῦσα).

107 *deo ab illo* ποιητ. αἴτ. εἰς τὸ *dilectus* = ἀγαπηθεὶς ὑπό...

108 *qui (deus)...* *temperat* ὅστις... ἑυθυμίζει, τείνει — *pernis* ἀφαιρ. ὄργαν. — *pernum-i* τὸ νεῦρον, ἡ χορδή. Ἐν τῷ στίχῳ τούτῳ περιγράφεται, ἀντὶ νὰ ὀνομασθῇ, ὁ θεὸς Ἀπόλλων πρὸβλ. καὶ στίχ. 15 - 16 περιγραφὴν τοῦ Πλούτωνος.

109 - 111 σύνταξον *namque erat ingens cervus sacer nymphis tenentibus arva Carthaea, praebebatque ipse suo capiti umbras altas late patentibus cornibus* — *namque* ἐπεξηγητ. — *sacer* κατηγορ. — *tenentibus arva Carthaea* = *incolis argorum Carthaeorum* — *cornibus (suis) late patentibus* διὰ τῶν... τῶν εὐρέως (δίκην κλάδων δένδρων) ἄνω ἐκτεινομένων (ἀναπεπταμένων) — *suo capiti* δοτ. χαριστικῆ — *altas umbras* βαθεῖαν, μεγάλην σκιάν.

112 *cornua (cervi) fulgebant auro* — *fulgeo auro* λάμπω, ἀστράπτω ἐκ χρυσοῦ (ἐνταῦθα ὑποδηλοῖ ὁ ποιητὴς ὅτι τὰ κέρατα τοῦ ἐλάφου ἦσαν ἐπιχρυσωμένα).

112 - 113 σύνταξον *gemmaeque monilia demissa in armos*

pendebant tereti collo — monilia (monile) περιδέραια — gemmatus - a - um ὁ λιθοκόλλητος, ὁ ἔχων πολυτίμους λίθους (gemma - ae) — monilia demissa in armos περιδέραια ἐρριμμένα κρεμασμένα εἰς τὰς ὤμοπλάτας — demitto monilia κρεμῶ, ἀφήνω, νὰ κρέμονται περιδέραια — pendeo κρέμαμαι — tereti collo δοτ. χαριστ. = εἰς στολισμὸν τοῦ στορογγύλου τραχήλου, λαιμοῦ.

114 σύνταξον bulla argentea parvis loris vincata movebatur super frontem — parvis loris ἀφαιρ. ὄργ., ὄνομαστ. ἐν ἴδρῳ - i ἢ ἴδρῳ - i — vincata, vincio δένω.

115 parili aetate ἀφαιρ. ἰδιότ. = ἴσης (μὲ τὸν ἔλαφον) ἡλικίας — nitebant, niteo λάμπω.

116 auribus e geminis (pendentes) baccae ἐκ τῶν δύο ὠτων (κρεμάμενοι) μαργαῖται — gemini - ae - a συνηθέστατα παρὰ ποιηταῖς = duo - ae - o.

117 is - que δηλ. cervus.

118 celebros φοιτῶ — domos εἰς τὰς...

118 - 9 σύνταξον colla (sua) solebat praebere mulcenda quamlibet ignotis manibus — mulcenda (mulceo θωπεύω) σημ. σκοπόν, ἵνα τα...

120 σύνταξον sed tamen (cervus) erat gratus ante alios tibi, Cyparisse pulcherrime Cae gentis ὁ ἔλαφος ἦτο μὲν εἰς πάντας προσφιλέης, ἀρεστός, ἀλλὰ προσφιλέστατος εἰς τὸν Κυπάρισσον — Cae gentis = Cae incolarum, γενικὴ διαιρετικὴ εἰς τὸ pulcherrime.

121 - 122 σύνταξον tu (Cyparisse) ducebas cervum ad nova pabula, tu ducebas cervum ad undam liquidī fontis — pabulum - i βοσκή, νομή, δηλ. ὁ τόπος ἐν ᾧ βόσκουν τὰ ποιμνία.

123 modo ὅτε μὲν — nectebas, necto (περι)πλέκω — varios flores ποικιλόχρωμα...

124 nunc νῦν δὲ (ὅτε δὲ) — in tergo ἐπὶ τοῦ νώτου (τοῦ ἐλάφου) — eques ὡς ἵππεύς, κατηγορ. — residens, resideo ἀνακάθημαι.

124 - 125 σύνταξον laetus huc et illuc frenabas mollia ora (cervi) purpureis capistris — frenabas = frenis ducebas, ἐλαφιναγώγεις — purp. capistris ἀφαιρ. ὄργαν. — mollia ora τὸ μαλακόν, τὸ εὐήνιον στόμα τοῦ ἐλάφου.

β'. Πραγματικά.

109 Carthaea arva είναι οί άγροί τής νήσου Κέας, τής όποίας μία πόλις έλέγετο **Καρθαία**, έξ αὐτῆς επίθ. **Καρθαῖος** ἢ **Καρθῆιος**, λατιν. Carthaea, Carthaeus, Cartheius.

112 - 116 auro gemmata monilia, bulla argentea, parvis loris (purpureis), baccae ταῦτα ἦσαν κοσμήματα, με τὰ όποία ό Κυπάρισσος και άλλοι νέοι και νέαι τής νήσου Κέας είχον κοσμήσει τόν Ιερόν ταῖς νύμφαις έλαφον. Οί γινώσκοντες εκ τοῦ σύνεγγυς τόν βίον τῶν σημερινῶν χωρικῶν Έλλήνων δέν άγνοοῦν ότι αἱ χωρικοί νεάνιδες και οί νεανίσκοι τὰ γεννώμενα άρνία, έρίφια, μόσχους, πώλους και άλλα ζῶα, άν είναι ώραία και προσφιλή εις αὐτούς, κοσμοῦν και σήμερα τὰ κέρατα ἢ τούς τραχήλους αὐτῶν δια ποικίλων κοσμημάτων, όπως κάμνουν και τῶν πόλεων άκόμη κορασίδες δια τὰ γατάκια ἢ τὰ σκυλάκια.

bulla ἦτο έν είδος medaillon, σχήματος ῥοειδοῦς ἢ στρογγύλου ἢ σνηθέστερον σχήματος καρδίας, κόσμημα πολλάκις χρυσοῦν (b. aurea), άργυροῦν (b. argentea), χρησιμεῦον και ώς φυλακτήριον κατά τής βασκανίας (fascinatio), ότε σνηθέστερον έκαλεῖτο amuletum ἢ και [praebium] πληθ. praebia. Καί σήμερα σνηθίζουν πολλοί και παρ' ἡμῖν νά κρεμοῦν όχι μόνον ποικιλόμορφα medaillons, αλλά και φυλακτήρια εις τὰ παιδιά των (περι τόν λαιμόν) ἢ τὰ ζῶά των (περι τόν τραχήλον ἢ κατά τὸ μέτωπον), τὰ όποία όνομάζουν **φυλαχτά** ἢ (τουρκ.) χαϊμαλιά. Δια τοῦ **parili** aetate ύποδηλοῦται ἡ σνηθεια νά κατασκευάζουν τὰς bullas εκείνας και νά κρεμοῦν εις τὰ παιδιά ἢ τὰ ζῶα κατά τήν ἡμέραν τής γεννήσεως, ώστε είναι όμήλικα με αὐτά.

125 purpureis capistris πολλάκις οί χαλινοί (capistra-orum) και σήμερα σνηθίζονται νά είναι με έρυθρούς ἱμάντας.

126 - 142.

α'. Γλωσσικά.

126 - 7 σύνταξον litorei-que cancri (γεν. έν.) concava brachia fervebant solis vapore — litoreus cancer θαλάσσιος καρκίνος, ό σνηθίζων νά έξέρχεται εις τήν **άκτῆν** (litus-oris) —

concava braccia οἱ κοῖλοι βραχίονες—ferveo βράζω (ἀμεταβ.)
—vapor θερμότης, varore ἀφαιρ. ἀναγκ. αἰτ.

128-9 σύνταξον fessus cervus posuit suā corporā in herbosā terrā et ducebat frigus ab umbrā arboreā — duco frigus ἀναπνέω δροσερόν ἀέρα—ab umbrā arboreā ἀπὸ τῆς σκιάς τοῦ δένδρου, ὑπὸ τὸ ὁποῖον κατεκλίθη ὁ ἔλαφος.

130 σύνταξον hunc fixit iaculo acuto puer Cyparissus imprūdens — iac. acuto ἀφαιρ. ὄργαν. — imprūdens ἀπρονόητος, ἄκων.

131-2 σύνταξον et ut vidit morientem saevo vulnere, statuit velle mori καὶ εὐθὺς ὡς . . . , statuo λαμβάνω ἀπόφασιν — velle mori νὰ θέλῃ νὰ ἀποθάνῃ, δηλ. δὲν ἤθελε νὰ ζῆ πλέον, ἤθελε ν' ἀποθάνῃ (ἀλλ' ὄχι αὐτοκτονῶν).

132-3 σύνταξον quae solacia (ποίους παρηγορητικούς λόγους) Phoebus non dixit!

133 ut . . . doleret ἐξαρτᾶται ἐκ τοῦ admonuit = προέτρεψεν ἵνα . . . — pro materia ἀναλόγως τοῦ (ἀπολεσθέντος) προσφιλοῦς ὄντος· ὁ Ἀπόλλων ὑπέμνησεν εἰς τὸν Κυπάρισσον ὅτι ὅσον προσφιλές ὄν καὶ ἂν ἦτο εἰς αὐτὸν ὁ ἔλαφος, δὲν ἔπρεπε νὰ λυπῆται τόσον, ὥστε νὰ ἐπιθυμῇ καὶ αὐτὸς νὰ ἀποθάνῃ!

134 tamen (παρ' ὅλας) ὁμως (τὰς νοουθεσίας τοῦ Ἀπόλλωνος) — munus supremum . . . κατηγορ. = ὡς χάριν τελευταίαν.

135 hoc ἐπεξηγεῖται διὰ τοῦ ut tempore luceat omni.

136 egesto sanguine τοῦ αἵματός του ἐξαντληθέντος — per inmensos fletus ἐκ τῶν ἀμέτρων, τῶν ὑπερβολικῶν θρήνων.

137 σύνταξον membra (eius) coeperunt verti in viridem colorem.

139 σύνταξον caesaries (coepit) fieri horrida ἢ κόμη ἤρχισε νὰ ἀνορθοῦται πρὸς τὰ ἄνω φρίττουσα — sumpto-que rigore καὶ προσλαβοῦσα (κρύος) ἀκαμψίαν.

140 σύνταξον (coepit) spectare gracili cacumine (διὰ τῆς ῥαδινῆς, τῆς ὑψηλῆς κορυφῆς τῆς) sidereum caelum (τὸν ἀστερόεντα . . .).

141 ingemuit τοῦ ingemisco ἐπιστενάζω, ὑποκείμ. deus (Apollo)—lugēbērē=lugeberis παθητ., lugeor θρηνοῦμαι, μὲ θρηνοῦν — nobis δοτ. ποιητ. αἰτίου.

β'. Πραγματικά.

126-7 διὰ τῶν ἐνταῦθα περὶ τοῦ καρκίνου λεγομένων ὑπαινίσσεται ὁ ποιητὴς τὴν κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ θέρους (μ. Ἰούνιον) θέσιν τοῦ ἡλίου εἰς τὸ ζῴδιον τοῦ Καρκίνου.

142 lugebisque alios aderisque dolentibus διὰ τούτων ὑπαινίσσεται τὴν ἀπὸ τῶν ἀρχαίων χρόνων μέχρι ἡμῶν διατηρουμένην συνήθειαν νὰ φυτεύουν παρὰ τοὺς τάφους τῶν νεκρῶν τὸ πένθιμον αὐτὸ δένδρον.

ΒΑΣΙΛΕΙΟΝ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΤΟ ΥΠΟΥΡΓΕΙΟΝ

ΤΩΝ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΕΩΣ

**Πρὸς τὸν κ. Θεοφάνην Κακριδῆν, καθηγητὴν
τοῦ Πανεπιστημίου.**

Ἀνακοινοῦμεν ὑμῖν ὅτι δι' ἡμετέρας προάξεως τῇ 6 τοῦ ἰστα-
μένου μηνὸς ἐκδοθείσης καὶ τῇ 10 τοῦ αὐτοῦ δημοσιευθείσης ἐν
τῷ ὑπ' ἀριθ. 40 φύλλῳ τῆς ἐφημερίδος τῆς κυβερνήσεως ἐνεκρίθη
τὸ πρὸς κορίων ὑποβληθὲν ἡμέτερον βιβλίον **ἐκλογαὶ ἐκ τῶν
Ὀβιδίου μεταμορφώσεων μετὰ σχολίων** διὰ τὴν τρίτην τάξιν
τῶν τετρατάξιων Γυμνασίων καὶ τὴν ἀντίστοιχον τάξιν τῶν λοιπῶν
σχολείων τῆς μέσης ἐκπαιδεύσεως, ὑπὸ τὸν ὄρον ὅπως συμμο-
φωθῆτε πρὸς τὰς ὑποδείξεις τοῦ ἐκπαιδευτικοῦ συμβουλίου.

Κατ' ἐντολὴν τοῦ Ὑπουργοῦ
Ο Τμηματάρχης τοῦ Γ' Τμήματος

Γ. ΔΡΟΣΙΝΗΣ

Π. ΖΑΓΑΝΙΑΡΗΣ

